

ISRAEL ZANGWILL

Regele

POMANAGIILOR

**"KING OF
SCHNORRERS."**

F O R U M

ISRAEL ZANGWILL

REGELE POMANAGIILOR

— *Manase Bueno Barzilai Azevedo da Costa* —

In românește de I. LUDO

F O R U M

CAPITOLUL I.

Intr'o după-amiază primăvaratecă și însorită — Io-sef Grobstock, stâlpul Sinagogii Mari, eșea din Templu cu ultimele grupuri de credincioși. În mână avea o pungă mare de pânză — și în ochi o privire șugubată și răutăcioasă. Azi se oficiase un requiem în cinstea fericitei însănătoșiri a Majestății Sale și cantorul se străduise să tragă — în chip cât se poate mai melodios — harul divin asupra Regelui Georges și „grațioasei noastre Regine Charlotte”. Enoriașii veniseră în ținută de gală și în număr mare — mult mai mare decât dacă ar fi fost vorba numai de Cel-de-sus.

Ca lacheii în vestibulul Operei, făcea zid viu în curte, așteptând sfârșitul slujbei, un șir de șnoreri (cerșetori), cu bărbile neșesălate și părul lung și încâlionțat, de mult eșit din modă, în contrast cu pantalonul scurt și haina londoneză cu nasturi. Fiindcă șnorerii, din clipa în care au lepădat caftanul ghetto-ului nemțesc adus de pe Continent, n'aveau încotro și trebuiau, ori să-și cumpere haine noi, ori să le „adopte” pe cele ale protectorilor lor. Cei mai mulți dintre ei purtau bastoane și aveau mijlocul încins cu basmale pestrițe — ca și cum ar fi așteptat, în fiecă clipă, sfârșitul Robiei. Infățișarea lor nen-

rocită nu se datora vreunui beteșug oarecare. Ei și-o confecționau pe o cale mult mai simplă: nu se spălau aproape niciodată. Doar câțiva se plâneau de dureri fizice. Șnorerii nu obișnuiau să-și scoată la iveală plăgile ca leproșii italieni, ori mădulele ciuntite, ca schilozii dela Constantinopole. Adevăratului șnorer, artist al cerșitului în toată puterea cuvântului, îi este silă de asemenea metode. Orbul nu purta nici-o incripție-reclamă. Lipsa văzului era pentru el un vechiu și respectabil fond de comerț, care-i conferea un drept bine definit în Comunitate.

Cum îl zăriră pe Grobstock, șnorerii îi alergară în întâmpinare, blagoslovindu-l care mai de care, într'o hărâmală de-ți lua auzul. Dealtfel, bogătașul nu prea părea mirat; se mulțumi numai să clipească din ochi din ce în ce mai răutăcios. Trecu printre cerșetori, făcându-și loc cu gesturi largi și grave — și mereu urmărit de ei, se opri dincolo de gard, unde era lume mai multă. Și în clipa în care trăsurile elegante se pregăteau să-și ducă înapoi stăpânii spre Hackney — el își infundă mâna în sac, încet și ceremonios. Un fior de neastâmpăr îi scutură pe cerșetori — în timp ce Iosef Grobstock, inundat de soare, gusta cu deliciu scena care-i punea încăodată în evidență, covârșitorul său rol social.

Printre evreii secolului al XVIII nu exista clasă mijlocie. Lumea era împărțită în bogați și săraci. Bogații erau foarte, foarte chiaburi; săracii, foarte, foarte calici — astfel că locul sub soare al fiecăruia era bine stabilit. Iosef Grobstock era încântat de soarta ce i-o hărăzise Dumnezeu; veșnic bine-dispus, jovial, cu umerii obrazilor proeminenți, cu o bărbie dublă, rasă cu grijă — și pus, ca oamenii subțiri,

într'un măreț surtuc de stofă albastră, împodobit cu un șirag de nasturi mari și galbeni. Un guler de ultima modă, o cămașă cu dantelă bogată, o enormă pălărie gen quaker și, bineînțeles, o perucă în coadă de porc — „periwig and pigtail” — care nu era eretică decât cu numele.

Iosef Grobstock scoase din sac o bucățică de hârtie și o puse, cu un zâmbet amuzat, în mâna cea mai îndepărtată. Cât ai bate din palme, bogătașul deveni punctul de țintă al tuturor, chiar al acelor cari nu mai vedeau, de îndată ce nenorociții înțeleseseră despre ce este vorba.

Fericitul ales, desfăcând cu înfrigurare cocoloșul, găsi un florin. Electrizați, toți, în afară de orb, ghiciră că Iosef Grobstock distribue florini. Filantropul — cu buzele tremurând de plăcere — fără să scoată un cuvânt, scotoci iar în sac și alegând de data aceasta m,na cea mai apropiată, îi întinse al doilea ghiomotoc. Obrazul nespălat al cerșetorului — iluminat de un fulger scurt de bucurie, se contractă îndată, de groază.

— V'ați înșelat, mi-ați dat un penny, strigă cerșetorul.

— Foarte bine! Al d-tale să fie! Ți'l las, fiindcă văd că țești un om cinstit! răspunse Grobstock, imperturbabil, silindu-se să nu râdă cu ceilalți.

Hohotul unui al treilea îngheță într'o schimonositură grozavă, când nepieptănatul nu găsi în pachetul său înfășurat cu grijă, decât o piesă mărunță de șase paaale. Nu mai încăpea nici o îndoială: bogătașul distribuia pechete-surprize. Ațâțarea acestei adunănături de culoarre spălăcită mergea crescând. Grobstock continua senin să scoată hârtiuțe, surd la toate rugămințile celor păcăliți. Una din puținele monede de

aur. din sac încăpu în mâna unui olog — singurul din bandă — care de bucurie începu să țopăie pe piciorul cel bun, în timp ce bietul orb își băgă în buzunar jumătatea de penny, fără să-și dea seama de ghinionul ce l'a păscut și, fără să-și poată lămuri de ce moneda era învăluită în hârtie.

Grobstock nu-și putu păstra multă vreme sângele rece și zâmbetul său drăcesc se topi într'un hohot de râs. Nu numai că venea cu o inovație în materie de filantropie, dar toată istoria asta era, într'adevăr, de un haz fără pereche. Bucuria urmă desamăgirii, blestemele, binecuvântărilor, mâinele se vârău unele în locul altora — și toate astea în mijlocul unei învălmășeli și gâlăgii de nedescris. Chipul lui Grobstock strălucea de veselie și mulțumire: îi plăcea, e drept, să glumească, dar orice s'ar zice, avea o inimă bună. Nu era el un om fericit? Nu i-a surâs totul în viață?

Fiecare snorer își primise pachetul. Cu toate astea, filantropul nostru nu prea era grăbit să golească fundul sacului — și așa destul de deșertat. Cu băerilo pungi strânse în pumn. Grobstock, din nou grav, se îndepărtă cu pasul domol, ca o corabie stropită de soare, ducându-și comoara, în spre Goodman's Fields, unde locuia. Știa că pe o vreme frumoasă ca asta o să-i iasă în cale cerșetori cu duiumul. Și nu se înșelă de loc. De stălpul înfipt la intrarea în ulicioara ce ducea la Bevis Marks, stătea sprijinit un individ necunoscut, înalt, cu un turban pe cap și cu obrazul încadrat de o barbă neagră. O privire fugară ajungea să-ți dai seama că ai de-aface cu un reprezentant al adevăratului trib. Mașinal, filantropul își băgă mâna în sacul cu surprize și scoase un pachetel pe care-l întinse străinului. Acesta acceptă darul cu gra-

ție și-l deschise cu un aer reținut dar atent, în timp ce filantropul nostru își încetini pașii, ca să vadă ce se întâmplă. Deodată, chipul bronzat al șnorerului se întunecă:

— Trăzni-te-ar Dumnezeu, de ticălos, șueră el printre dinții strânși. Vrei să-ți bați joc de mine?

— Iartă-mă, de o mie de ori iartă-mă, bălbăi bogătașul, care-și pierduse capul cu totul. Am crezut că... ești un om sărac...

— Acți-ți mai găsești să mă iei și peste picior — nu?

— Nu, nu! Am crezut că ți-aș putea fi de folos cu ceva, murmură Grobstock care trecu de la roșu la vânăt.

Ce pozna a făcut? Cu ce a greșit? Să fie tipul vreun om cu stare? Nu! Cu toată mânia oacheșului, Grobstock vedea de cât colo, după întreaga lui înfățișare, că nu-i decât un șnorer ca toți șnorerii. Numai un șnorer poate purta un turban fabricat acasă dintr-o pălărie neagră înfășurată cu o cârpă albă. Numai un șnorer e în stare să-și deschee cei nouă nasturi ai vestei din pricina căldurii și totuși să nu-și lepede de pe umeri pelerina groasă ca o plapomă. Și nasturii ăștia mari cât o busolă. Și poalele cari îi atârnă până la cataramele pantofilor. Și surtucul ăsta cu pulpanele mai lungi decât pantalonii. Nu! Hotărât! Purtătorul hainelor — asupra vechimii cărora nu mai e nevoie să stăruim — nu prea se îmbracă după măsură. Or, tocmai lipsa desăvârșită de proporții în găteală făcea și mai izbitor pitorescul acestui personaj, care nu te-ar fi uimit mai puțin dacă-l vedeam întâmplător în bac, cu toate că e cam greu de crezut că l'ai fi putut întâlni prin asemenea locuri. Barba

lungă, încălțată și neagră cum e cărbunele, era continuată de un păr și mai negru, ce împrejmuia un obraz lung și expresiv. Buzele roșii ca sângele păreau că ard în inima unui tufiș întunecat. Sub sprâncenele arcuite și adânceau doi ochi mari, adânci. Nasul lung, egiptean, fruntea joasă dar largă, cu smocuri de păr sălbatec, neastâmpărat, țâșnind de sub turban. În mână dreaptă individul ținea un băț de fag.

Mândrul Grobstock putu cu greu să rabde privirea încărcată de fulgere a cerșetorului.

— Credeam că pot să-ți fiu de vreun folos oarecare, făcu el din nou.

— Și așa înțelegi să ajuți pe un frate întru Israel? șueră șnorerul, svârlind cu scârbă hârtia în obrazul filantropului.

Lovitura fu însă așa de moale, încât Grobstock pricepu îndată cam ce-l doare pe omul cu pelerină. Șnorerul primise singura hârtiuță în care filantropul nu spusese nimica. Totuș cerșetorul se întrecuse cu îndrăzneala. Și mult nu lipsea ca Grobstock să-l ia la palme — dacă bunătatea firii lui n'ar fi învins în ultima clipă. Rușinat foarte, își scotoci buzunarul, căutând o monedă și întrebându-se cu oarecare teamă dacă o coroană ajunge să mulțumească pe un om de un caracter atât de independent. Iși luă, însă, inima în dinți și întinse pomana, puțin cam stângaciu, ca unul care nu prea are obiceiul unor asemenea mări-nimii.

— Ești un ticălos obraznic... dar cred că acumă îți pare rău de ceea ce ai făcut. Din parte-mi... poți să mă crezi că habar n'aveam că hârtia-i goală.

— Dacă-i așa, atunci m'a furat intendentul dumitale, strigă șnorerul scos din fire. L'ai pus să facă

pachetele... și mi-a șterpelit gologanii... pungașul! De trei ori blestemat fie acela care fură pe săraci.

— Nu m'ai înțeles, întrerupse Grobstock cu blândețe pe cerșetor. Eu singur am făcut pachetele.

— Atunci de ce mi-ai spus că nu știi ce-i înăuntru? De ce-ți râzi de sărăcia mea?

— Ferească Dumnezeu! se apără bogătașul. Da'uite ce s'a'ntâmplat... În câteva hârtiuțe am pus bani de aur, în cele mai multe bani de argint... restul, mărunțiș... și numai în unul, mă'nțelegi? în unul singur n'am pus nimic. Și tocmai asta ți-a căzut dumitale. N'ai avut noroc.

— Cum asta, n'am avut noroc? Dumneata n'ai avut noroc. Nu eu am tras pachetulul din săculeț. Cel-de-sus te-a pedepsit, fiindcă întocmai ca Filistenii cu Samson, ți-ai făcut o joacă din nevoile săracilor. Dumnezeu nu ți-a îngăduit să faci o faptă bună. El te-a găsit nevrednic să faci binele prin mijlocirea mea. Pleacă, ucigașule!

— Ucigaș? făcu filantropul aiurit de atâta îndrăzneală.

— Da, ucigaș. Nu scrie în Talmud? „Acela care umilește pe aproapele său, îi varsă sângele”. Nu m'ai umilit? Dacă ar fi stat cineva de față, nu mi-ar fi răs în nas?

Epitropul Sinagogii Mari simțea că i se tae răsufletul.

— Dar pe ceilalți? murmură el cu o voce rugătoare. Și pe ceilalți i-am ucis? Nu le-am împărțit aurul pe care'l câștig atât de greu?

— Da! Ca să-ți faci cheful! replică șnorerul, neînduplecat. Fiindcă ce scrie în Midraș? „O roată învâрте lumea. Cel care este astăzi bogat, poate mâine să nu mai fie. Pe unul îl înalță, pe celălalt îl coboară”

— spune psalmul 75. De asta nici n'o să sufli din trâmbiță pe munte, nici n'o să mai poți grăi, cu gâtul ăsta țeapăn, al dumitale.

Fără să vrea, Grobstock își duse mâna la guler, parcă ar fi vrut să-și ceară iertare pentru mândria lui aparentă: de fapt, pentru că se îneca sub aprigelo înjurături ale șnorerului, care ca un profet antic, enunțând lumii cu glas răzbunător pe vreun monarh trufaș, copleșea acum pe nenorocitul bogătaș.

— Nu prea ești milos, făcu acesta, găfăind și silit, pe neașteptate, să se apere. N'am făcut-o din ușurință, ci fiindcă eu cred în Dumnezeu. Știi prea bine că A-tot-Puternicul stă acolo sus și învârte o roată. De asta nici n'am cutezat s'o învârt eu singur. N'am lăsat oare Providenței să aleagă ea, cui îi se cuvine aurul și cui argintul ori mărunțișul și cui nimic? Și-apoi, numai Dumnezeu știe cine are, într'adevăr, nevoie de ajutorul meu. M'am lăsat în nădejdea lui Dumnezeu — să împartă el pomenile, pentru mine...

— Păgânule, urlă șnorerul. Defăimătorule! Așa te joci tu cu cele sfinte? Uیți ce spune versetul? „Viața oamenilor setoși de sânge și furtisag, este scurtată”. Rușine ție, gabe al Sinagogii Mari! O! Te cunosc bine, Iosef Grobstock! Ceaușul sinagogii tale mi s'a lăudat că i-ai dat bacșiș o guinee, fiindcă ți-a periat hainele. Ai îndrăznit vreodată să-i dai vreun pachetel ca ăsta? Nu! Numai săracii sunt călcați în picioare. Numai săracii. Și ei au doar mai multe drepturi decât dobitoicii de ceauși... Dar las'! O să-și găsească Dumnezeu pe alții, ca să-și împartă bunurile, fiindcă cine se îndură de sărac, împrumută pe Dumnezeu. Tu nu ești un adevărat fiu întru Israel...

Cuvântarea şnorerului era atât de lungă, încât îngădui lui Grobstock să se reculegă.

— Dacă mă cunoşti aşa de bine, făcu el senin, trebuie să ştii că Dumnezeu e datornicul meu. A doua oară, când ți-o veni pofta să întrebi de mine, vorbeşte cu băeţii cari cântă Psalmii.. da, cu coriştii --- şi nu cu samăşul. N'am uitat niciodată pe nevoiaşi. Uite, şi acum chiar, cu toate că eşti aşa de obraznic, sunt gata să-ţi vin în ajutor dacă ai nevoie.

— Dacă am nevoie? făcu şnorerul, batjocoritor. Parcă e ceva pe lumea asta de care să n'am nevoie?

— Eşti însurat?

— M'ai prins! O nevastă şi copii! Astea's singurele lucruri de cari nu duc lipsă.

— Nici un sărac nu duce lipsă de asta, răspunse Grobstock, cu zâmbetul răutăcios de odinioară.

— Nu! răspunse şnorerul, tăios. Săracului îi este frică de Dumnezeu. El ascultă de Legile şi Poruncile Lui. Se însoară de tânăr şi nevastă-sa nu-i rămâne niciodată stearpă. Pe când chiaburul, chiaburul nesocoteşte Scriptura şi când vine vorba să se însoare, mai stă la gânduri...

— Bine! Dacă-i aşa, atunci ţine o găinec în numele nevestei, zise Grobstock râzând. Dar stai... mai ia una pentrucă nu perii pe nimeni.

— În numele nevestei, făcu şnorerul cu mândrie, îţi mulţumesc.

— Mulţumeşte mai bine în numele dunitale, spuse Grobstock, ori mai degrabă — spune-mi'!

— Eu sunt Manase Bueno Barzilăi Azevedo da Costa răspunse şnorerul.

— Un sefard? strigă filantropul.

— Ce? Nu mă arată mutra, aşa cum te arată pe

dumneata că ești askenaz? Pentru întâia oară primesc să-mi dea aur unul din neamul dumatăle.

— Așa? murmură Grobstock care iar se simțea mic de tot.

— Desigur! Nu suntem noi oare mai bogați decât comunitatea voastră? De ce i-aș împiedica pe cei de ritul meu să facă binele? Prilejurile sunt de pe acuma atât de rare! Mai toți sunt cu stare... Agenți de schimb, cari fac negoț cu Indiile apusene, ori...

— Dar și eu sunt unul din directorii Companiei Indiilor apusene.

— Se poate! Dar comunitatea voastră este încă tânără și se mai zbate în noroi. Voi aștia, bogătașii, vă înecați în mulțime, ca oamenii cumsecade în Sodomă. Sunteți imigranții de eri, naufragiații ghettourilor din Rusia, Polonia și Germania. Dar noi aștia-lalți, o știți prea bine, suntem aici de generații. În peninsula Iberică strămoșii noștri au fost podoaba curților regale și sfetnicii financiari ai prinților. În Olanda eram stăpânii negoțului. Noi — noi am fost învățații și poeții lui Israel și voi nu ne puteți cere să ne întovărășim cu drojdia voastră care ne face de râs în ochii Agliei. Noi am făcut numele lui Israel vrednic de cinste. Voi îl tăvăliți în noroiu. Voi sunteți gloata aceea pestriță eșită din Egipt, odată cu strămoșii noștri.

— Hai, lasă copilăriile! îl întrerupse Grobstock. Toți evreii sunt frați.

— Și Esau a fost frate cu Israel, răspunse Manase sentențios. Dar să mă ierți că trebuie să te părăsesc. Mă duc să târguesc câte ceva. E așa de plăcut să pipăi aurul!

Și cuvintele acestea fură însoțite de un suspin atât

de mișcător, încât lui Iosef îi fu rușine să mai țină de vorbă pe da Costa pe care-l așteptau nevasta și copiii istoviți de foame, în cine știe ce nenorocită cocioabă.

— Desigur! Du-te repede! zise el cu bunătate.

— O să ne mai vedem! îi făcu Manase un semn prietenos cu mâna.

Și înfigându-și bățul în prundiș, se îndepărtă fără să întoarcă măcar o singură dată capul după binefăcătorul său.

Grobstock mergea în urma lui Manase, nu pentru că ar fi vrut să se ia după el, ci fiindcă, ori cum, trebuia să treacă prin Petticoat-Lane. În clipa asta, Grobstock băgă de seamă că mai ține punga în mână. Dar nu prea-i mai ardea de glumă. Ceva mai mult: se simțea vinovat. Și croindu-și drum în mulțimea care umplea strada prefăcută în hală, se apucă să împartă în dreapta și'n stânga gologani, de astădată storși din fundul buzunărilor. De altmintrelea, pe aici Grobstock ori cumpăra pește, ori făcea pomeni. Se pricepea și la una și la cealaltă.

Deodată, în înghesuială, el zări pe tejgheaua unui negustor de pește un crap de toată frumusețea. Lui Grobstock îi lăsă gura apă și ochii-i se aprinseră de poftă. Făcându-și loc cu coatele, răzbi până la negustor care-l primi cu un surâs, atingându-și pălăria cu degetul.

— Bună-ziuă, Ioină, zise Grobstock voios. Iau crapul ăsta... Cum îl dai?

— Mă iartă... E al meu! făcu un glas în mulțime.

Grobstock tresări. Recunoscuse vocea lui Manase.

— Haide, lasă prostiile, da Costa! răspunse negustorul. Știi prea bine că n'o să dai cât cer. E singurul care mi-a mai rămas! adaugă el ca să-l

măgulească pe Grobstock. Nu pot să-l vând mai estin de două guinee.

— Ține-ți banii! strigă Manase plin de dispreț.

Și trânti cele două piese de aur care se rostogoliră, zângănind, pe tejghea.

Mare mișcare în mulțime. Mirare, mânie, amărăciune, în sufletul lui Grobstock. Fața-i se înbujoră. Solzii capului străluciră ca o năluca cercască ce se perdea în negură din pricina prostiei sale.

— Dă-mi'l mie. Ioină, băigui el. Uite! Trei guinee.

— Să mă ierți... e prea târziu. Nu suntem aici la mezat, apucă Manase peștele de coadă.

Grobstock se întoarce către dânsul, apoplectic și nebun de mânie.

— Tu, tu... ticălosule... îndrăznești să cumperi crapul!

— Ticălos ești tu... nu eu... Ce? Nu cumva ai vrea să-l fur?

— Mi-ai furat banii, pușlama ce ești!

— Ucigașule, om setos de sânge... Nu mi-ai dat paralele de bună voie? Mai întâiu de toate, mărturiseste te rog în fața tuturor că ești un mîncinos!

— Mîncinos... desigur! Și eu repet că ești un mojiș și un nemernic. Tu, un șnorer, un calic, cu nevastă și copii! Cum poți să ai îndrăzneală să cheltuiești două guinee... două guinee... toată averea ta., pentru o mâncare de lux... cum e crapul?

Manase își înalță sprâncenile arcuite, la cer.

— Dacă n'oi cumpăra pește când am două guinee, făcu el liniștit, când vrei să cumpăr? Vorba dumitale: e un lux... un lux foarte scump. Foarte rar mi-l îngăduie mijloacele.

Era ceva mișcător în muștrarea asta. Grobstock

se muiă. Simțea că este mult adevăr în spusele cerșetorului, cu toate că dacă ar fi fost după el, n'ar fi adus niciodată vorba pe tărâmul ăsta. Totuși, o dreaptă mânie mocnea încă în el. Simțea că trebuie să răspundă șnorcerului așa cum se cuvine. Dar chiar dacă ar fi putut să răspundă, își dădea seama că n'are rost să țipe mai tare decât Manase, al cărui glas scăzuse mult dela începutul acestei harțe oratorice. Neștiind ce să spună, tăcù.

— În numele nevستی-mii, continuă Manase bătăbătându-și crapul ce-l ține mereu de coadă,, te rog să-mi speli cinstea pe care ai terfelit-o în fața furnizorului meu. Te rog să spui tuturor celor de față, că chiar dumneata mi-ai dat banii! Indrăznești să spui că nu?

— Nu! Așa este! murmură Grobstock rușinat ca o vulpe înhățată de-o găină și fără să priceapă cum din pârâș s'a prefăcut deodată în pârât. Nu era el silit să ceară iertare calicului?

— În numele nevستی-mii, îți mulțumesc. Se aruncă în loc după crap și îl prăjește, să-ți lingi degetele! Și-acuma, fiindcă tot nu mai ai nevoie de săculeț, ți-l iau, să bag peștele în el.

Și unind vorba cu fapta, luă sacul din mâinile filantropului care înleamnă. Crapul fu zvârlit în sac: cu capul ășit în afară, părea că privește scena, cu un ochiu rece, sticlos și batjocoritor.

— Ia stai puțin, strigă filantropul, căruia îi se deslegă limba. Săculețul nu-i gol. Mai sunt și alte pachete înăuntru.

— Cu atât mai bine! zise Manase bine dispus. Asta ți să-ți mai tuc pofta să verși mereu sângele nenorociților. Și apoi, în felul ăsta sunt sigur că n'am

cheltuit tot ce mi-ai dat, numai pe pește... Ar fi o nebunie curată, care pe drept cuvânt te supără...

— Dar... dar...

— Nici un dar. Ai toată dreptatea! Ai mărturisit odinioară că ai greșit. Să fiu eu mai puțin mărinimos ca dumneata? Față de toți martorii ăștia, mărturisesc că ai dreptate să-mi faci muștrări. N'aș fi trebuit să risipesc cele două guinee pentru un pește. Nu făcea. Hai cu mine! Vreau să-ți spun ceva...

Și Manase, apucând-o pe o stradă lăturalnică, făcu lui Grobstock semn cu sacul de pește, să-l urmeze.

Directorul Companiilor Indiilor apusene nu mai avea de ales: trebuia să se supună. Fără îndoială că l'ar fi urmat oricum, ca să se răfuiască cu el odată pentru totdeauna: dar acum se simțea oarecum unilit că e la cheremul șnorerului.

— Ei bine! Ce-o să-mi mai spui? întrebă el posomorît.

— Vreau să te scutesc de cheltuieli zădarnice deacum înainte. Crapul nu face două guinee... nu... așa să trăiesc! Dacă nu veneai dumneata, l'aș fi avut pentru două zeci și cinci de șilingi. Ioină a făcut un preț ca pentru dumneata. Cred că n'o să rabzi ca eu să fiu păgubașul din pricina dumitale! Sunt sigur că dacă nu găsesc cel puțin șaptesprezece șilingi în săculeț, o să-mi ții în seamă.

Financiarul, vrăjit, simți cum îi piere necazul ca prin farmec. Manase adăugă, cu naivitate:

— Știu că ești un om nobil, în stare să te porți tot așa de frumos ca și un sefard.

Complimentul ăsta desăvârși izbânda șnorerului, mai ales după ce adăogă:

— Și n'aș vrea să aibi pe cuget păcatul că ai păcălit pe un biet sărac cu câțiva șilingi.

Grobstock răspunse cu blândețe:

— În săculeț o să găsești mai mult de șaptesprezece șilingi...

— Ah! De ce te-ai născut askenaz? făcu Manase cu ochii la cer. Știi ce mi-a venit în gând?... Să fiu mosafirul duminicăle Vinerea viitoare, ca să urăm împreună bun venit Sfintei Sâmbete. De când sunt, nu m'am așezat încă la masa unui askenaz. Dar duminicăle ești un om după pofta inimii mele. Ai un suflet de spaniol. Vrasăzică... pe Vineri seara, la șase, să nu uiți...

— Dar eu nu primesc niciodată Vineri seara mosafiri.

— Nu primești Vineri seara mosafiri? Nu, nu! Nu-mi vine să cred că ești un fiu al lui Belial, care nu întinde masa decât pentru bogătași. Cum? Nici măcar odată pe săptămână nu îngădui să fie deopotrivă cei cari au cu cei cari n'au? Haida de! Îți ascunzi faptele bune, fiindcă ești un om cumsecade. Oare eu Manase Bueno Barzilai Azevedo da Costa, nu poftesc la masa mea, în fiecare Vineri pe Iankel ben Ithoc, un polonez?... Și dacă eu am un askenaz la masa mea, de ce adică n'aș împinge lucrurile și mai departe? De ce nu te-aș lăsa pe duminicăle, un askenaz, să-mi întorci ospitalitatea, mie, un sefard! Așa dar, la șase. Știu unde stai. O casă elegantă. Se vede dela o poștă că ești un om de gust. Nu te teme. N'o să te fac să mă aștepti... Adios!

De data asta, își mișcă bastonul frățeste și dispăru mândru la prima cotitură. Grobstock rămase o clipă țintuit locului. Apoi un gând grozav îl stră-

fulgeră. Om de treabă cum era, ar fi putut la urma urmei, de voe de nevoe, să se împace cu vizita lui Manase. Dar avea o nevastă și ce-i mai rău încă, un lacheu cu perucă pudrată. Și un lacheu cu perucă pudrată poate să rabde un asemenea oaspete? E drept că mai avea o portită de scăpare: Vineri să se ducă la țară. Dar asta o să-l silească la explicații neplăcute. Și apoi, un lucru e sigur: Manase o să vină Vinerea cealaltă din nou. Șnorerul va fi ca tunica lui Nessus: de vizita lui, ori cât s'ar feri de ea, nu poate să scape. Oh! e groaznic. Invitația trebuie cu orice preț anulată. Pus între Scila și Charibda, între Manase și servitorul său, lui Grobstock îi venea mai la îndemână să-l înfrunte pe cel dintâi.

— Da Costa! strigă el îngrijorat. Da Costa!

Șnorerul întoarse capul și Grobstock înțelese că s'a înșelat amarnic când a crezut că-i mai bine să aibă deaface cu el.

— M'ai chemat?

— Da, bâlbâi directorul Companiei Indiilor...

Apoi amuți.

— Cu ce ți-aș putea fi de folos?

— Să nu te superi... dacă... te-aș ruga...

Vroia să-i spună să nu vină, dar cuvintele astea îi rămaseră în gât.

— Dacă m'ai ruga...! îl îndemnă Manase.

— Să primești ceva haine dela mine? făcu Grobstock deodată, inspirat.

La urma urmei, Manase da Costa era un om chipeș. Dacă ar putea să-l înduplece numai să lepede hainele astea cari miroase a mucegaiu, ar putea fi luat drept un prinț... străin din cauza bărbii, dar fără îndoială acceptabil pentru un lacheu cu perucă

puțrătă. El respiră mai liber, fericit că a găsit leacul.

— Hainele dumitale purtate? făcu Manase.

Și Grobstock nu prea era sigur dacă întrebarea călicului era prevenitoare ori hărțăgoasă.

— Sunt încă bune, se grăbi el să răspundă. Eu, cel puțin, le mai port. Pe cele vechi le-am dat încă de Paști lui Simon coristul. Astea de care îți vorbesc, sunt, ca să zic așa, aproape noi...

— Dacă-i așa, mai bine mă las păgubaș, să nu-ți fie cu supărare, spuse Manase, legănându-și săculețul cu o mișcare plină de măreție.

— O! Dar pentru ce? murmură Grobstock, pe care-l treceau sudorile, de spaimă.

— Nu pot.

— Dar îți vin tocmai bine.

— Cu atât mai caraghios e că le dai lui Simon coristul. Dar fiindcă el e depozitarul dumitale obișnuit... Mă rog! Nu mă bag în afacerile astea... Mă miră numai că de vreme ce așa stau lucrurile, mă mai întrebă dacă o să mă supăr să primesc hainele dumitale... Da! O să mă supăr, o să mă supăr rău de tot.

— Dar nu-i nici decum depozitarul meu obișnuit. Pentru întâia oară se întâmplă să-i dăruiesc hainele mele și numai pentru că vărul meu Haim Rosenștein, căruia obișnuiam să i le dau, a murit.

— Simon s'o fi socotind drept moștenitor al vărului dumitale și crede c'o să-i dai toate hainele, de azi înainte.

— Aș! Nu i-am făgăduit nimic.

Manase rămase pe gânduri.

— Atunci... dacă-i așa...

— Dacă-i așa? făcu după dânsul Grobstock, gâfâind.

— Le primesc! Dar cu o condiție... Toate hainele dumitale mi le dai de aci înainte, numai mie, bineînțeles.

— Bineînțeles, se grăbi Grobstock să repete.

— Fiindcă, mă înțelegi, nu prea-i plăcut să pierzi un mușteriu.

— Da, da, înțeleg foarte bine! bâlbâi filantropul. Apoi sfios, întrezărind de pe acum noui greutateți:

— Firește că nu vor fi întotdeauna așa de bune ca astea pe cari ți le dau acum... fiindcă...

— Ajunge, îl întrerupse Manase, mărinimos la culme. Mă duc să le văd cu dumneata, chiar acum.

— Nu! strigă Grobstock îngrozit. Las'că ți le trimît eu acasă.

— Fugi încolo!... Cum!... Iar să te ostenești pentru mine! Nu se poate! Merg cu dumneata. Cum scrie la carte: „M'am grăbit, n'am amânat”... Urmează-mă.

Grobstock își înăbuși un gemăt de disperare. Degeaba s'a sucit și s'a învârtit el încolo și încoace. Se împotmolea din ce în ce mai rău. Era scris, prin urmare, ca lacheul lui cu peruca pudrată să-l vadă pe Manase, fără ca ăsta să-și fi spălat măcar obrazul!... În definitiv, el era în drept să spere în jertfa asta adusă Sabatului. Și Grobstock, cu tot citatul mult prea învățatului șnorer, căută să mai întârzie ceasul fatal.

— Du mai întâiu nevestii dumitale crapul.

— Nu se poate! E de datoria mea să te ajut să duci fapta bună până la capăt... Nevastă-mea habar n'are de pește.

Deodată, un fulger trecu prin mintea lui Grobstock.

Nu era Manase mai prezentabil cu peștele?... Unde mai pui că-l scoate pe Grobstock din încurcătură? De

multe ori, când cumpăra pește în hală, dădea câțiva gologani vreunui nenorocit, să i-l ducă până acasă. Manase putea fi trecut drept unul dintr'ăștia. Nimănui nu i-ar fi putut trece prin minte că peștele și chiar săculețul ar aparține șnorerului. Directorul Companiei Indiilor mulțumi Providenței că i-a scăpat cinstea într'un chip așa de isteț. Ca hamal, cerșetorul o să treacă nebăgat în seamă de către servitorii săi. Odată intrat în casă, îi va fi destul de ușor lui Grobstock să-l scoată afară. Și Vineri seara, schimbat la față, calicul își va face intrarea, într'o tunică strălucitoare, cu zdrențele de sub pelerină înlocuite cu o cămașă și turbanul, cu un tricorn.

Filantropul și șnorerul dădură în Aldgate, o apucară prin Leman Street și trecură prin Great Prescott Street. La colțul cu bocluc, lui Grobstock începură să-i tremure genunchii. Iși scoase tabacherea din buzunar și trase o priză zdravănă. Asta îl mai întări puțin.

Deodată, aproape de poartă, Manase îl opri, apucându-l de un nasture.

— Stai! îi strigă el poruncitor.

— Ce e? murmură Grobstock speriat.

— Ți-a căzut tabac pe tunică, făcu șnorerul cu severitate. Ține sacul o clipă... să te scutur...

Iosef ascultă. Și Manase se apucă să scuture fir cu fir tabacul de pe haina filantropului, atât de migălos încât Grobstock își pierdu răbdarea.

— Mulțumesc, făcu el politicoș. Ajunge.

— Nu, n'ajunge, răspunse cerșetorul. Nu cumva 'ei fi vrând să-mi strici hainele? Dacă nu le păzesc acum, n'or să mai fie decât o singură pată, când le-oi primi!

— Oh! De asta te îngrijești atâta!

— Dar pentru ce alta? Crezi că sunt ceauș? Ori... Uite, le-am scuturat cât am putut. Dar asta nu s'ar întâmpla dacă ai ține tabacherea așa...

Și Manase luă încetișor tabacherea din mâna lui Grobstock, căruia începu să-i dea deslușiri, fără să se oprească din mers.

— A! Iată că am ajuns, strigă el întrerupându-și deodată lecțiunea.

Impinse porțița puțin crăpată, urcă repede scările și bătu în ușă cu autoritate. Apoi, cu un gest larg, trase o priză din tabacherea bogat împodobită a filantropului.

În urmă venea Iosef Grobstock, cu capul plecat, ducând peștele lui Manase da Costa.

CAPITOLUL II

Speriat, financiarul urcă repede scările, ca să fie alături de șnorer, când se va deschide ușa.

Lacheul cu peruca pudrată se clătină zăpăcit.

— Peștele ăsta la bucătărie! porunci Grobstock, desperat, întinzându-i sacul.

Obrazul lui da Costa se întunecă, prevestind o furtună care ar fi izbucnit desigur dacă nu' simțea ochiul profund necăjit al lui Grobstock, înfigându-se într'al lui. Rugămintea asta mută îl înduplecă.

— Așteaptă o clipă... și o să mă socotesc cu dumneata, spuse filantropul felicitându-se în sinea sa pentru cuvintele astea cu două înțelesuri, care trebuiau să sune în urechea servitorului, așa cum se cuvine.

El scoase un oftat de ușurare când lacheul dispăru, lăsându-i pe amândoi în vestibulul acela larg, încărcat de plante și statui.

— Și așa, vrasăzică... mi-ai șterpelit peștele!...

— Ssst! Ssst!... N'am de gând să te fur. Am să-ți-l plătesc.

— Nu vreau să-l vând! L'ai râvnit, cum l'ai văzut... și cu asta ai călcat porunca a zecea, cum calcă statuiele astea porunca a doua. Vrasăzică n'a fost decât

o șmecherie, că m'ai chemat să te însoțesc până aici. Acum înțeleg eu graba dumitale...

— Nu, nu, da Costa. Mi-ai pus peștele în mână, nu mai aveam încotro... Am trebuit să i-l dau lui Wilkinson... fiindcă... fiindcă...

Lui Grobstock i-ar fi fost greu de tot să spună ce vrea. Noroc că Manase îl întrerupse:

— Ai trebuit să dai peștele meu lui Wilkinson! Te credeam om subțire... ceva mai de treabă decât alții. Da! Ți-am pus peștele în mână... Ei și! Fiindcă am avut încredere în dumneata și nu m'am temut să te las să mi-l duci, de asta mi-o plătești cu...

Târât într'un vârtej de gânduri, Grobstock se acăță de cuvântul „plătești”, cum se acață înecatul de un fir de paiu.

— Ți plătesc, îți plătesc,.. Ține-ți cele două guinee cât te costă peștele. Cu banii ăștia poți să-i cumperi altul, mai eftin chiar. Singur spuneai că ai putut să-l capeți cu douăzeci și cinci de șilingi.

— Două guinee. făcu șnorerul cu dispreț. Cum asta? Lui Ioină pescarul i-ai dat trei...

Grobstock rămase trăznit. Dar nu era de obrazul lui să stea la tocmeală. Se va bucura încaltea de pește.

— Ține trei guinee, făcu el împăciuitor.

— „Ține trei guinee”! îl îngână Manase. Dar câștigul meu?

— Câștig?

— De vreme ce mă silești să fac negoț de pește, trebuie să am și eu un câștig, ca oricare altul...

— Ține o jumătate de coroană...

— Dar despăgubirile?

— Ce vrei să spui cu asta? întrebă Grobstock, scos din sărute. Despăgubiri? Pentru ce?

— Pentru ce? Pentru cel puțin două pricini. Mai întâi și întâiu — și glasul lui luă tonul doctoral și monoton atât de scump dialecticianilor talmudiști — eu n'o să mănânc din peștele ăsta. Fiindcă nu ți l'am dat, ci ți l'am încredințat numai și în Esod scrie: „Dacă furi măgarul, boul, oaia sau oricare alt lucru, pângubașul va primi de două ori pe atâta”... așa că-mi ești dator șase guinee. Și al doilea...

— Nici o pară mai mult! isbucni Grobstock, roșu ca un curcan.

-- Foarte bine, făcu șnorerul, fără să clipească măcar.

Și strigă:

— Wilkinson!

— Ssst! Ce faci?

-- Vreau să-i spun lui Wilkinson să-mi dea înapoi peștele.

— Degeaba! N'o să te asculte.

-- N'o să mă asculte? Pe mine? Un servitor? Dar ăsta nu-i nici măcar negru! Și sefardimii pe cari îi vizitez, au lachei negri mult mai de soi decât Wilkinson... și tremură cu toții numai la un semn al meu. Baronul d'Aguilar care șade în Broad Street are o suită de douăzeci și patru de lachei și...

— Ei, hai, spune... Care ți-i a doua cerere?

— Despăgubiri, fiindcă m'ai înnoșit silindu-mă să fac negoț cu pește. Eu nu vând pe străzi, eu sunt un fiu al Legii, un învățat în ale Talmudului...

— Dacă te mulțumești cu câte o coroană de fiecare...

— Mă rog, nici vampir nu's, nici lipitoare... Cum spune Talmudul: „Dumnezeu iubește pe acela care nu se lasă târît de mânie sau care nu-și apără cu

înverșunare drepturile sale..." Asta face la un loc trei guinee și trei coroane.

— S'a făcut! Uite-le!

Wilkinson, apăru și-l întrebă pe stăpânu-său:

— M'ați chemat?

— Nu! sări Manase. Eu te-am chemat. Vreau să-ți dau o coroană.

Și-i întinse o piesă. Wilkinson. buimac, o luă și ieși.

— Ce spui? Nu m'am descotorosit de el ca un meșter? Vezi că m'a ascultat?

— Da...

— Acu nu-ți mai cer decât coroana asta pe care am dat-o servitorului ca să te scot basma curată...

— Cum asta? Ce înseamnă să mă scoți basma curată?

— Adică ce? Nu cumva îți venea mai la îndemână să-i fi spus lui Wilkinson pentru ce l-am chemat? Că stăpânu-său e un hoț... Nu, domnule, nu vreau să te umilesc față de alții, cu toată că dumneata nu prea ai arătat aceeaș grijă și pentru mine.

— Ia-ți coroana! făcu Grobstock spumegând. Nu!... Luca... trei...

După asta își întoarse buzunarele goale pe 'dos, să i le arate lui Manase.

— Nu, nu! se împotrivi Manase cu duioșie. N'o să iau decât două... Pe asta... oprește-ți-o. O să ai poate nevoie!

Și împinse piesa în palma financiarului.

— Altădată să nu mai fii așa de risipitor, îl mustră el părintește. E prost al dracului când n'ai pară chioară în pungă. Eu îi cunosc gustul și mi se rupe inima de mila dumitale. Poți să mă crezi!

Grobstock rămase uluit, strângând în mână coroana cu care îl milostivise calicul. În picioare, lângă ușa, era leit Wilkinson, tâmpit de un bacșiș gras.

Da Costa îl trezi, poftindu-l să ia o priză din tabacherea bogat încrustată cu diamante. Grobstock înșfăcă lacom cutia, lucru la care șnorerul, de altfel, nu se împotrivi. În fața acestei neașteptate bunecvoinți, Grobstock băgă în buzunar fără multe marafeturi, cutia și se îndreptă, cu Manase după dânsul, în spre odaia în care își ținea hainele.

Filantropul călca în vârful picioarelor, ca să n'o trezească pe nevastă-sa care-și lăcea tabietul, de teamă să n'o vadă țâșnind din odaia ei, ca păianjeul din pânză. Manase, însă, urca scara, greoiu, izbind bastonul de trepte. Din fericire, covorul era destul de gros.

Hainele erau atârnate într'un dulap de mahon cu oglindă, ce se găsea în elegantul dormitor al bogătaşului.

În timp ce Iosel Grobstock scotocea prin dulap, Manase ridică perdelețele albe de Persia și se uită afară. Sprijinit în baston, el urmărea din ochi perechile ce se primblau în răcoarea amurgului. Între alcile de flori și boschetele luminate încă de soare. Iei, colo, sclipa câte-un obraz de fragedă frumusețe. Cerșetorul iscodea priveliștea, plin de îngăduință, împăcat cu Dumnezeu și cu oamenii și nu binevoi să se uite la haine, decât când îl auzi pe Grobstock, spunându-i:

— Uite!... Asta pot să-ți dau...

Șnorerul întoarse capul încetitor și privi cu aceeași blândețe grămada de lucruri de tot soiul, toate aproape noi — aruncate talmeș-balmeș pe pat: fu-

lare magnifice înghesuite în tricornuri, niște jileci albe, călcate de pantofi cu cuturame. Dar nu-și aruncă bine ochii pe miș-mașul ăsta pestriț și un fulger îi spintecă obrazul.

— Să mă ierți! strigă el dând buzna spre ușă.

— Ce este?... Ce s'a întâmplat? se sperie Grobstock, crezând că nu-i miroase calicuhui, hainele.

— Mă 'ntorc îndată! strigă Manase.

Și coborî scara în goană.

De-abia scăpat de-o grijă și Grobstock se simți iar năpădit de o teamă nedeslușită. Dădu fuga până în pragul ușii și-i urlă în urmă, cât îl ținea gura:

— Ce vrei?

— Banii mei.

Inchipuindu-și că șnorerul își uitase în sală paralele pentru pește, Iosef se înapoie în odaie și începu să facă puțină rânduială în hainele ce le îngrămădisese pe pat. Deodată, dădu peste niște pantaloni noi-nouți pe cari îi scosese din dulap din nebăgare de seamă; și tocmai le punea la loc, când o larmă grozavă îi izbi urechea. Inima îi bătuse să-i sară din piept. Auzise glasul ascuțit al bucătăresei irlandeze. Alergă din nou la scară și întinse gâtul peste balustradă. Dar... slavă ție Doamne! Ciorovăiala se potolise. O clipă după aceea, răsări capul lui Manase... și-apoi mâna care ținea săculețul cu surprize.

— Il am! făcu șnorerul plin de voieșie. Cum scrie în Talmud: „David intră în stăpânirea a tot ceea ce furaseră Amaleciții”. Vezi! Furios cum am fost că mi-ai șterpelit peștele, nu mi-am dat seama că mi-ai luat și sacul și hârtiuțele. Noroc că bucătăreasa dumitale nu scosese încă peștele din pungă. Dar tot i-am tras un perdaf că nu l'a pus în apă. Trebuie

să adaog că mi-a răspuns nu tocmai cuviincios... Dacă n'ar fi o păgână, aş fi crezut c'o face pe şmechera, fiindcă habar n'aveam câte parale au rămas în sac. Mi-ai dat cuvântul dumitale că am acolo pachete de mai bine de şaptesprezece şilingi. Dar nu i-ar fi fost cine ştie ce greu bucătăresei să scoată câteva hârtiuţe şi-apoi să pună peştele la loc. Aşa că, precum spune David „mulţumescu-ţi ţie Doamne că m'ai ocrotit, în mijlocul nelegiuîţilor!”

Năvala lui Manase în bucătărie isca în mintea lui Grobstock gânduri amare.

El se mulţumi totuşi să murmure:

— Ce te-a făcut să-ţi aduci aminte... așa, netamnesam de sac şi de pachete?

— Hainele dumitale. Când m'am uitat la ele, mă întrebam dacă ai lăsat ceva prin buzunare.

Filantropul tresări. În buzunarele lui, mare lucru nu era să găsească niscaiva mărunţiş, fiindcă era grozav de uituc. De asta se şi repezi să caute prin haine, dar o privire a lui Manase îl ţintui pe loc.

— Imi dai voie, bălbâi filantropul cerându-şi er-tăciune, îmi dai voie...

— Dar ce sunt eu?... Un câine? răspunse şnorerul cu demnitate. Un hoţ... că mă scotoceşti așa prin buzunare? (şi el sublinie vorbele cu degetul cel gros). Crezi că dacă o să vin acasă şi o să găsesc în buzunarele mele vreun lucru care n'o să fie bun decât pentru dumneata, n'am să ți-l dau înapoi? Ori te temi că dacă o să găsesc ceva care ar putea să-mi fie mie de folos, n'o să mi-l oprisc?

— Nu... dar... dar.,,

Grobstock se înecă, neputând să urmărească judecata lui Manase, cu toată înalta lui pricepere finan-

ciară, deși simția vag că șnorerul se făcea vinovat de un raționament vicios, animat de principiile sale profesionale, bine înțeles.

— Și la urm a urmei, ce? întrebă Manase. Trebuie să te învăț eu care ți-i datoria? Cred că știi ce spune legea lui Moise în privința asta.

— Legea lui Moise nu spune nimic.

— Zău? Dar Deuteronomul? „Când vei începe cu-lesul în via ta, să nu culegi struguri rămași pe butuc și nici să strângi boabele care au căzut. Astea le vei lăsa săracului și străinului”. Recunoști, cred, că Moise ar fi întins legea asta și asupra scotocitului ăsta cu deamănuntul prin buzunarele zdrențelor... dacă nu se întâmpla ca strămoșii noștri să rătăcească patruzeci de ani prin deșert cu aceleași haine cari creșteau ca prin minune odată cu el! Nu! Sunt sigur că o să cinstești Legea. Jos în bucătărie, la dumneata, văd că ai hătut o mezuză la ușă. Asta m'a umplut de bucurie, fiindcă mulți dintr'ai noștri n'o pun decât ca să scoată ochii mosafirilor.

Inima lui Grobstock răspunse la chemarea asta. Trebuie să fie, într'adevăr, cineva prea măruț la suflet ca să caute prin buzunare, sau să pipăie căptușelile. Manase i-a fugăduit doar că o să-i dea înapoi hârtiile și tot ce n'o să facă parale pentru el.

Mulțumit peste măsură că a scăpat cu atât — deocamdată cel puțin — îi spuse lui Manase:

— Hai, ia-le!

— Da... Ți-i ușor să spui ia-le... dar în ce?

— A... trebuie să fie un sac pe undeva...

— Crezi că sunt nebun să le duc într'un sac?... Vrei să mă ia lumea drept telal? Imi trebuie un cufăr. Văd că ai mai multe pe aici...

— Bine, făcu Grobstock cu resemnare. Dacă găsești vreunul gol, ia-ți-l.

Manase își puse bastonul pe toaletă și cercetă cu multă băgare de seamă lăzile. Câteva erau deschise, dar toate cu cheia în lacăt. Ele trecuseră peste mări și țări cu Grobstock, care împletea plăcerea cu afacerile.

— Nici unul nu-i gol de tot, făcu șnorerul. Dar în asta nu sunt decât câteva bulendre, o pereche de jambiere și alte fleacuri de soiul ăsta. așa că dacă mi le dai, eufărul se chiamă că e gol pentru duminică...

— Fie! răsă Grobstock, de astădată din tot sufletul. Se înveselea teribil la gândul că șnorerul trebuie să se cărăbănească îndată.

Manase tări lada spre pat și pentru întâia oară de când s'n întors de la bucătărie, aruncă o ochire asupra grămezii.

Sărman filantrop! Zădarnic te-ai bucurat! Grobstock vazu obrazul lui Manase dând din arămiu în negru, ca o privești tropicală. Și Grobstock se îngălbeni. Cerșetorul scoase un strigăt răgușit și-și țintui mușteriu, întrebător.

— Iar? făcu acesta speriat.

— Imi lipsese o pereche de pantaloni.

Grobstock îngălbeni mai rău.

— Ce vorbești prostii! făcu el.

— Imi lip-sese o pe-re-che de pan-ta-loni! repetă șnorerul, apăsând pe fiecare cuvânt.

— Nu, nu!.. Asta-i tot ce pot să-ți dau.

Șnorerul își aruncă din nou o privire în grămadă. Fulgere grozave îi tăsniră din ochi. Isbind cu pumnul în masă, urlă:

— Imi lip-sesc o pe-re-che de pan-ta-loni.

Slabul și mlădiosul Grobstock, istovit de sâcăielile calicului bâigui:

— Crezi poate pantalonii ceia noui... pe care i-am găsit din întâmplare în grămada asta de haine?

— Auzi! Desigur că de pantalonii ceia noui vorbesc. Cum am întors capul o clipă, i-ai și dosit. Am ieșit din odaie fiindcă-mi închipuiam că am de-aface cu un om cinstit. Dacă ai fi șterpelit barem niște pantaloni mai vechi, hai, treacă-meargă. Dar să-i furi unui om sărac pantalonii lui cei noui, asta-i nemaipomenit!

— Trebuie să mi-i opresc, făcu Grobstock gata de ceartă. Măine am de făcut o vizită... așa că...

— Așa?... Foarte bine! îl întrerupse șnorerul cu voce scăzută și rece.

Liniște de moarte. Șnorerul, măreț, își adună câteva perechi de ciorapi de mătase pe cari le băgă în cufăr. Apoi sever și mândru, dar trist oarecum, isprăvi cu împachetatul. Cugetul lui Grobstock începu să se simtă pișcat de remușcări.

Da Costa terminase, dar tot buclucul era că nu putea închide cufărul, fiindcă era prea plin. În tăcere, Grobstock, om cu greutate, se așază pe capac. Manase nu-l alungă, nici nu-i mulțumi. Intoarse cheia foarte simplu și dându-l de-a berbeleacul pe binefăcătorul lui, încarcă cufărul cu îndemânare pe umeri, ca pe o jucărie. Apucă bastonul și eși din cameră. Grobstock l'ar fi condus cu dragă inimă până afară, dar un gest plin de înțeles al șnorerului, făcu să-i treacă pofta.

— Pe Vineri... vrasăzică, zise Grobstock cu glasul stins și cu sufletul frământat.

Nici un răspuns. Manase se mulțumi să trântască ușa după dânsul.

Grobstock căzu pe pat ca o cârpă, stors de puteri. Apoi se ridică și se duse la fereastră, de unde privi soarele care se topea îndărătul copacilor din Tenter-ground.

— Bine că am scăpat de dânsul! gândi el și se apucă să cânte o arie.

Deodată, se deschise ușa cu atâta sgomot, încât Grobstock rămase cu gura căscată. Răsuflă ușurat însă, când văzu că nu intră decât nevastă-sa.

— Unde l'ai trimis pe Wilkinson? întrebă ea furioasă.

Madam Grobstock era o matroană cu fața palidă dar buhăită, cu niște spete rotunde și impunătoare și a cărei înfățișare arăta că nu uită niciodată câtă zestre i-a dat lui bărbatu-său.

— Pe Wilkinson, dragă? Nicăeri!...

— Cum asta?... Văd că acasă nu-i. Eu am nevoie de el și bucătăreasa îmi spune că tu l-ai trimis undeva...

— Eu?... Ferească Dumnezeu! făcu Grobstock din ce în ce mai neliniștit.

Deodată făcu niște ochi cât cepele: Wilkinson, strașnicul Wilkinson, mândrul Wilkinson, stârnind prundișul Tentergroundului și îndoit sub greutatea unui cufăr, se ținea după șnorer. De când era în serviciu la Goodman's Field, Wilkinson nu purtase altoeva decât livreaua lui... Da! Era tot așa de necrezut, cum ar fi fost, de pildă, să ți-o fi închipuit pe madam Grobstock în rochiile de bumbac.

Grobstock se frecă la ochi, dar degeaba! Era Wil-

kinson, lacheul cu peruca pudrată. Filantropul se (inu de perdele să nu cadă.

— Vai de mine... perdelele mele persiane... Dar ce-ți este?

— Asta nu-i altul decât Baal-Șem în carne și oase! făcu Grobstock fără să răspundă deadreptul.

— Ce este? La ce te uiți?

— Nu-i nimic.

Madam Grobstock, neîncrezătoare, se apropie de ferastră și zări pe Wilkinson în grădină... fără să-l recunoască în noua lui funcție. Ea crezu că bărbatu-său nu-și găsește astâmpăr din pricina unei oacheșe drăguțe, care lua aer într'o litieră. Și atunci, făcu către bărbatu-său cu asprime:

— Bucătăreasa mi se plânge că a fost înjurată de golanul acela obraznic, care a adus peștele...

— Of! suspină săracul Grobstock. Nu se mai isprăvește odată cu el!

— De ce l-ai trimis la bucătărie?

Tonul tăios și ursuz al nevesti-sii redeșteptă în Grobstock ciuda ce o avea împotriva lui Manase.

— Draga mea. Nu l'am trimis nicăieri, decât doar la dracu.

— Iosel!... Păstrează-ți vorbele aste pentru damele care se primblă în litiere.

Și madam Grobstock dispăru în grabă, într'un vârtej de mătase boțită ca și dânsa...

Wilkinson răsări, schiopătând, obosit și cu mândria asudată până la oase.

— Domnul de Costa, o luă el înaintea lui stăpănu-său, vă trimite salutări și vă face cunoscut că după ce a cercetat din chestiunea, s'a hotărît să nu-și

ia cuvântul înapoi și că va fi musafirul nostru. Vineri seara.

— Auzi, auzi! Și cine te-a poftit, mă rog, să-i duci cufărul?

— Dumniavoastră, domnule!

— Eu?

— Așa mi-a spus dânsul. Ce? Nu-i adevărat?

Grobstock șovăi. De vreme ce Manase trebuia să fie mosafirul lui, mai nimerit era să tacă și să înghită. Și la drept vorbind, filantropul simțea o bucurie răutăcioasă că Wilkinson a fost unilit în halul ăsta. Fără șnorer el n'ar fi bănuit niciodată căta slugărnicie acopere aurul masiv al livrei servitorului său.

Zicala „cum e turcul și pistolul” nu-i venea în minte în clipa aceea.

-- Credeam... că până la trăsura numai.

— Mi-a spus că nu face, fiindcă-i aproape...

— A! I-ai văzut casa? întrebă Grobstock curios.

— Da! O casă foarte frumoasă în Algate, cu o intrare strașnică, cu doi lei de piatră pe delături.

Grobstock se sili din răputeri să nu pară mirat.

— Am dat cufărul, valetului...

Un nou efort din partea lui Grobstock.

Wilkinson zâmbi:

— Mă credeți... mi se părea dintâiu că vă ducea el pește. Se îmbracă așa de ciudat! Trebuie să fie un om cam...

— Da, da... ca și baronul d'Aguilar la care se duce! se grăbi să spună Grobstock.

Și financiarul se întrebă dacă spunând asta, mințea într'adevăr. Nu cumva era mai degrabă victima unei farse, a unei glume proaste? Toată ființa mosafirului

ăsta misterios nu transpira oare noblețe? Glasul, gesturile, nu erau acelea ale unui om născut să poruncească?

Și Grobstock adăogă:

— Nu uita, de altminterlea, — că-i de rit spaniol ca și el.

— Așa? răspunse Wilkinson lămurit.

— Dar îmi închipui că-și spune o haină ca toată lumea, când ia masa în oraș. Nu l'am adus aici decât din întâmplare. Acu, du-te la stăpână-ta.

— Bine, domnule. Dar... Era să uit să vă spun că domnul de Costa e sigur că o să-i lăsați și dumișale o bucată de pește...

— Du-te la stăpână-ta. Are nevoie de tine.

Seara, Grobstock avu de suferit un nou asalt.

— Nici nu mi-ai spus că Vineri seara o să avem un nobil spaniol la masă.

— Nu, făcu el scurt.

— E adevărat?

— Nu... Cel puțin nu un nobil.

— Atunci... cine? Trebuie să aflu de la servitori, că-mi vin mosafiri?

— Se vede!

— Și crezi că-i frumos asta?

— Ca să flecărești cu servitorii? Desigur că nu!

— Dacă bărbatu-meu nu-mi spune nimic, dacă n'are ochi decât pentru litiere!...

Iosef găsi că cel mai bun lucru este să-și sărute nevasta.

— Un co-director, cred? întrebă ea mai duioasă.

— Un co-religionar. Mi-a făgăduit că vine pe la șase.

Manase fu la țanc. Wilkinson, îl introduse. Madam Grobstock se gătise în cinstea mosafirului, cu tot ce

avea mai scump în garderobă. Era sclipitoare în rochia-i de mătase albastră. Părul îi era înodat într'un coc nemaipomenit și gâtul înțepenit într'un guler din ghirlânzi de aur. Cât despre bărbatu-său, el aștepta ce-o să se întâmple, cu tot sângele rece ce-l avea la îndemână. Masa de Sâmbătă era încărcată cu sfeșnice de argint, cu vase de flori, cu pahare, cu fructe. Sticlăriile de Veneția și porțelanurile de Dresda eclipeau pe bufet și ici-colo picioare aurite susțineau câte un glob în care înotau peștișori aurii și argintii.

La cea dintâiu ochire ce o aruncă asupra mosafirului, Grobstock simți că-i îngheață sângele în vine. Manase nici nu se pieptănase măcar, nici nu se premenise. La a doua ochire, sângele începu să-i clocoțească: de coada lui da Costa, se ținea un șnorer mărunț, mai șters decât stăpănu-său și mult mai puțin tanțos, un șnorerăș cu barbă, îndoit din spete, pocit, lingușitor și slugarnic. Nici unul din ei nu-și scoase pălăria. Madam Grobstock rămase încremenită pe scaun.

— Pace vouă, spuse regele șnorerilor. Am adus cu mine pe prietenul meu Iancolă ben Ithoc, despre care ți-am vorbit.

Iancolă dădu din cap, cu o strâmbătură amabilă.

— Nu m'ai prevenit... că vii cu dânsul, făcu Grobstock care simțea că leșină.

— Nu ți-am spus că Iancolă ia masa cu mine în fiecare Vineri seara? Destul de frumos din partea lui că m'a însoțit... până și aici!... O să facem rugăciunea de după masă, în trei.

Amfitrionul privi pe furis pe nevastă-sa. Se vedea cât de colo că-i huruia capul de gânduri. Avea

ea înaintea ei, pe un Grand de Spania? Sau a închinat bărbat-său de-abinelea?

Grobstock se hotări să se folosească de îndoiala asta.

— Îți prezint pe domnul da Costa, draga mea.

— Manase Bueno Barzilai Azevedo da Costa, o dresă șnorerul.

Stăpâna casei fu impresionată oarecum. Ea clătină din cap, dar cuvintele de binevenire i se opriră în gât.

— Și iacă-tă-l și pe Iancolă ben Ithoc, adăogă Manase, un prieten al meu, nevoiaș. Unei femei atât de habotnice cum sunteți dumneavoastră, fiica lui Moise Bernberg — binecuvântată să-i fie amintirea — nu se poate să nu-i placă rugăciunea în trei.

— Prietenii dumitale sunt bineveniți!

Cuvintele astea convenționale îi scăpară doamnei Grobstock din gură, fără să vrea.

— Eram sigur, răspunse Manase foarte grațios. Nici nu se putea altminterlea... Ospitalitatea drăguței fiice a lui Moise Bernberg e de pomină doar.

Drăguța fiică a lui Moise Bernberg nu putea să nege. Salonul ei era locul de întâlnire al tuturor comis-voiajorilor chiaburi, al bancherilor și al sam-sarilor inveseliți din când în când de câțiva crai. băcți de viață, tineri și bătrâni, cari nu credeau nici în Dumnezeuul lui Israel, nici în oricare altul. Dar de când e, n'a primit în casă pe un ins atât de falnic zdrențuros ca da Costa, nici n'a poftit să se înfrupte din vestita ei ospitalitate, pe un șnorer polonez atât de jerpelit. Iancolă nu îndrăznea să ridice ochii la nevastă-sa.

— Şezi acolo, lăncolă, făcu el în grabă cu un glas de strigoiu, arătându-i un scaun.

Pe Manase îl așeză lângă dălcăucul său; iar el se înfipse ca un tampon între nevastă-sa și oaspeți. Ardea de ciudă când se gândea la jaful făcut de poimană în garderoba lui, dar nu îndrăzni să facă nici o aluzie față de Madam Grobstock.

— Ce nobil și frumos obicei și mosafirul de Sâmbătă! Nu-i așa, madam Grobstock? grăi Manase. Îmi fac o datorie și o plăcere să nu uit de el niciodată — nici chiar când nu iau masa la mine acasă. Ca astăseară, de pildă.

Madam Grobstock, născută Bernberg, retrăi în minte obiiciurile de altădată, când tatăl său era credinciosul paznic al sfintelor datini. Tradițiile astea demodate ce nu se prea potriveau cu vremurile înaintate de astăzi, să fi rămas oare mai vii printre granzii de Spania? Ea se folosi de prilejul că Wilkinson îi întindea sefardului cafeaua, ca să ceară lămuriri lui bărbatu-său: și Grobstock îi hrăni închipuirea în silă. El știa foarte bine că nu Manase era omul care să-l dea de zămintea, fiindcă șnorerul nici în ruptul capului nu și-ar fi trădat mijloacele de traiu prin mulțumiri prea zgomotoase. Financiarul făcu pe nevastă-sa să creadă chiar că Manase venise în halul ăsta înadins ca să nu-l facă de râs pe prietenul său, calicul. În tot cazul, madam Grobstock, cu toate că simțea un oarecare interes pentru acest don-quichotism, ar fi preferat, desigur, să-l admire pe Manase mai dela distanță.

— Văd că mi-ați lăsat o bucată de pește, făcu Manase scormonind cu furculița prin farfurie.

— De care pește-i vorba! se miră madam Grobstock.

— De acela pe care mi l'a dat domnul da Costa Miercurea trecută, se grăbi să răspundă Grobstock.

— O! Acela? Era strașnic. Ai fost foarte drăguț, domnule da Costa, că mi l'ai dăruit. Am avut aseară mosafiri și peștele s'a topit sub grămada de laude. Asta-i un altul. Cred că-i pe gustul dumitale, nu?

Și madam Grobstock, părea foarte îngrijorată, ca nu cumva peștele să nu-i placă — ferească Dumnezeu, șnorcrului.

— Da, da, e bun, pe legea mea, chiar foarte bun. Nu-mi aduc aminte să fi mâncat unul mai bun. Poate la președintele Camerii. Dar Iancolă se pricepe la pește, ceva grozav! Foarte greu să-l mulțumești pe el... Ce spui, Iancolă?

Iancolă mârâi, dând cu botul în farfurie.

— Servește-te, Iancolă, ia mai multă pâine cu unt, făcu Manase. Fii ca la tine acasă. Nu uita că ești mosafirul meu.

Și cu glas scăzut, el îi șopti, prevenitor: „Furculița cealaltă”

Grobstock era furios. El se ușură plângându-se că nu este oțet în salată.

— Cum poți să spui una ca asta? strigă madam Grobstock. Dar salata e cât se poate de bună. Salata e specialitatea bucătăresii.

Manase o gustă ca un adevărat cunoscător.

— Eu mă pricep la salată! făcu 'el tăind orice îndoială. Are oțet destul. Dar ca să fie bună de tot, i-ar trebui ceva mai mult untdelemn. O! Când e vorba de salată, nimeni n'ajunge nici măcar la călcăle lui Hyman.

Faima lui Hyman, meșterul bucătar dela „London Tavern”, ajunsese la urechile doamnei Grobstock care fu și mai mult impresionată de cuvintele șnorerului.

— Se spune că prăjiturile lui sunt foarte bune. Sări ea, ca să arate că n'a rămas în urmă cu nimic.

— Da, zise Manase, plăcintele lui din foi sunt neîntrecute.

— Macaroanele bucătăresii noastre sunt tot așa de bune, se amestecă Grobstock, înțepat.

— O să vedem, răspunse „musafirul” într-o înțeleaptă așteptare. Cu toate că prăjiturile cu migdale, nici chiar Hyman singur nu le face mai bune decât cele pe cari le mănânc la văru-meu Barzilai, din Fenchurch Street.

— Vărul dumitale! făcu Grobstock, mirat. Marele negustor indian?

— Chiar el. Dar trebuie să-ți spun, cu toate astea, că bucătăreasa dumniavoastră, știe să facă o cafea. Mi se pare, însă, că n'o primiți deadreptul dela plantator, ca administratorii sinagogii mele.

Grobstock crezu că înebunește. Cine dracu era omul ăsta? Cine se ascunde îndărătul șnorerului?

— Mă scoți vinovat pentru că am statui de piatră în casa mea! făcu Grobstock ca să schimbe vorba. Dar leiî dela ușa dumitale?

— Eu n'am lei.

— Wilkinson mi-a spus. Nu-i așa, Wilkinson?

— Wilkinson spune minciuni. Acea-i casa lui Nataniel Futado.

Grobstock, aproape să se înăbușe de mânie. Înțelese îndată că șnorerul i-a tras chiulul: el se dusesese, pur și simplu, să vândă hainele, unui telal bogat.

— Ia seama, zise şnororul, răstorni tot cosul pe jiletcă... fără să te gândeşti măcar la mine...

Iosef abia se putu ţine. Dacă ar fi vorbit deschis faţă de nevastă-sa, madam Grobstock l'ar fi prins îndată cu minciuna. Totuşi, nu se putu opri să mormăie, scos din sărite.

— De ce te-ai apucat să spui lui Wilkinson că i-am poruncit să-ţi ducă cufărul?

— Ca să salvez aparenţele. Ce? Trebuie să ştie numnaidecât că ne-am certat? Ar fi putut foarte bine să creadă că nu ţi-ai făcut datoria aşa cum se cuvine faţă de un musafir.

— Foarte frumos. Dar de ce mi-ai vândut hainele?

— Nu cumva credeai că o să le port? Nu, slavă Domnului, eu ştiu să-mi ţin rangul...

— Ce spuneţi, domnule da Costa? întrebă madam Grobstock.

— Nu, o întoarce Grobstock. Vorbim de Dan Mendoza. Ne gândim dacă o să bată pe Dick Humphreis la Doncaster.

— O, Iosef! Nu-ţi ajunge cât ai vorbit aseară la masă de Dan Mendoza?

— De lucrurile astea nu vorbesc niciodată, făcu da Costa şintuindu-l pe Grobstock cu o privire plină de mustrare.

Desperat. Grobstock călcă pe picior pe calic, deşi ştie foarte bine că cu aceasta îşi vinde sufletul regelui şnorurilor. Dar se simţea prea slab ca să ţie piept situaţiunii.

— Nu! În deobşte, domnul da Costa nu se amestecă în afacerile astea de box, recunosc eu el. Dar fiindcă Dan Mendoza e de rit portughez, l'am întrebat doar dacă dă vreodată pe la sinagogă.

— Dacă ar fi după mine, mormăi da Costa, l'aş alunga dintre noi. E un ticălos... un nelegiuit. El batjocoreşte chipul lui Dumnezeu.

— Nu! Pe legea mea! strigă Grobstock atătat. Dacă l'ai fi văzut pe Badger cum a căzut în treizeci şi cinci de minute, într'un ring de douăzeci şi patru de picioare!

— Iosel! Iosel! Adu-ţi aminte că azi e Sâmbătă! se amestecă madam Grobstock.

Şi da Costa, aspru foarte:

— L'aş schimba bucuros pe Dan Mendoza al nostru cu David Levi al dumniavoastră, puteţi să mă credeţi.

David Levi era podoaba literară a Ghetoului: un biet cârpaci-pălărier care se indeletnicea cu limba ebraică şi cu muzele. El începuse chiar o polemică cu doctorul Priestley care descoperise existenţa raţiunii.

— A! David Levi! Nebunul! Moare de foame cu cârţile lui.

— Cu atât mai mult trebuie să subscrii la operele lui, răspunse Manase.

— Da, dacă ai fi dumneata autorul, făcu Grobstock, strâmbându-se.

— Am cumpărat şase exemplare din „Lingua sacra” a lui şi o duzină din traducerea Pentateucului, spuse Manase mândru şi sentenţios.

— Dumneata poţi să ţi-o îngădui asta. Eu, eu trebuie să-mi câştig paralele.

Madam Grobstock zise.

— Oricum, asta-i frumos din partea domnului da Costa. Câţi oameni născuţi bogătaşi rămân de piatră în faţa Ştiinţelor şi a Artelor!

— Adevărat, foarte adevărat, vai! făcu da Costa. Mai ales oamenii prea legaţi de bunurile pământeşti!..

După masă Manase cântă vesel rugăciunea obiş-

nuită, ajutat de Iancolă, și când fu gata să plece, îi ură doamnei Grobstock:

— Dumnezeu să vă dea o duzină de copii.

— Mulțumesc, răspunse ea mișcată.

— Aș fi atât de fericit să pot lua pe fiica dumnia-voastră... și s'o duc la casa ei.

-- Sunteți foarte drăguț, murmură ea.

Dar cuvintele astea îi fură înăbușite de un țipăt al lui bărbatu-său:

— Dumniata... să-mi iei fata?

— Ei și? Dar care altul, mă rog, vine ca mine, într'o societate așa de bună? Cine o să-i poată găsi mai bine ca mine o partidă potrivită?

— A! Asta crezi!

— Dar ce alta? Nu cumva s'o iau chiar eu de nevastă, eu, un sefard?...

— Fiica mea n'are nevoie de bunele dumitale servicii, făcu Grobstock, scurt.

— Da! Nu încă! Asta-i adevărat! îi dădu dreptate Manase, ridicându-se să plece. Dar când o să-i vină vremea, ai să cauți mult și bine un pețitor ca mine. Mâna mea se cunoaște dintr'o mie. Vezi? Când m'apuc să stărui pentru cutare ori cutare băiat sau fată, n'o fac așa, în vânt, fără să știu măcar despre cine-i vorba. Mai întâiu îi urmăresc în viața lor de acasă, ca să-mi dau seama dacă au o inimă bună și caritabilă... Vă doresc o Sâmbătă bună.

— Sâmbătă bună, răspunseră gazdele.

Și domnul Grobstock gândi că misteriosul șnorer cu toate că cunoaște pe atâția oameni mari, ar fi putut să-i strângă mâna.

— Pe aici, Iancolă, făcu Manase, târându-și protejatul spre ușă. Sunt atât de fericit că ai putut să mă însoțești. O să mai dăm pe aici, n'avea grijă!...

CAPITOLUL III

Manase cel Mare, cel dintâiu cerșetor din Europa, hoinăria prin Goodman's Fields cu învățacelul după el — amândoi făcându-și cu seninătate digestia, după masa dată de Iosef Grobstock, episcopul Sinagogii Mari. Deodată o muzică soldățească, spintecând aerul liniștit al amurgului, îl făcu pe șnorer să tresară. Dinspre Tenterground venea un detașament de recruți, foarte nostimi în straiile lor albe de corvoadă, depe care se desprindea silueta grațioasă a ofițerilor călări, în tunică albastră și în pantaloni cu dungă roșie.

— Al făcu da Costa umflându-și pieptul, uite și pe soldații mei!

— Soldații dumitale? strigă Iancolă, mirat.

— Da!... Nu-i vezi colo, că se întorc la India House, în Leadenhall Street?

— Ei și?... Ce-i cu asta? întrebă Iancolă dând din umeri, cu palma întoarsă în afară.

— Ce-i cu asta? Uți că năvălește la care te-am poftit la masă este un director al companiei Indiilor? Țștia sunt soldații lui.

— O! făcu Iancolă cu un zâmbet care se șterse îndată sub privirea neîndurătoare a spaniolului.

Iancolă era de folul lui şugubăt şi îi venea cam greu să-l ia pe dascălul său, în serios, aşa cum se lua însuşi Manase. E adevărat că Manase Bueno Barzilai Azevedo da Costa ar fi suferit mult, dacă ar fi avut sentimentul umorului ceva mai dezvoltat.

Rănit în vanitatea lui de mutra răutăcioasă a tovarăşului, stăpânul mergea tăcut în urma soldaţilor.

— Ce noapte frumoasă! încercă s'o dreagă Iancolă ca să fie iertat.

Fără să vrea, spunea adevărul. Luna străpungea norii, o adiere îmbulsămată îneca pământul, umbra neregulată a frunzişului acoperea poteca şi muzica întona o arie de războiu şi de dragoste, în acelaş timp. Cum i-a venit în minte, nu se ştie. Oricum, Iancolă se apucă să se gândească la minunata fată a lui da Costa. Ii vedea chipul plutind în lumina lunii.

Manase dădu din umeri, supărat.

— Când mănânci bine, noaptea-i frumoasă întotdeauna, răspunse el morocănos.

Ai fi putut spune că norii au înghiţit luna şi că un vâl des s'a aşternut pe chipul încântătoarei fiice a lui da Costa. Dar Iancolă îşi reveni îndată.

— A, da. Mi-ai aranjat, ce-i drept, o seară straşnică.

Regele şnorerilor învârti bastonul, cu un aer nepăsător.

— Noaptea îi întotdeauna frumoasă când sunt cu dumneata, adăogă Iancolă, cu îndrăzneală.

— E într'adevăr ciudat, replică Manase, pe gânduri, cum am primit în casa mea şi la masa lui Grobstock, pe unul care la urma urmei nu-i decât o jumătate de frate întru Israel.

— Dar şi Grobstock e askenaz, sūri Iancolă.

— Și asta mă miră destul. Eu nu înțeleg cum au mi-am dat scama... și m'am prietenit atâta cu dânsul.

— Vezi, îndrăzni sfios Iacobolă. Poate... mai știi... dacă avea Grobstock o fată. ai fi putut s'o iei, într'adevăr, de nevastă.

— Mușcă-ți limba! Un sefard nu poate să ia o askenază. Ar fi să se înjosească prea mult.

— Da, dar dacă am întoarce vorba, un askenaz poate să ia o sefardă. Cu asta se înalță, nu-i așa?

Și cu multă nevinovăție:

— Dacă fata lui Grobstoc, te-ar fi luat de bărbat ea s'ar fi înălțat.

— E adevărat! recunoscui Manase. Dar cum fata lui Grobstock nici nu s'a născut și cum nevastă-mea... s'a născut...

— Dar dacă ai fi în locul meu, ce ți-ar plăcea mai mult: o askenază ori o sefardă?

— O sefardă, bineînțeles, Dar...

— Oricum, aș vrea ca dumneata să-mi deschizi ochii în toate, întrerupse în grabă polonezul. Ești omul cel mai deștept din câți am cunoscut până acum.

— Dar...

— Nu spune că nu. Ești cel mai deștept... S'a isprăvit. O să mă pun îndată pe lucru. Trebuie să gădesc o fată de sefard, ca s'o iau de nevastă. Dar ce-ar fi dacă ți-ai duce sfaturile până la capăt... și-ai alege pentru mine?

Manase era vădit înduioșat. Apoi, șovăelnic:

— Nu știu cam ce ți-ar place.

— Ei! Orice spanioloaică este o perlă, chiar dacă are obrazul ca o bucată de mazoth.

— Ce fel de frumusețe ai vrea?

— Ca ceea a fiicei dumitale, răspunse pe șleau polonezul.

— Hei! Nu sunt multe ca dânsa, făcu da Costa, fără să bănuiască nimic.

— Nu! Ea este ca trandafirul Saronului. Dar lasă că nici tați clipeși nu se găsesc pe toate drumurile.

Manase stătu pe gânduri. El o știa pe fata lui Gabriel paznicul. Toți spun că-i bine făcută și că e foarte cumsecade.

— Ptiu! Mulțumesc! E așa de urâtă că se sperie și Mesia de dânsa... Leită tat-său. Și apoi ce meserie are? Tocmai dumneata să mă sfătuiești să-mi aleg o nevastă dintr'o spiță așa de umilă! Nu ești dumneata binefăcătorul meu?

— Da, dar nu văd tocmai acuma, printre cunoscuții mei, vreo fată drăguță care ar putea să-ți placă.

Iancolă se uită la dânsul cu șiretenie și cu un zâmbet insinuant:

— Să nu zici vorba asta! Nu i-ai spus lui Grobstock că ești cel mai strașnic pețitor?

Manase dădu din cap.

— Nu, nu, ai dreptate, zise Iancolă. Văd c'o să-mi fie cam greu să găsesc o fată într'adevăr frumoasă. Doar dacă n'oi lua-o chiar pe Debora dumitale.

— Da, da, așa este... O să-ți fie cam greu.

Iancolă se dădu afund, plin de îndrăzneală.

— Și de ce adică n'aș putea nădăjdui să te numeso socru?

Manase se opri în loc, cu fața schimonosită de furie și de stupefacție.

— O! Trebuie să fie ceva strașnic, făcu repede Iancolă arătând un afiș grozav, care reprezenta o stafie înspăimântătoare ce plutea pe niște valuri întunecate.

Ajunseseră la Leman Street și se găseau în fața teatrului din Goodman's Fields. Chipul lui Manase da Costa se luminează dintr'odată.

— Se joacă „Strigoiiul Castelului”, făcu el foarte amabil. Ai vrea să vezi piesa asta?

— Reprezentația o fi pe jumătate isprăvită.

— Da' de unde!

Și uitându-se la program, Manase făcu:

— S'a jucat întâiu o farsă de O'Reafe. Piesa trebuie tocmai să înceapă.

— Dar e Sâmbătă. Cum o să plătim?

Manase se încruntă din nou, grozav de furios și uimit.

— Crezi că's nebun să mă apuc să plătesc?

— Dar cum o să intri dacă n'ai bilet?

— Un bilet? Eu? Vrei să-mi faci plăcerea să primești un loc în loja mea?

— În loja dumitale?

— Da! Incap mai mulți. Hai după mine pe aici! N'am mai pus piciorul în teatru de mai bine de un an. Am prea multă treabă. O să fie pentru mine o schimbare plăcută.

Iancolă, zăpăcit, nu îndrăznește să se miște din loc.

— Pe ușa asta, îl îndemnă Manase. Haide... vino... ia-o înainte!

— Mi-e că n'o să mă lase să intru.

— N'o să ne lase să intrăm? Când eu te poftesc în loja mea? Ești nebun? Dacă-i așa, ia să faci bine să intri singur, fără mine. Vreau să-ți arăt că un cuvânt al lui Manase Bueno Barzilai Azevedo da Costa cântărește tot așa de greu ca și legea lui Moise și este tot atât de plin de adevăr ca și Talmudul. Treci drept înainte prin ușa din mijloc și dacă încearcă

cineva să te oprească. să-i spui numai că domnul da Costa ți-a dat un loc în loja lui.

Neîndrăznind să-și arate îndoiala și aproape hipnotizat de marele său protector, Iancolă puse piciorul în sală. Apoi se reîntoarce:

— Dar și dumneata vii după mine, nu?

— Firește! Nu rămân eu afară, nu te teme.

Iancolă păși atunci, plin de curaj, pe sub nasul controlorului, pe care se făcu că nici nu'l vede. Intr'adevăr, acesta din urmă fu atât de impresionat, încât era cât pe ce să-l lase pe șnorer să intre, cum făcea cu spectatorii cari eșeau în antracte. Dar prea era zdrențuros Iancolă ca să poată intra pe altă ușă decât aceea care dă în culise. Șnorărașul semăna cu nenorociții cari se învârtesc pe la ușile din dos ale teatrelor. Dându-și seama tocmai la vreme, funcționarul, un tânăr pupă lapte nu prea desghețat, îl opri pe Iancolă:

— Hei... domnu'!

— Ce poștești?

— Unde ți-i biletul?

— N'am nevoie de bilet.

— Da! Dar am eu nevoie.

— Domnul da Costa mi-a dat un loc în loja dumneisale.

— Nu mai spune! Jură-te.

— Așa să trăiesc!

— Un loc în loja lui?

— Da.

— Domnul da Costa?...

— Chiar el.

— Bun! Dacă-i așa... atunci ia-o pe aici.

Și-i arătă strada.

Iancolă nu se clinti din loc.

— Pe aici, băete, făcu din nou controlorul, răstit.

— Ți-am spus că mă duc în loja domnului da Costa.

— Și eu ți-am spus să te duci să mă cauți la gârlă.

Și apucându-l pe Iancolă de ceafă, încercă să-i dea un brânci pe ușă.

— Ce înseamnă asta?

Cuvintele astea răsunară ca un tunet. Controlorul îi dădu drumul lui Iancolă și ridicând ochii, văzu în fața lui pe un ins ciudat, sdrențuros dar impunător, plin de demnitate mândră.

— De ce-l bați pe nenorocitul ăsta?

— A vrut să se strecoare... fără să plătească, răspunse controlorul, scuzându-se și învinovățindu-se totdeauna. Vine, desigur, de prin Saffron Hill... Mi-a înșirat o istorie... nu știu ce... în loc într-o lojă...

— În loja domnului da Costa, desigur? întrebă Manase cu o liniște care nu prevestea nimica bun și cu un ochiu amenințător.

— Da, răspunde controlorul uimit și îngrijorat oarecum.

Atunci furtuna se deslănțui.

— Ticălos obraznic, ce ești! Stârpitură!... Cum îndrăznești să nu lași pe un mosafir al meu în loja mea?

— Dumneavoastră sunteți domnul da Costa? bâlbâi funcționarul.

— Da, eu sunt domnul da Costa. Și poți fi sigur că mult n'oi să mai stai la control dacă o să te porți așa cu lumea! Pentru că omul ăsta este ceva mai prost îmbrăcat, tu te crezi în drept să te grozăvești și să-l iei de sus!... Iancolă, îmi pare rău că n'am venit aici, înaintea ta. Te-aș fi scutit de batjocura asta. Cât despre tine, băete, află că nu trebuie să te iei

niciodată după haine. Eu am prieteni buni cari dacă ar vrea, ar putea să cumpere și teatrul și pe tine cu sufletul tău păcătos, la un loc și dacă i-ai vedea, n'ai da nici două parale pe ei. Scoate-ți ochii bine! Dacă nu, o s'o pățești într'o bună zi urât de tot, cu unul din ei.

— Imi pare foarte rău, domnule.

— Nu te uita la mine. Cere-i iertare mosafirului meu cu toate că nu-i boer, ci chiar ceea ce arată să fie. Dacă vreau să fac plăcere unui nenorocit care de când e, n'a călcat pragul unui teatru, nimeni, nu mă poate sili să-l trimit la galerie. Pot să-i dau un colț în loja mea, nu? Atâta lucru am dreptul să fac pentru el. Nu-mi inchipui să fie vre-o lege împotrivă.

— Nu domnule, nu pot să spun că este vreuna... Dar, totuș e așa de ciudat...

— Ciudat? Desigur că e ciudat. Bunăvoința față de săraci este, ce-i dreptul, o faptă ciudată. Săracii sunt întotdeauna călcați în picioare și socotiți nu ca oameni, ci ca niște câini. Dacă aș fi invitat vreun cio-coiu bețiv, oarecare, desigur că-ți scoteai pălăria înaintea lui. Nu, nu, nu ți-o mai scoate acuma, că-i degeaba. Dar pe un biet om sărac, liniștit și cumsecade... O să mă plâng la direcție! Să știi! Și poți să spui că ai noroc că nu-ți dau una în cap cu bastonul?

— Dar habar n'aveam, domnule.

— Iar te întorci către mine? Mosafirului meu trebuie să-i ceri ertare pentru necuviința ta, nu mie!

— De data asta, te rog, să mă ierți, se rugă tânărul întorcându-se la Iancolă.

— Dar a doua oară, încaltea, o să mă crezi când ți-oi spune că am un loc în loja domnului da Costa? făcu Iancolă muștrător.

— Dacă ești tu mulțumit, Iancolă, făcu Manase morăcănos, cu nu mai am nimic de spus. Condu-ne la loja noastră, tinere.

Tânărul făcu o plecăciune și o luă înaintea lor pe coridor. Deodată, se întoarse și întrebă sfios:

— Ce lojă, dacă sunteți bun!

— Dobitocule! De care poate fi vorba?... De ceea care-i liberă, firește.

— Sunt două loji goale: cea din avant-scenă și cea de la galerie.

— Nătarăule! E de obrazul meu o lojă la găinărie? Mai bine du-te, vezi-ți de treaba ta, că o să nimeresc și singur. Să-ți dea Dumnezeu ceva mai multă minte... Haide, șterge-o, c'ar mai putea să se strecoare cineva în teatru în lipsa ta... și bine ți-ar face...

Omulețul o tuli, zăpăcit dar fericit că scapă de personajul ăsta care-l turtea numai cât se uita la el. Câteva clipe apoi, Manase intra cu un pas măreț în loja goală, urmat de Iancolă, care clipea într'una din ochi.

În momentul în care spaniolul se așeză, câțiva spectatori, găsind că pauza a ținut destul, începură să bată din mâini și din picioare. Manase, întinse gâtul, ca să cuprindă sala mai bine. De partea lor, spectatorii, foarte mulțumiți că pot să petreacă, se siliră să-l vadă și întinseră gâtul și ei. Câți-va, crezând că aplauzele se adresează noului venit, care părea să fie un nobil străin și distins, se alăturară la această manifestație. Ca niște pârâituri, pocnetele se întinseră și într'o clipă, Manase deveni obiectul de entuziasm al tuturor spectatorilor. Ovaționat, el se înclină de două-trei ori, demn și sigur de sine.

Câțiva îl recunoscuseră și hazul lor nu mai cunoscu

margini. Publicul era într'adevăr alcătuit în cea mai mare parte din evrei, fiindcă Goodman's Fields era teatrul ghetoului și Sâmbăta nu mai era o piedică destul de mare pentru generația aceasta desmățată. Germanii și polonezii formau împreună o familie veselă și veneau regulat la teatrul ăsta nu tocmai curățel. Deosebiri de rang și clasă erau șterse. Statul vorbea cu balconul și amfiteatrul fraterniza cu lojile. Toată lumea își aducea mâncarea de-acasă și-și așternea masa pe bănci.

Intr'o lojă care dădea deadreptul în stal, o evreică grasă se ținea țeapănă în rochia ei de muselină indiană, cu gâtul împodobit de un colier de diamante și cu o semilună încălecată pe un cap care dispărea sub cascadele de flori și bucle.

— Beti! strigă un glas femeesc și vesel din stal.

Beti nu se mișcă, dar obraji îi se rumeniră. Ea ajunsese cucoană și privea de sus pe fosta ei prietenă.

— Beti! repetă ovreica din parte, femeec de ispravă și plină de cele mai bune intenții. Te rog, gustă numai o bucată din peștele ăsta prăjit.

Și-i întinse o bucată rece de pește, rumen ca o caramia.

Beti se făcu că n'o vede și se înfundă și mai mult în lojă, silindu-se din răspuțeri să-și ia un aer indiferent. Cortina se ridică tocmai la vreme, ca s'o scoată din încurcătură. Strigoiul apăru. Iancolă care nu văzuse niciodată decât câteva reprezentații casnice, ca de pildă pedepsirea lui Haman cel rău și izbânda reginii Ester, (el jucase chiar rolul din urmă, înbrăcat în fustele mării) era în al șaptelea cer și tremura de bucurie. adânc mișcat de tablourile grozave și emo-

ționante ale fantasmagoriceii melodrame. Impresia fu așa de mare, încât abia la sfârșitul actului al doilea putu să-și stăpânească emoția ce i-o pricinuiau nenorocirile frumoasei eroine și să se întoarcă pe nesimțite la convorbirea ce o începuse cu Manase în stradă.

— Ne încheem seara... de minune!

— Mă simt foarte bine, E într'adevăr un spectacol plăcut, răspunse Manase plin de demnitate mulțumită.

— Dar fiica dumitale Debora? Se duce ea vreodată la teatru? făcu Iancolă, cu sficiune.

— Nu, nu-mi scot femeile din casă. Locul lor e acolo. Cum scrie la carte, eu nu-i spun nevastă-măi „nevastă” ci „cămîn”.

— Da, dar gândește-te cât s'ar bucura ele!

— Noi nu trăim ca să ne bucurăm.

— Adevărat, foarte adevărat! Trăim ca să dăm ascultare legilor lui Moise... Ah! Te rog nu-mi mai aminti că sunt un păcătos întru Israel.

— Cum asta?

— Implinesc douăzeci și cinci de ani și n'am încă nevastă.

— O! Trebuie să ai desigur câteva prin Polonia.

— Nu, așa să trăesc! Doar una singură. Dar m'am despărțit de ea, pentru că nu putea să-mi facă copii. N'ai decât să-l întrebi și pe rabinul târgului.

— De ce să-l întreb? Eu nu-mi bat capul decât cu afacerile mele.

— Tocmai fiindcă vreau ca să fie afacerea dumitale. Manase îl țintui:

— Iar începi?

— Nu vreau s'o am atât pe fata dumitale de nevastă, cât să te am pe dumneata de socru.

— Asta nu se poate, făcu da Costa.

— O! De ce nu m'am născut sefard! gemu Iancolă într'un suspin.

— Acuma-i prea târziu.

— Se spune că nu-i niciodată prea târziu ca să faci binele. Nu-i chip să trec la ritul portughez? Aș putea foarte ușor să vorbesc ebraica așa cum o vorbești dumneata... știi... mai cu floricele.,,

— Judaismul nostru nu se deosebește prea mult de-al vostru. Totu-i numai obârșia, sângele. Voi nu vă puteți schimba sângele. Și vorba ceea: „Sângele e viața”.

— Da, știi, știi că vreau să mă cațăr prea sus!... O!... Pentru ce te-ai împrietenit cu mine? Pentru ce m'ai lăsat să cred că m'ai îndrăgit? Mă gândesc la dumneata ziua și noaptea și acum, când te rog să-mi fii socru, îmi răspunzi: asta nu se poate. Imi bagi un cuțit în inimă, nu altceva. Gândește-te numai ce mândru și fericit aș fi să te pot numi socru-meu! Viața mea toată ar fi a dumitale, singurul meu gând ar fi să nu te fac de râs.

— Nu ești tu cel dintâiu pe care nu-l pot mulțumi, răspunse Manase mișcat.

— Ce-mi pasă că au mai fost și alți nenorocoși înaintea mea. Asta nu mă mângâie de loc! Cum o să pot trăi fără să te am pe dumneata de socru!

— Imi pare rău, foarte rău.

— Vrasăzică nu sunt un oarecare pentru dumneata? Dacă-i așa, atunci mai pot să trag nădejde și nu-ți iau răspunsul ce mi-l dai astăzi, ca cel din urmă! Sângele să împartă pe evrei în dușmani? Cum asta? Sângele să mă împiedice pe mine să ajung ginerele singurului om pe care l'am iubit vreodată? Nu mai vorbi așa. Lasă-mă să mai cer odată mâna fiicei

dumitale peste o lună sau peste un an... Pot să aştept şi douăsprezece luni, dacă îmi făgăduieşti numai că n'o să te încurci cu un altul.

— Dar dacă aş ajunge să-ţi fiu socru (bagă bine de seamă, că-ţi spun „dacă”) nu numai că nu ţi-aş da casă şi masă, dar ai trebui să-i dai de mâncare şi Deborii.

— Ei şi?

— Dar tu parcă eşti în stare să întreţi o femeie.

— Nu sunt în stare? Cine ţi-a spus asta? strigă Iancolă mânios.

— Tu singur. Când ne-am împrietenit nu mi-ai spus că eşti sărac ca Job?

— Atunci vorbea şnorerul din mine. Acum îţi vorbeşte pretendentul.

— Aşa e, recunosc Manase, preţuind dintr'odată deosebirea.

— Şi ca pretendent pot să-ţi spun că ştiu să cerşesc şi pentru două femei.

— Şi ca pretendent, te adresezi lui da Costa, tatăl, sau lui da Costa, peşitorul?

— Sst! strigară spectatorii din toate părţile.

Cortina se ridică şi sgomotul se curmă dintr'odată. Dar mintea lui Iancolă nu mai era pe scenă. Strigoii nu-l mai făcea să tresară şi inima lui nu mai bătea pentru eroină. Creierul îi era burdof de cifre; el aduna toţi gologanii pe cari îi cerşea în toate chipurile, înecându-se astfel, înfrigurat, în socoteli asupra veniturilor sale.

La un moment dat, scoase chiar o bucată de hârtie şi un creion, pe cari le puse însă repede la loc, sub privirea aspră a lui Manase.

— Am uitat, îşi ceru el iertare. Fiindcă sunt

la teatru, nu mi-am mai dat seama că-i Sâmbătă.

Și continuă să socotească în minte, cecace bine înțeles nu se mai chema cu lucrează.

La ieșirea din teatru, cei doi cerșetori se hotărâră să se folosească de răcoarea serii, ca să se mai plimbe.

Dar nici n'apucară bine să iasă din sală, că Iancolă, grăbit, începu iar:

— Câștig cel puțin o sută cincizeci de livre sterline...

El se întrerupse ca să răspundă la salutul tânărului controlor, pe care-l atinsese cu cotul.

— ...o sută cincizeci de livre sterline pe an.

— O! făcu Manase cu mirare respectuoasă.

— Da. Mi-am făcut socoteala. Câștig în zece feluri.

— Cum scrie la carte, îl întrerupse Manase, onctuos. „Lumea a fost făcută cu zece legi. Au fost zece generații de la Noe până la Abraham. Au fost zece minuni în Egypt și zece la Marea Roșie. Zece lucruri au fost înfăptuite în ajun de Sâmbătă, pe înserate”. Și pe viitor o să se spună: „bogatul dă în zece feluri săracului”. Hai, spune mai departe, Iancolă.

— Am mai întâiu leafa mea de la Sinagogă... opt livre. Mă duc odată pe săptămână și primesc o jumătate de coroană.

— Atâta tot? Sinagoga noastră dă trei șilingi șase penci.

— Vezi! Nu ți-am spus că dumneavoastră sunteți o rasă superioară?

— Dar asta văd că nu face mai mult de șase livre și zece.

— Știu. În restul de treizeci de șilingi intră maz-zothul și făina de Paști, care mi se dau pe degeaba... Apoi, am zece livre pentru că mă duc să bat la uși...

— Stai, stai! strigă Manase deodată hăbotnic. Trebuie să-ți ascult amănuntele tale financiare în zi de Sâmbătă?

— Desigur, odată ce privesc căsătoria, care este una din poruncile cele mai sfinte. De altfel noi nu facem decât să vorbim de Lege.

-- Ai dreptate. Dă-i drumul. Dar bagă-ți bine mințile în cap: chiar dacă îmi dovedești că cerșești de ajuns ca să ai cu ce-ți hrăni nevasta, eu nu pot să-ți fagăduiesc că ți-o dau pe Debora de nevastă.

— Oricum, țin la dumneata ca la un tată — de ce n'ai vrea să-mi fii și un tată socru? Și la urma urmei, cred c'o să-mi găsești unul, adăogă repede Iancolă care vedea că iar se întunecă privirea lui Manase.

— Nu, nu! Să nu vorbim de afaceri în zi de Sâmbătă, răspunse acesta din urmă pe ocolite. Spune mai bine cât câștigi.

— Zece guinee pentru că bat la uși. Am douăzeci de mușterii... cari...

— Ia stai!... Nu pot să socotesc asta ca un fel de pomană.

— De ce? Nu-i așa?

— Poate. Dar dacă te duci să bați la uși, înseamnă, nici mai mult nici mai puțin, decât că muncești.

— Muncesc?

— Desigur! Și dacă spui că asta nu se cheamă muncă, atunci dascălul dela biserica creștină e un cerșetor. Nu! Nu! Câștigul ăsta nu-i un câștig cinstit.

— Dar cei mai mulți dintre șnoreri bat pe la uși.

-- Cei mai mulți dintre șnoreri sunt cořiști, făcu spaniolul biciuitor. Asta-i curată înjosire. Cum? Să stai la rugăciune pentru plată? Să te vinzi ca să-l slăvești pe Domnul? Asta nu mai e rugăciune, ci muncă!

Pieptul lui Manase se umflă de mânie.

Micul șnorer se apucă de cap:

— Muncă? Dacă asta se cheamă muncă, atunci ce spui de cantori, de predicatori? Fiindcă sunt legat de Comunitate, câștig patrusprezece livre pe an.

— Patrusprezece livre? Numai atâta?

— Da! Dar vezi că n'am numai sinagoga, mai am și mușterii cari-mi pîcă pe delături. Când e vreun mort în familie, întotdeauna să nîmerește să lipsească dela rugăciune al zecilea. Și vin eu! Asta-i muncă? Doamne ferește! E prietenie curată. Și cu cât mi se plătește mai bine cu atît sunt mai prietenos, făcu Iancolă, clipind șiret din ochi. Apoi Administrația îmi mai dă ceva pe deasupra ca pristav, ca să anunț morții.

Pe vremurile acelea înapoiate, când de o gazetă evreească încă nici nu se pomenia, anunțurile mortuare erau strigate de un șnorer care străbătea Ghetto-ul scuturând un „pyx”, o cutie cu mâner și capac, închisă cu un lacăt. Cum îl auziau pe crainicul acesta funebru, oamenii începeau să întrebe:

— Cine a murit astăzi?

Și șnorerul răspundea:

— Cutare ben cutare!... Inmormântarea în cutare zi... Parastas la cutare oră.

Și oamenii puneau cu foarte multă curiozitate obolul lor în „cutie”. Paralele strânse se vărsau apoi la „Holly Society”, societatea „Odihnei Veșnice”.

— Și asta se cheamă muncă la dumneata? încheie Iancolă oțărându-se cu destulă timiditate.

— Mai întrebi? Desigur! Dar tu cum îi spui?

— Plimbare. Asta mă mai ține în picioare. Odată, unul din mușteriii mei (la care scoteam doi șilingi și șase pe săptămână), obosit să mă vadă mereu

în fiecare Vineri, mi-a spus că-mi dă șase livre dintr'odată pentru tot anul. I-am răspuns că nu primesc.

— Da' i-o afacere foarte bună! El nu scădea decât zece șilingi pentru dobândă.

— Ba, din potrivă! Eu vroiam să-mi mai dea o livră pe deasupra drept despăgubire că nu mă mai plimb. N'a vrut, așa că primesc, ca mai înainte, o jumătate de coroană în fiecare săptămână. Mari păcătoși mai sunt și oamenii ăștia milostivi! Am uitat să-ți spun că umblu cu cutia mai ales prin străzile în care locuiesc mușterii mei. Asta mă înalță și mai mult în ochii lor.

— Nu, nu, te înșeli amarnic. Cum poți fi atât de prost și s'o crezi? Ar fi poate filantropii de părerea asta... dar tu, tu știi prea bine că a șnorări nu e tot una cu a lucra. Un singur om nu poate face două lucruri dintr'odată... El trebuie să se țină de o singură meserie. Un prieten al meu, în loc să mă întrebe ce are de făcut s'a prăpădit sub sfaturile filantropilor. El avea în mână unul din cele mai bogate ocouri din regat, dar în fiecare târg, în loc să-și vadă de treabă, se apuca să asculte de îndemnurile la muncă ale Comunității. Așa că într'o pună zi își băgă economiile în bijuterii și începu să-l facă pe negustorul ambulant. Toți președinții comunităților îi cumpărau câte ceva ca să-l încurajeze (bineînțeles, tocmindu-se cu el atâta, că aproape nu-i rămânea nici u ucăștig) și nu mai puteau de bucurie că-l văd muncind ca să-și scoată o bucată de pâine. „Dar eu mai și cerșesc”, întindea șnorerul mâna. Degeaba! N'a mai căpătat o pară chioară. Făcuse o greșală de neertat. Un cuvânt, un singur cuvânt, i-a fost de ajuns ca

să piardă una din cele mai frumoase clientele ce ar fi putut s'o aibă un şnorer vreodată, fără să fie despăgubit măcar cu o pară chioară! Iancolă, dacă vrei să mă ascuţi pe mine, aibi încredere în vechea mea experienţă: nu învăţa niciodată pe omul de bine cum să-ţi vină în ajutor. Îi răpeşti tot hazul. Un şnorer trebuie să-şi scoată bine ochii. Şi apoi odată ce te apuci să lucrezi, mă întreb unde, Doamne iartă-mă, o să te opreşti?

— Dar dumneata... nu eşti peşitor?

— Asta, tună Manase furios, nu-i muncă, ci plăcere.

— Ia'n vezi! Nu-i Herş Simon acolo? strigă Iancolă, care spera să abată în felul acesta atenţia lui Manase.

Dar mai rău strică lucrurile. Herş Simon era cunoscut sub numele de „Evreul scamator” şi „Henry dansatorul”. El ajunsese mai târziu eroul unui faimos proces de defăimare, în timpul căruia Anglia fu înecată de un potop de broşuri pentru şi contra lui. Până una alta, el câştigase dispreţul tovarăşilor lui şnoreri, îmbrăţişând o meşerie atât de puţin evroască, încât lumea crede că s'o botezat. Inconjurat de mulţime, el făcea maimuţării şi boscării. O barbă nepieptănată îi încadra un obraz oval măsliniu, plin de melancolie. O tichie de catifea din care îşneau câteva bucle şi o batistă roşie cu care era încins, desăvârşeau imaginea ciudată a scamatorului.

— Iată unde te duce munca! strigă Manase. Nelegiuitul ăsta, îşi bate joc de sfânta zi de Sâmbătă. Nu te mai opri. Haide! Un şnorer este cu mult mai sigur de fericirea lui pe lumea cealaltă. Nu! Hotărît! Nu-mi dau eu fata pe mâna unui om care muncеşte, ori a unui şnorer care are câştiguri nelegiuite.

— Da, dar asta nu mă împiedică să am parale, se încăpățină Iancolă.

— Astăzi, poate. Dar mâine? De unde ești sigur? Comerțul poate să slăbească. Oamenii pot pierde credința în Dumnezeu și atunci degeaba o să mai bați la ușă; sau ar putea să ajungă mai habotnici, n'o să le mai fie de nici un folos. Și sinagogile noi ce se deschid, sunt pline chiar cu proprii lor enoriași.

Iancolă clipi din ochi.

— La început, da! recunosc eu el. Dar șnorerul știe să aștepte. Ii vine lui rândul, odată.

Manase dădu din cap:

— Numai șnoreritul este o meserie care n'are sezon mort. Poate să se prăpădească lumea, pot să se prăbușească afacerile cele mai mari, cum scrie la noi: „El umilește pe trufaș” — dar șnorerul e întotdeauna la adăpost. Ce-i pasă lui de cei care cad? Ii rămân lui destui negustori cari îi poartă de griaj. Dacă ai fi tată, Iancolă, ai simți și gândi ca și mine. Cum aș putea îngădui ca fericirea fetei mele să se clădească pe o temelie atât de slabă cum este „munca”? Nu, nu!... Cât îți eșe din vizitele pe cari le faci acasă?... Totul atărnă de asta.

— Douăzeci de șilingi pe săptămână.

— Spui drept?

— Să-mi sară ochii dacă te mint! În gologani de șase penci, șilingi, jumătăți de coroană. Auzi! La Houndsdtisch numai, am aproape două străzi întregi.

— Da, dar poți să ai încredere în ele? Oamenii emigrează. Străzile bune ajung rele.

— Acești douăzeci de șilingi sunt tot atât de siguri ca și casa Mocatta. Dealtfel, am totul scris pe

hârtie. Dacă nu mă crezi, n'ai decât să-mi cercetezi registrele.

— Nu, nu! Dacă n'aş fi avut încredere în tine, nu m'aş fi oprit la cererea ta nici o clipă. Imi pare foarte bine că te-ai specializat în branşa asta. Am fost întotdeauna de părere că bogătaşii trebuie să fie vizitaţi la ei acasă şi mă doare din suflet când văd cum legăturile astea dela om la om cu oamenii de bine, sunt înlocuite cu nişte circulări. Este o datorie faţă de noi înşine să dăm celor cu stare mijlocul să facă binele din toată inima: şi să nu-i împingem să iscălească în silă un cec, ca să-şi piardă simpatia ce naşte dintr'o vizită personală. Cum scrie la noi? „Caritatea mântuie de moarte”. Crezi oare, că subscripţiile ce se publică în fiecare an, au o putere atât de mântuitoare ca pomana strecurată pe ascuns în mâna unui sărac care îşi face un punct de onoare din a nu destăinui altui filantrop, cât a primit dela cestălalt?

— Sunt fericit că nu iei drept muncă oerşitul ăsta pe la casele oamenilor, făcu Iancolă cu o nuanţă sarcastică pe care da Costa, dealtfel, n'o sesiză.

— Nu, de vreme ce filantropul nu poate să arate că a primit ceva în schimb. Şi poţi să mă crezi, Iancolă, că într'o astfel de vizită pui mai multă inimă decât când te rogi cu plată într'o casă îndoliată.

— Ó! sări Iancolă. Te pomeneşti atunci că vrei să ştergi toate Iahrzeiturile.

— Iahrzeit? Ce-i asta?

— Cum? Nu ştii? Când un om vrea să pomenească vreun mort, devine milostiv în ziua aceea.

— A! Vrei să vorbeşti de parastas? Noi sefardimii, li spunem „Sărbătorirea amintirii”. Dar ai destule

Lahrzeituri de-astea cum le spui tu, în sinagoga ta?

— Ar putea să fie și mai multe. Nu câștig decât cincisprezece livre. După cum știi și dumneata, colonia noastră e prea tânără încă. Cimitirul din Grobe Road, e tot așa de gol ca și o sinagogă în timpul săptămânii: tații și-au îngropat părinții lor pe Continent și au făcut parastasele acolo. Dar în câțiva ani, nu se poate să nu moară aci alți tați și alte mame... fiecare cu câte doi-trei fii cari vor avea Iahrzeituri și fiecare copil, cu câte doi-trei frați și un tată și o mamă. Și apoi în fiecare zi debarcă mereu noi imigranți, așa că numărul morților o să crească din ce în ce. Așa că pot să dublez suma asta, fără nici-o grije.

— Nu, nu! Mai întâiu să vedem faptele! Nu-i frumos să-ți faci socotelile pe spinarea nenorociților noștri semeni.

— Dar unul trebuie să moară ca eu să pot trăi! făcu Iancolă răutăcios. Așa-i făcută lumea. Nu mi-ai spus că milostenia te mântue de moarte? Dacă oamenii ar trăi veșnic, șnorerii ar muri numaidecât.

— Haida del Lumea n'ar ști cum s'o mai ducă fără șnoreri. „Și căința și rugăciunea și milostenia înconjură pedeapsa” Milostenia vine la urmă, e cel mai sfânt lucru din lume. Și șnorerul este cel mai de seamă om din lume, fiindcă în Talmud scrie: „Acela care îndeamnă la muncă, este mai mare decât acela care muncește” Așa că șnorerul care îndeamnă la pomană, este mai mare decât acela care o dă.

— Vorbești de dracu! îl întrerupse Iancolă care abia se ținea să nu rădă când Manase începea să-i toarne vorbe umflate și sforăitoare. Nu-i Grunbaum care l'a îngropat pe tat'său eri? Hai să trecem peste

drum să-i vorbim, dar să nu vadă c'o facem înadins... și să-i urăm viață lungă și fericită.

— Grünbaum, mort? Care Grünbaum? Nu cea dela Bursă... care se ținea după fete?

— Chiar el! făcu Iancolă.

Apoi, apropiindu-se de Grünbaum fiul, îi spuse:

— Sâmbătă bună, domnule Grünbaum. Să trăești ani mulți și fericiți. Ce lovitură pentru Comunitate!

— Imi face bine că te aud vorbind așa! răspunse tânărul Grünbaum, cu lacrimi în glas.

— A! Da! zise Iancolă, înăbușit. Tatăl dumitale era un om foarte bun și foarte cumsecade... tocmai pe măsura mea.

— Le-am și dat lui Burăh, geamgiul!

— Dar ăsta își are geamurile lui, doar! Eu n'am alte haine decât astea pe care le port pe mine... și nu-mi vin nici pe departe așa de bine, cum mi-ar fi venit hainele răposatului.

— Burăh e foarte nenorocit, se apără Grünbaum. Astă iarnă a avut un mare necaz și nu s'a liniștit încă, nici până acuma. I-a murit un copil tocmai în toiul sezonului bulgarilor de zăpadă, așa că din cauza doliului a pierdut o săptămână de lucru.

Și se îndepărtă.

— Nu ți-am spus eu că munca nu-i sigură, strigă Manase.

— Ferească Dumnezeu, se încăpățină tânărul snorer. Ce spui de cele zece guinee adunate cu ramura de palmier, în timpul Sucothului de pe la femeile cari nu se pot duce la sinagogă, sau pentru că mă duc de Iom Kippur cu trâmbița, pe la aceleași femei, ca să le spun că postul s'a sfârșit și pot să mănânce?

— Prea-i mărunță suma asta ca să-ți mai bați gura de pomană cu ea. Mai departe!

— Imi mai intră apoi o sumă mică, tocmai pe jumătate... de Purim... Apoi... mai am aproape zece livre pe an din vânzarea hainelor vechi ce le capăt. Unde mai pui că mi se dau atâtea mese pe an... Înșfârșit, de ici, de colo, mă rog, câștiguri de unde nici nu te aștepti. ciupestec alte zece guinee cel puțin. Nu poți să știi nicidecum cine o să moară.

— Da, făcu Manase, cred că cifra ce o pui pentru „neprevăzute” nu-i prea mare. Eu unul știu că m'am primblat pe la Change Alley din Simpson's Coffee House tocmai când speculanții dăduseră o lovitură... și am încasat un procent destul de frumosel din învârteala lor.

Și Iancolă, mișcat de un sfânt îndem:

— Cât ai clipi din ochi, am înșlăcat două suverane dela Gedeon. zaraful. Astuia îi place să împartă suverane la șnoreri. Auzi! Se prefacă că nu știe că le dă suverane — ci doar șilingi — dinadins. ca să vadă ce fac șnorerii apoi. Proștii o șterg mai încetșor sau mai repede, ca și cum n'ar fi văzut nimic, ori bagă paralele în buzunar pe furiș. Dar șmecherii vin și-i arată că a greșit... și el le dă încă o suverană pe deasupra. Cu Gedeon cea mai bună afacere-i cinstea. Am după asta pe rabinul din Talk. pe Baal Șem, pe marele Cabalist... Când...

— Dar, îl întrerupse Manase cu un gest de nerăbdare, nu văd încă cele o sută cincizeci de livre pe an!

Iancolă se întunecă.

— Poi dacă spui că asta nu-i câștig... ceea nu-i câștig...

— Ba să mă ierți, chiar dacă ai aduna toate la un loc, încă n'ajungi decât la o sută patruzeci și trei de livre și nouăsprezece șilingi.

— De unde poți să știi? strigă Iancolă buimac.

— Crezi că nu știu să fac un fleac de adunare, acolo? făcu Manase înncruntat. Nu sunt astea cele zece feluri de pomeni înșirate?

1. Leafa dela sinagogă cu marafeturile de Paște	8.0.0
2. Bătutul la uși	10.10.0
3. Vizite acasă	65.0.0
4. Ca enoriaș plătit și ca purtător al „Pyxului”	14.0.0
5. Parastase	15.0.0
6. Bacșișuri: crengi de palmier și trâmbițe	6.6.0
7. Cadourile de Purim	3.3.0
8. Vânzare de haine vechi	4.10.0
9. Mese gratuite	7.0.0
10. Diferite și neprevăzute	10.10.0
Total	Lst. 143.19.0

— Și un copil ar putea să facă o asemenea adunare, adăogă Manase ca încheere.

Iancolă era subjugat și aiurit de minunata memorie și geniul matematic al lui da Costa. Dar își reveni îndată:

— Bineînțeles că mă bizui pe zestrea ce o dai nevesti-mii... fie chiar o sută de livre!

— Ei bine! Băgate în acțiuni Consolidate, nu ți-ar aduce decât încă patru livre, răspunse Manase pe dată.

— Restul va fi acoperit din prânzuri suplimentare gratuite, replică Iancolă tot atât de repede. Nu trebuie să uiți că dacă-ți iau fata, îți ușurez gospodăria...

aşa că o să-ţi dea mâna să mă chemi la masă mai des.

— De loc. Fiindcă ştiu acumă că stai destul de bine şi n'aşi face nici o pomană cu tine dacă te-aş chema la masă.

— Ei aş! făcu Iancolă insinuant. Prea eşti om de onoare... şi filantropul n'o să ție în seamă desigur, de ceea ce am spus peşitorului, socrului şi confratelui şnorer. Şi apoi ar fi să mă chemi ca ginere şi nu ca şnorer.

— Da, dar dacă-i aşa, ar trebui să mă chemi şi tu la masă.

— Nu îndrăsnesc să cred că o să-mi faci cinstea asta. Dar tot nu ți-aş putea pregăti nişte mese atât de bune, cum ai putea să-mi dai dumneata. Vezi dar că balanţa tot înspre folosul meu trage.

— Aşa e, răspunse da Costa, gânditor. Dar îţi mai lipseşte o guinee.

De data asta, Iancolă o sfecti deabinelea. Găsi însă răspunsul la iuteală.

— Trebuie să pui la socoteală economia ce o fac cu habotnicia mea. Postesc aproape de douăzeci de ori pe an. Asta face desigur încă o guinee, cel puţin.

— Dar o să ai copii.

Iancolă dădu din umeri:

— Asta-i treaba Celui de Sus, binecuvântat să-i fie numele. Când o să ni-i trimită, o să le dea şi de mâncare. De altfel, nu uita că fata dumitale nu poate să-mi aducă în zestre numai o sută de livre. Asta-i un fleac!

— Cât despre zestre, poţi să fii sigur că va fi la înălţimea rangului meu. Dar eu îi caut un rege al şnorerilor.

— Foarte bine! Când am s'o iau de nevastă, voi fi eu, regele!

— Cum asta?

— O să se cheme că ți-am șnorărit fata... lucrul cel mai scump din lume. Unde mai pui că o voi fi șnorărit dela însuși regele șnorerilor, și colac peste pupază, voi fi șnorărit și serviciile duminale de petitor.

Manase Bueno Barzilai Azevedo da Costa fu atât de impresionat de cuvintele acestea, încât căzu o clipă pe gânduri. Și răspunsul lui fu și mai plin de respect de cât atunci când Iancolă îi înșirase câstigurile. Manase nu era omul care să-și facă din parale, un idol. N'ajungea oare să pretindă numai, ca să aibă cât îi trebuie? Așa că el cinstea numai înțelepciunea și înțelepciunea nu poate trece dintr'o mână într'alta, ca orice obiect.

— E drept, spuse el, că ar fi destul să mă iau după tine și să-ți dau fata mea de nevastă, ca să te ridici la rangul de rege al șnorerilor. Dar dacă te-ai gândi mai bine, ai vedea că-ți greșești socotelile.

— Cu ce ți-ași putea dovedi că mă pricep la socoteli?

— Vreau să te văd la lucru. O singură dată te-am văzut cum ai încercat să șnorărești și te-ai înecat.

— Eu? Când?

— Chiar în seara asta... când i-ai cerut lui Weinstein hainele lui tat-său, răposatu.

— Poi, le dăduse!

— Și ce-i cu asta? Dacă cineva dădea altuia, hainele mele, îi ceream să mă despăgubească. Tu nu trebuie să te uiți că te primește așa de urât, Iancolă,

dacă vrei să fii ginerele meu. Nu, nu, eu nu pot să uit vorba înțelepților: „Să-ți dai fata pe mâna unui nătărău înseamnă s'o svârli legată de mâini și de picioare în gura leului”

— Dar m'ai văzut de multe ori șnorerind bine!

— Niciodată! sări Manase furios.

— Ba da... și încă de multe ori!

— Dela cine?

— Dela dumneata! răspunse Iancolă cu îndrăzneală.

— Dela mine! rânji Manase, apăsând pe „mine” acela cu un nemărginit dispreț. Ce poți să-mi dovedești cu asta? Eu doar sunt un om bun la inimă. Minunea este să șnorărești de la un zgârcit.

— Foarte bine... Am să șnorăresc dela un zgârcit, făcu Iancolo disperat.

— Serios?

— Da, alege-ți zgârcitul!

— Nu, alege-ți-l singur, făcu da Costa amabil.

— Să vedem! Șmil Lazăr, casapul?

— Nu, nu Șmil Lazăr! A dat odată unui șnorer unsprezece penci.

— Unsprezece penci? murmură Iancolă, neîncredător.

— Da, era singurul prilej ca să se scape de un șiling. Nu era fals... era numai găurit..., dar nu vroia nimeni să se uite la el. A trebuit să se găsească un șnorer care să-l primească și să-i mai dea și rest un peni. E drept că l-a cheltuit apoi chiar în dughimă lui Lazăr. Dar un zgârcit adevărat, mai degrabă ar fi adăogat la comoara lui șilingul ăsta stricat, de cât să dea un peni bun.

— Nu, făcu Iancolă, ar fi fost acelaş lucru, fiindcă el tot nu cheltueşte.

— Aşa e! Atunci se chiamă că nu-i tocmai aşa de greu să vii de hac unui zgârcit...

— Cum asta?

— Da'i foarte limpede! Iacă-tă-l, de pildă, pe Lazăr că dă unsprezece penci unui calic. Un zgârcit care nu cheltueşte niciodată nimic pentru el poate, odată şi odată, să fie silit să se mai moaie oleacă. Cel mai parşiv este acela care-şi face toate gusturile... şi nu dă nimănui de pomană. El îşi cheltueşte gologanii pentru un singur lucru: el însuşi. Dacă îi iei ceva din parale, înseamnă că-l atingi la partea lui simţitoare, îi fură din dichisul lui. Să şnorăreşti dela un om ca ăsta... e mai greu decât să şnorăreşti dela un zgârcit.

— Bine! Spune atunci — care!

— O Nu! Asta n'o fac! Pe care o să-l alegi, acela să fie. Dacă n'aş avea atâta încredere în tine, crezi că mi-ar trece prin minte măcar să te iau de ginere?

— Mă duc atunci la Mendel Iacob, din Mary Axe.

— Mendel Iacob? O! Nu! E însurat. Un om însurat nu poate să trăiască chiar numai pentru el.

— De ce nu? Femeea nu-i un gust? Şi-apoi ea poate să coste mai puţin decât o servitoare.

— Să nu mai vorbim. Nu-l vreau pe Mendel Iacob.

— Dar pe Simon Kerlučki, cârciumarul?

— El! E mărinimos cu tabacul lui. Odată mi-a în-tins chiar cutia, ca să-mi iau o priză. Bine înţeles că n'am primit.

Iancolă înşiră unul după altul câteva nume, dar de fiecare dată Manase se folosi de dreptul lui de veto. La urma toată, îi veni lui singur în gând, un nume:

— N'aveți în comunitatea voastră pe un rabin atât de zgârcit că îi s'a dus vestea în lume?

— Un rabin? bâlbâi Iancolă cu nevinovăție.

Și începu să-i bată inima.

— Da... unul de-i zice Rabinul-Scrumbie, sau așa ceva.

Iancolă clătină din cap. Prăpădul îl pândeă. Toate speranțele îi se prăbușiră.

— Am auzit de un nume ca ăsta... Rabinul Haddock...

— Nu, nu-i ăsta. E rabinul Remușcare... dacă nu mă 'nșel.

Iancolă înțelese că totul s'a sfârșit.

— Vrei să spui Rabinul Remușcare Scrumbie? întrebă el cu vocea stinsă.

— A! Da! Tocmai ăsta. Remușcare Scrumbie. Nu l-am auzit, dar după câte aud e un bețivan din cei mai ai dracului. Dacă izbutești să te invite la masă... atunci poți să te lauzi că ești într'adevăr un rege al șnorerilor.

Iancolo tremură, galben ca ceara.

— Dar și ăsta-i însurat! făcu el.

— Să mănânci mâine cu el. răspunse Manase, neînduplecat. Sâmbătă, mai ales, mănâncă foarte bine. Dacă rabinul te primește la masă, te primesc și eu în familie.

— Dar nici nu știi măcar ce poamnă e omul ăsta! Mi-e peste putință.

— Așa caută să scape toți șnorerii proști! ăsta-i cel din urmă cuvânt al meu. Fără masă n'ai nevastă, n'ai nici zestre.

— Și zestreă? Ce zestre o să-mi aducă fata dumitale?

— Fără pereche! Mai întâiu, toți banii ce o să-i primească dela sinagogă. Sinagoga noastră dă sume grase fetelor fără zestre. Avem bani destui, anume pentru asta.

Lui Iancolă îi sclipiră ochii.

— A! Dumnezeuastră, spaniolii, sunteți niște oameni de onoare.

— Apoi, cred că o să-ți dăruiesc pământurile mele din Ierusalim.

— Ai pământuri în țara sfântă?

— De mâna întâia, cu drepturi de netăgăduit. Bineînțeles că o să-ți mai dau și o provincie de pe aici.

— Ce?

— Desigur! Ce alta să fac? E doar vorba de carne și sângele meu. Iacă am ajuns. E prea târziu ca să te poftesc să intri la mine. Sâmbătă bună! Nu uita să te întâlnești mâine la masă cu Rabinul Remușcare Scrumbie.

— Sâmbătă bună! bâlbâi Iancolă.

Și plin de amărăciune, el se târi până acasă la dânsul, în Dinah's Buildings, Tripe Yard, Whitechapel, unde amintirea lui este păstrată până în ziua de astăzi.

Rabinul Remușcare Scrumbie era un cantor care nu slujea numai la o singură sinagogă. Inzestrat cu un oarecare talent de panegirist, se ducea pe la casele unde se găsea câte un mort, să facă rugăciuni. Gros și umflat, cu o burtă ce-i atârna și cu o babă mare, cărămizie, omul acesta storcea lacrimi din ochii evreilor cu cuvintele lui consolatoare. Era cunoscut mai ales pentru îngăduința ce o arăta față de sine însuși în viața casnică și pentru zgârcenia față de alții. Lumea nu

amesteca însă roburile: ca orator funebru. el îi mulțimea pe toți. Intotdeauna la țanc, nu făcea mulțimea să aștepte și dovedea cu multă dibăcie „că mai este balsam în Galaad”

Priceperea și-o arăta în cinci feluri, variantele depinzând de împrejurări. Dacă mortul îi era necunoscut — și asta se întâmpla cam des — el se informa dela intrare: „Bărbat sau femeie? Băiat sau fată? Căsătorit sau burlac? Copii? Tânăr sau în vârstă?”

Odată informat, nu mai avea nici o grijă: știa exact cărui soi de cuvântare trebuie să-i dea drumul. Orațiunile astea, pline de termeni mângâetori, erau destul de vagi și generale, astfel că se potriveau la împrejurările cele mai diferite și chiar atunci când nu era destul de lămurit la intrare asupra mortului și vorbea de durerea ce o pricinuește moartea văduvului în sufletul văduvei, care răposase cu cine știe câți ani înainte, încă nu era cine știe ce mare nenorocire. Cât despre pasagiile care într-adevăr nu se potriveau cu circumstanța, se putea spune că vina este a auditoriului care nu auzise bine.

Scos din parastase, nu mai făcea nici două parale: oricum, singura lui încercare ca să urce în amvonul unei sinagogi engleze l'a costat o poreclă. Tema aleasă era Remușcarea.

— De pildă eri, trec prin London Bridge și întâlnesc o femeec care vinde scrumbii. O întreb: „Cât?” Ea-mi răspunde: „Două la trei bani” Îi zic: „O! E grozav de scump! Pot să iau în altă parte trei la doi bani” Dar dânsa nu vrea nici în ruptul capului să lase mai ieftin... așa că eu am plecat hotărît să cumpăr la altă femeec pe malul celălalt. Îmi lingeam

buzele, cu gândul la scrumbiile mari și grase pe cari mă duceam să le caut. Dar dincolo, nu găsesc nici urmă de pește. Mă hotărâsc atunci să mă întorc îndărăt... fiindcă la urma urmii scrumbiile acelea erau un adevărat chilipir; nu mă tocmisem, de altfel, de cât numai de formă. Când s'ajung, femeea își dăduse scrumbiile până la una. Am fost așa de necăjit, încât îmi venia să-mi smulg părul din cap. Ei bine! Iată ce se chiamă la mine Remușcare.

De atunci toți enoriașii, l'au poreclit Remușcare și Scrumbie.

Dragostea rabinului pentru concretizarea ideilor abstracte nu fu totuși deloc zdruncinată și o anumită parabolă se găsea în toate cele cinci soiuri de cuvântări al lui: „Dacă aveți o pereche de pantaloni purtați, trimiteți-le Rabinului”.

Trebue să adăugăm, de altfel, că Rabinul Remușcare Scrumbie — ca și mulți predicatori de altfel — nu predica prin pilde. El trăia foarte larg din mărinimia altora, dar nimeni nu se putea lăuda că a primit dela dânsul o para mai mult decât îi s'ar fi convenit. Cât despre șnoreri (căroră, dacă te-ai lua după ei, omenirea întreagă le este datoare o mulțime de parale) ei îl socoteau pe Scrumbie ca pe un falit fraudulos. De partea lui, rabinul avea necaz pe toată lumea, fiindcă îi se părea că munca nu-i este destul de bine plătită. Și spunea scâncind: „Câștig atât de puțin! Dacă n'aș posti, din când în când, aș muri de foame!” Intr'adevăr, posturile aveau pentru rabin un rost mult mai mare decât pentru Iancolă: prânzurile lui erau atât de îmbelșugate, încât economiile ce le făcea cu posturile se ridica la o sumă destul de frumușică.

După cum spunea și Iancolă, Rabinul Scrumbie era însurat și nevastă-sa îi făcuse un copil care a murit la șapte ani; asta fu singura durere de seamă în viața rabinului. Gelozia profesională îl împiedica să cheme, în timpul zilelor de doliu, pe un cantor concurent, cu toate că nici una din cele cinci predici ale lui, nu se potrivea împrejurării. Iși pierdu pofta de mâncare pentru câteva luni.

Niciodată n'a fost cineva invitat la masa lui... în afară de cei în drept, calificați de ritual. Nevastă-sa gătea cu toate astea pentru trei, socotindu-l pe bărbatu-său cât doi. Pe dânsa nu se socotea decât ca o jumătate.

Spaima lui Iancolă era, prin urmare, îndreptățită, când, îmbrăcat în cele mai bune haine împrumutate dela un coleg de bransă, se înfățișă la ușa Rabinului Remușcare Scrumbie, cu un sfert de ceas înaintea prânzului de Sâmbătă.

Da Costa poruncise doar! „Dacă nu mănânci, nu te însori!” Așa că masa asta la care nu putea ajunge, devenia un fel de praznic de nuntă. Chipul încântător al Deborii da Costa îl chinuia, trecându-i pe la nas ca o nălucă.

Ziua era posomorită și rece, dar mai posomorit și mai rece era sufletul lui. Casa rabinului se găsea în Steward Street, în cartierul Spitalfields; o clădire elegantă, la parter, fiindcă chiriașul nu vroia să se lipsească de nimic în afară de bucuria de a da de po-mană. La intrare, în tindă, un fel de arc gotic subțire, sprijinit de doi stâlpi. Iancolă urcă cele trei scări, suflând din greu par'că ar fi urcat trei sute de scări și întrebându-se dacă o să apuce să treacă măcar pragul. O clipă, el fu ispitit să se întoarcă

Îmîștit acasă și să-i spuie lui da Costa apoi, că a trecut Sâmbăta la masa Rabinului. Par'că poate să afle Manase adevărul, vreodată? Nu luase doar nici o măsură ca să poată ști dacă Iancolă minte sau nu. Atâta neglijență face să fie pedepsită. Își aduse, însă, aminte că Manase îl ținea drept un om de onoare și înălțimea de suflet a patronului deșteptă în dălcăuc acelaș simțimânt de cavalorism.

El se hotărî să încerce afacerea. O să aibă oricând vreme să spună, după ce și-o frânge gâtul, că i-a mers de minune.

Tremurând în acelaș timp de o sfântă ardoare și de frică, Iancolă ridică ciocanul. Habar n'avea ce are să spună și ce-o să facă, punându-și toată nădejdea în norocul și spontancitatea speciei sale.

Madam Remușcare Scrumbie crăpă ușa.

— Vreau să-l văd pe rabin! făcu Iancolă punând un picior înăuntru.

— Are treabă, răspunse madam Scrumbie, o biată femeiușcă uscată ca o iască și care fusese cândva mai plină și drăguță. Stă de vorbă cu un domn.

— O! Pot să aștept!

— Dar rabinul se așează îndată la masă.

— O să aștept pân'o isprăvi, răspunse Iancolă foarte îndatoritor.

— Are obiceiul să stea la masă cam mult...

— Nu-i nimic! Ca cât o să stea mai mult, cu atât e mai bine.

Biata femeie rămase buimacă.

— Mă duc să-i spun lui bărbatu-meu.

Pe Iancolă îl trecură sudorile.

— Bărbatu-meu vrea să știe ce aveți să-i vorbiți.

Și Iancolă, ca trăznit de un gând, făcu, cu toată sinceritatea:

— Vreau să mă însor.

-- Dar rabinul nu cunună.

-- De ce nu?

— El nu ține decât predici pela înmormântări.

— Și cu îți spun că n'o să mă însor fără el, mormăi Iancolă jalnic.

Femeiușca se întoarse zăpăcită la bărbatu-său.

Rabinul Remușcare Scrumbie răsări înlată, plin de curiozitate și lăcomie.

— Sâmbătă bună, domnule! Despre ce-i vorba? O căsătorie?

— E o poveste lungă de tot... și fiindcă nevasta dumitale îmi spune că trebuie să te așezi la masă, nu vreau să te țin acum de vorbă.

— Nu, nu! Mai am câteva clipe libere. Cu ce pot să-ți fiu de folos?

— Mi-ar părea rău să te fac să stai în sala asta, unde trage așa!...

— O! N'are aface. Nici nu simt!

— Vezi, tocmai asta-i rău. Acuma nu-ți dai seama de nimic... și într-o bună zi, te trezești ținut locului, beteag de reumatisme și plin de remușcări.

Și Iancolo apăsă pe cuvintele astea din urmă, cu obicinuita lui clipire din ochi.

— Viața dumitale-i prețioasă. Dacă ai muri, cine ar mai mângâia Comunitatea?

Observația asta era cam în doi peri, dar rabinul o luă în înțelesul măgulitor al cuvântului. Ochii săi mărunți scilipeau de mulțumire.

— Te-aș pofti cu dragă inimă să intri, dar am un musafir.

— N'are aface. Nu-i nevoe să-ți vorbesc numai-decât între patru ochi. Poate să audă și un străin.

Rabinul, nehotărît încă, îl întrebă iar:

Vrei ca eu să te cunun?

-- Am venit să mă însor.

— Dar până acum nu mi-a cerut nimeni o treabă ca asta.

Nu-i niciodată prea târziu să faci binele.

— Ciudat, ciudat, mormăi Rabinul, pe gânduri.

— Ce-i așa de ciudat?

— Că ai venit totuși astăzi. De ce nu te-ai dus la rabinul Sandman?

— Rabinul Sandman? făcu Iancolă cu dispreț. La ce bun?

— De ce nu?

— Toți șnorerii se duc la el, răspunse Iancolo, fără înconjur.

— Hm! făcu rabinul.

Și gânditor:

— La urma urmei de ce n'aș putea să-l fac pe petitorul. Intră. Pot să stau cu dumneata cinci minute, dacă-ți dă mâna să vorbești față de un străin.

Și luând-o înaintea șnorerului, rabinul se îndreptă spre salon. Tânărul șnorer, sufocat de bucurie, îl urmă. Inima îi bătea să se rupă. Primele întărituri erau cucerite. Dar la cea dintâi ochire aruncată în odaie, se clătină și fu gata să cadă.

În picioare, cu sputele sprijinit de sobă, stăpânind odaia cu mureața lui făptură, stătea Manase Bueno Barzilai Azevedo da Costa!

— Uite Iancolă! A ghitn șabăs! făcu Manase plin de bunăvoință.

— Ghit șabăs! băigui Iancolă.

— Cum? Vă cunoașteți? strigă rabinul.

— O! Da! Unul din prietenii duminicilor, desigur!

— Nu! A venit să mă vadă pentru întâia oară...

— Eu credeam că nu-l cunoști pe rabin, domnule da Costa! nu se putu ține să-i spună Iancolă, lui Manase.

— Nu-l cunoșteam, vrei să zici. Am avut plăcerea să-i fac cunoștința, acum o jumătate de ceas. L'am întâlnit în stradă când eșea de la sinagogă și a stăruit să iau masa la el.

Iancolă rămase cu gura căscată. Desigur că aerele ce și le dădea Manase îl făceau uneori să râdă pe înfundate. Dar îngâmfarea lui îi impunea și-i simulgea întreaga sa admirație. Pentru Dumnezeu! Cum a putut spaniolul să-l dea gata pe Scrumbie dintr'o singură lovitură?

Când se uită mai bine, văzu că masa e pusă. Trei tacâmuri! El, Iancolă, ar fi trebuit să fie al treilea. Asta-i un adevărat handicap. Acuma, îi era mult mai greu să fie poftit. Un al treilea, poate, dar un al patrulea? Fără să mai vorbim că porțiile scad. Așa că, încremenit, Iancolă întrebă pe spaniol:

— Nu cumva ai de gând să rămâi la masă?

— Mi-am dat cuvântul, răspunse Manase, și n'aș vrea să-l supăr pe rabin.

— O! Nu. nu! N'o să mă supăr deloc, făcu rabinul Remușcare Scrumbie, cu bunăvoință. Aș putea prea bine să vin la dumneata să te văd, după masă.

— Eu nu primesc niciodată după masă, răspunse Manase mărșă ca de obicei. Mă culc.

Rabinul nu mai îndrăzni nici să crâcnească măcar. El se întoarse către Iancolă și-l întrebă:

— Și căsătoria cea? Despre ce-i vorba?

— Nu pot să vă spun nimic față de domnul Manase da Costa, răspunse Iancolă ca să câștige timp.

— De ce? Mi-ai spus că oricine poate să asculte.

— Ba să mă ierți! Am spus că un străin poate să asculte, dar domnul da Costa nu-i străin. El știe foarte bine despre ce-i vorba.

— Atunci ce-i de făcut?

— Pot să aștept până după masă, spuse Iancolă cu multă nevinovăție în glas. Eu nu mă culc.

Și tocmai când rabinul vroi să răspundă, nevastă-sa intră în odaie cu o friptură pe care o puse pe masă. Remușcare Scrumbie aruncă o privire nenorocită încercată de fulgere. Dar dânsa, fără să bage nimic în seamă și precisă ca un ceasornic, aduse și o sticlă neagră, umplută cu rachiu. Treaba ei era ca să aducă mâncarea. Treaba lui bărbatu-său era ca să scape de Iancolă. Dacă dânsa ar fi întârziat cu mâncarea, el tot s'ar fi supărat. Ea nu-i era numai nevastă, ci și fată în casă.

Văzând că toate sunt gata, da Costa își luă locul. Rabinul se așeză în capul mesii cu lăfăria mare dinaintea. El împărțea întotdeauna, fiind singurul om de încredere care putea să-i măsoare pântecul. Carnea și cartofii umpleau aerul cu un miros plin de poezie. Deodată, rabinul ridică capul și foarte îmbietor, îi spuse lui Iancolă:

— Vrei să faci ca noi?

Pe tânărul snorer îl apucă amețeala. Înșfăcă singurul scaun liber și cu multă amabilitate:

— Vai de mine! De ce nu?

— Ei bine, du-te acasă de mănâncă.

Lui Iancolă îi se opri inima în loc. Un fior îi trecu

prin șira spinării. El aruncă o privire pierdută lui Manase, care zâmbea, fără să se miște.

— O, cred că nu se cade să plec. Cine o să fie al treilea pentru rugăciune.

Și cu un glas de mustrare profetică, el adăogă:

— Pentru că sunt aici, ar fi păcat să nu rămân.

Rabinul care avea o oarecare legătură cu lucrurile sfinte era încolțit deabinelea. Nu mai era chip să se lipsească de prilejul ăsta, rugăciunea cerând să fie de față trei bărbați.

— O! Aș fi foarte fericit dacă ai putea să rămâi. Dar din nenorocire n'avem decât trei farfurii de carne.

— Asta n'are aface! O să mă mulțumesc și cu farfuria asta mare.

— Dacă-i așa, atunci foarte bine.

Și Iancolă, cu inima palpitândă, luă al patrulea scaun, aruncând o privire de triumf lui Manase care continua să zâmbească.

Madam Scrumbie, fără să priceapă semnele din ochi ale lui bărbatu-său scoase din dulap un cuțit și o furculiță. În timpul ăsta rabinul îngrămădia în farfuria lui cartofi și carne, mai puțin din lipsă de creștere decât dintr'un obicei învechit. Apoi, împărți restul între Manase și nevastă-sa, în porții cam după măsura fiecăruia. După asta trecu lui Iancolă farfuria cea mare, cu desăvârșire goală.

— Vezi! Nu rămâne nimic, făcu el cu simplitate. Noi nu ne așteptam la mosafiri.

— Cine se scoală mai de dimineață, mai departe ajunge, făcu Manase cu mutra lui de sfînx.

Iancolă rămase mut și aiurit, cu privirea ștearsă, cu țeasta goală ca și farfuria.

Pierduse.

O masă ca asta era o adevărată bătaie de joc. El nu putea să spere că Manase, cu toate argumentele ce va încerca să i le aducă, o să se mulțumească cu atâta. Iancolă tăcu o clipă, amețit. Manase vorbea cu gazda despre literatura neoebraică.

— Noi aveam de gând să ne întemeem o gazetă la Grodno, spunea rabinul, dar vezi că... banii...

— Dumneata ești născut la Grodno? îl întrerupse Iancolă.

— Da, mestecă rabinul, dar am părăsit orașul de douăzeci de ani.

Rabinul vorbea cu gura plină, ceea ce nu-l împiedica să se joace cu cuțitul.

— Ah! făcu Iancolă, cu entusiasm. Atunci dumneata trebuie să fii faimosul predicator de care vorbea toată lumea. Eu nu-mi aduc aminte de dumneata, eram încă mic pe atunci. Dar se spune că astăzi noi nu mai avem asemenea oratori.

— La Grodno, bărbatu-meu ținea o cârciumă, se amestecă madam Scrumbie.

O liniște apăsătoare se coborî în odaie. Dar rabinul îi puse repede capăt, spre marea ușurare a lui Iancolă.

— Da, dar gentlemanul acesta (să mă ierți, domnule, că te numesc așa, dar nu știu cum te cheamă) vorbește desigur de faima mea de copil învățat. N'aveam nici cinci ani împliniți și predicam în fața a sute de oameni... Și felul cum deslușeam textele și cum dovedeam că Biblia nu vrea să spună ceea ce spune, storcea lacrimi din ochii bătrânilor afundați în Torah din mica lor copilărie. Toată lumea țipa că nu s'a mai văzut un copil minune ca mine, dela Ben Sira.

— Dar de ce te-ai lăsat de meseria asta? întrebă Manase.

— Meseria m'a lăsat pe mine, lămurî rabinul, punând pe masă cuţitul şi furculiţa ca să poată vorbi mai pe îndelete de vechea lui durere. Nu poţi să fii băiat maggid decât câţiva ani numai. Până la nouă ani mai atrăgeam încă mulţimea, dar faima mea scădea din zi în zi şi când am ajuns la treisprezece ani, cuvântarea ce am ținut-o nu stârni mai mare valvă ca atâtea şi atâtea alte cuvântări ce le-am scris pentru tinerii începători. Am mai încercat de câteva ori, dar degeaba. S'a isprăvit. Vârsta îmi era împotrivă. Cum scrie: „Am fost tânăr şi acuma sunt bătrân” Degeaba rosteam predicile cele mai straşnice ce s'au auzit vreodată la Grodno. Degeaba țineam conferinţe psihologice cu pilde scoase din viaţa de toate zilele: publicul umbla mai mult după minunăţiile mai tinere. Amărit, m'am lăsat păgubaş şi m'am apucat să vând rachiu.

— Ce păcat! Ce păcat! strigă Iancolă. După ce ai câştigat un renume ca ăsta în ştiinţa Torei!

— Ce să-i faci? Că doar nu poţi rămânea toată viaţa un copil. Da! Am ținut o dugheană cu vutcă. Ce decădere! „Şi totuşi mai este balsam în Galaad!” Sfârşitul? După ce am pierdut o mulţime de parale, am trebuit să îinigrez în Anglia, unde am ajuns predicator fiindcă n'am găsit altceva mai bun de făcut.

Apoi, fără să se uite la sticla de apă, rabinul îşi turnă un pahar întreg de rachiu.

— N'am auzit niciodată să se vorbească de crăşma ce ai ținut-o, zise Iancolă. Numai faima dumitale a supravieţuit.

Rabinul bău dintr'o duşcă paharul cu rachiu şi apucă din nou cuţitul şi furculiţa. Manase întinse mâna, apucă sticla ce nu i-o dăduse gazda şi îşi turnă din plin. La

rândul său rabinul Scrumbie, parcă n'ar fi fost nimic, trase îndărăt sticla ca să n'o mai poată lua Manase, tot uitându-se la Iancolă pe care îl întreabă:

— Ești de mult în Anglia?

— Nu! Am venit aici de curând.

— Gabriel cantorul, tot mai suferă de dureri de cap?

Iancolă luă o mutră gravă:

— Nu! A murit.

— A! Doamne! Când l-am cunoscut, ce-i dreptul, era cam slăbuț și din an în an sufla tot mai greu din șofar. Dar ce face frate-său mai mic Samuel?

— A murit.

— Cum? Și dânsul? Ei așa. Un om așa de zdravăn. Și Mendelsohn, zidarul, a mai făcut și alte fete?

— A murit.

— Nu se poate.

Și rabinul, lăsă să-i cadă furculița și cuțitul din mână.

— Acu câteva luni abia, am primit vești dela dânsul.

— A murit.

— Doamne! Doamne! Mendelsohn. mort.

După o clipă de emoțiune, el se apucă din nou să mănânce.

— Dar băieții și fetele lui, sunt bine cred! Cel mai mare, Solomon, era unul din cei mai cuvioși băieți și fata lui de a treia Neșuma, făgăduia să ajungă o frumusețe fără pereche.

— Au murit.

De astădată, rabinul se făcu alb ca peretele și puse cuțitul și furculița pe masă.

— Morți! repetă el cu vocea scăzută, înlemnit de durere.

— Toți. Aceeași holeră i-a curățat pe toți.

Rabinul își acoperi fața cu mâinile.

— Atunci, biata nevastă a lui Solomon e văduvă.
Cred că i-a lăsat destul ca să aibă din ce să trăiască.

— Nu, răspunse Iancolă. Dar asta n'are aface.

— De ce? Ba are foarte mult de-aface.

— Păi dacă a murit!

— Rebeca Șvarț, moartă?' strigă rabinul.

În tinerețe el o iubise pe Rebeca și dragostea asta mai lăsase urme, până în ziua de azi, în sufletul său.

— Da, Rebeca Șvarț, repetă Iancolă, neînduplecat.

— Tot de holeră?

— Nu! De inimă rea.

Rabinul Remușcare Scrumbie dădu la o parte farfuria lui și cu coatele pe masă, cu obrazul între mâini, cu bărbia pe sticla de rachiu, căzu pe gânduri.

— Nu mai mănânci! îl întrebă Iancolă subțire.

— Mi-a trecut pofta.

— Ce păcat! Să lași să se răcească și să se strice bunătate de carne! Hai, mănâncă!

Rabinul, încăpățânat, dădu din cap, nu!

— Atunci trebuie s'o mănânc eu! Bunătate de carne friptă! strigă Iancolă mânios.

— N'ai decât, răspunse rabinul stors de puteri.

Și Iancolă, se repezi la mâncare ca o vijelie și nu se opri decât pentru a arunca o ochiadă insondabilului Manase și o privire plină de lăcomie spre sticla de rachiu pe care nu putea pune mâna, fiindcă rabinul Scrumbie își sprijinea bărbia pe ea ca pe o cariatidă străveche.

O clipă după asta, rabinul ridică ochii și cu o bănuială crescândă:

— Ești sigur că toți oamenii ăștia au murit?

— Să dea Dumnezeu să mi se scurgă sângele din vine cum se scurge rachiul ăsta din sticlă, dacă nu sunt morți deabinelea, făcu Iancolă înhățând sticla din care își turnă un pahar plin până în vârf.

Rabinul căzu din nou, melancolic, pe gânduri până ce se ivi nevastă-sa cu un castron mare de porțelan, umplut cu compot de perje și mere creșești. Puse apoi pe masă patru farfurii, așa că Iancolă își isprăvi masa ca un mosafir în toată legea.

Puțin câte puțin, rabinul se reculese și înghiți ca o jucărie două porții fără să rupă tăcerea decât pentru rugăciune.

Când binecuvântarea fu isprăvită, el se întoarse către Manase:

— Și care e mijlocul de care îmi vorbeai ca să-mi pot face o bună clientelă printre sefarzi?

— Niciodată n'am putut pricepe de ce nu-ți dai nici o silință să aduci mângâiere printre evreii portughezi. Dar după cele ce aud despre prăpădul din Grodno, te sfătuiesc din suflet, să te întorci îndărăt.

— Nu, răspunse rabinul cu aceeași seriozitate. Evreii din Grodno nu pot uita ceea ce am fost altădată. Imi plac mai mult evreii portughezi. Ei sunt cu toții chiaburi și dacă nu mor poate așa des ca rușii, mor mai bine, ca să zic așa. Dumnezeu o să-mi dai scrisori de recomandatie și după câte cred că am înțeles, o să le vorbești și prietenilor dumitale despre mine.

— Crezi numai că înțelegi, dar nu înțelegi nimic. N'o să fac pentru dumneata nici cât negru sub unghie.

— Dar singur mi-ai făgăduit că...

— Eu? Ferească Dumnezeu! Auzisem vorbindu-se de îndeletnicirea dumitale pe lângă văduve și orfani și fiindcă te-am întâlnit în stradă pentru întâia oară,

mi-a venit în minte să te întreb de ce nu dai pe la comunitatea mea, unde ai putea să câștigi din gros. Ți-am spus că mă mir de ce n'ai apucat-o pe calea asta de când ai venit. Și d-ta m'ai poftit la masă. Stau și mă minunez și acum de treaba asta. Asta-i tot, dragă domnule.

Rabinul, amărît, nu mai știa ce să răspundă.

— Mergi și tu, Iancolă? îl întreabă Manase pe Iancolă într'o doară.

Rabinul se întoarce repede, către cel de al doilea mosafir.

— Când vrei să te cunun?

— Dar m'ai și cununat!

— Eu?

Asta era lovitura de moarte.

— Dar cine altul? Nu-i așa, dom'le da Costa? întreabă Iancolă cu sufletul pe buze.

— Firește, răspunse Manase fără să mai stea pe gânduri.

Iancolă strălucea de bucurie. Și numai doi din cei patru, câți erau de față, pricepură de ce.

— Vezi, rabine? strigă Iancolă voios. Ghit Șabăs!

— Ghit Șabăs! spuse Manase.

— Ghit Șabăs, mormăi rabinul ca trăznit.

— Ghit Șabăs, adăogă, cu sfiiciune și nevastă-sa.

— Felicită-mă! zise Iancolă, de îndată ce se văzu afară cu Manase.

— De ce?

— De ce? Pentrucă-ți sunt ginere!

— O! Pentru asta! Desigur că te felicit din tot sufletul.

Și amândoi șnorerii, își strânseseră mâna.

— Credeam că vrei să te felicit pentru felul cum

te-ai învățat la masa rabinului.

— De ce nu? Nu mi se cuvine.

— Nu! zise Manase, tăios.

— Nu? întrebă Iancolă, speriat. De ce nu?

— Fiindcă prea ai omorât multă lume.

— Cineva trebuc să moară, ca eu să pot trăi.

— Asta mi-ai mai spus-o odată. făcu Manase cu asprime. Un șnorer ca lumea n'ar fi omorât atâtea oameni pentru o masă. Ce înseamnă risipa asta cu cea mai bună materie primă? Și ai mai și minșit, pe deasupra.

— De unde știi că nu sunt morți? încercă să se apere Iancolă.

Regele, dădu din cap, supărat:

— Un șnorer de mâna întâia nu minte! făcu el tăios.

— Mi-aș fi putut îngădui să spun atlevărul... dacă nu veneai și dumneata la masă.

— Ce vrei să spui cu asta? Eu am venit doar să-ți dau ghes și să-ți arăt cât de ușor este să-l amețești pe Rabinul Scrumbie.

— Dimpotrivă, mi-ai îngreuiat toată treaba. Nu mai era nimic de mâncare.

— Poate. Dar pe de altă parte, trebuie să recunoști că rabinul, odată ce a poftit pe unul la masă, era mult mai ușor de dat peste cap.

— O! Dar nu trebuie să judeci niciodată pe ceilalți după dumneata. Dumneata nu ești un șnorer... ești o minune.

— Și de asta mi-ar plăcea chiar să am de ginere o minune. morinăi regele.

— Dacă ai fi avut de șnorărit un ginere, poți fii

sigur că dădeai dumniata peste o minune. făcu Iancolă, consolator. Dar cum ginerele te şnorăreşte pe dumneata, e dânsul acela care a dat peste minune.

— Aşa e. Şi de asta cred că ai putea să te mulţumeşti să-mi iei fata fără zestre.

— E drept. Aş putea. Dar pe dumniata n'o să te rabde inima să nu te ții de cuvânt. Ō să-i dai desigur o parte din zestre în ziua cununiei.

— În dimineața ocea o să primești fata... fără doar și poate. Ajunge atâta pentru o zi.

— Da, dar când o să pun mâna pe banii ce o să-i primească fata dumitale de la sinagogă?

— Atunci când o să-i dea sinagoga, bineînțeles.

— Cam câte parale, nu știi?

— Poate o sută cincizeci de livre, zise Manase, umflându-se în pene.

Ochii lui Iancolă începură să joace.

— Poate mai puțin, adăogă Manase.

— Mult mai puțin? Cu cât mai puțin?

— Cu o sută cincizeci de livre, repetă pompos da Costa.

— Atunci se poate să nu primească nici o para chioară?

— Desigur, dacă nici fata n'o să primească nimic. Ți-am lăgăduit paralele ce o să ți le capete dela sinagogă, dacă are noroc la Sorteo.

— Sorteo? Ce-i asta?

— Zestrea! Se trage la sorți. Fata mea are tot atâtea șanse ca oricare alta! Câștigând-o pe ea, împlinește toate condițiile să poți câștiga o sută cincizeci de livre. E o sumă destul de frumoasă. N'ai să găsești mulți tați pe lumea asta, dispuși să jertfească atâta pentru fata lor, închee cu mărinimie Manase.

— Și moșia dumitale de la Ierusalim? întrebă

Iancolă lăsându-se până una alta păgubaș de parale. Nu vreau să trăesc acolo. Încă n'a venit Mesia.

— O! De altfel ți-ar fi și greu să trăești acolo.

— Atunci n'o să ai nimic împotriva s'o vând?

— Ca ce să mă supăr? De vreme ce ești atât de ahtiat după parale și n'ai nici un pic de simț evreesc în tine...

— Și când intru în stăpânirea pământului?

— Dacă vrei, în ziua nunții.

— Nu de alta, dar să isprăviu cât mai repede, adăogă Iancolă abia ținându-se să nu-și frece mâinile de bucurie. Cum zice Talmudul: „Un grăunte de piper astăzi, face mai mult decât un coș plin de hostani, mâine”.

— Ne-am înțeles. O să-l aduc la sinagogă.

— O să-l aduci la sinagogă? Vrei să spui actul că mi-l treci mie.

— Actul? Crezi că sunt nebun să-mi risipesc gologanii cu cheltueli de avocat? Nu! Aduc eu singur pământul și atât!

— Cum asta!

— Ce? Așa de greu ți se pare? Întrebă Manase plin de dispreț. Și un copil poate să aducă la sinagogă o lădiță de pământ din Ierusalim.

— O lădiță de pământ? Cum? Toată moșia dumitale din Ierusalim nu-i decât o lădiță de pământ?

— Da, da! Și adică, ce? Nu cumva ai crezut că o să fie o lădiță de diamante? Pentru un adevărat evreu, o lădiță de pământ din țara sfântă face cât toate diamantele din lume.

— Dar moșia dumitale este o păcăleală.

— O! Nu! De asta poți să fii sigur. E pământ adevărat. Știu că se vând pământuri de Palestina de multe

ori false și că peste mulți răposați de-a noștri, în loc să le toarne câțiva bulgări de țărână sfântă, s'a aruncat numai pământ păgân. Eu însă am avut grijă să mă duc la unul din cei mai cuvioși rabinii de-ai noștri. Dealtminte, nici n'aveam ce să șnorăresc mai bun dela el.

— Dar deabia aș putea să scot o coroană de pe moșia asta a dunitale! făcu Iancolă furios.

— Asta cred și eu. Așa că sunt sigur că ginerele meu nu se poate gândi să-mi vândă pământul pentru o păcătoasă piesă de cinci șilingi. Eu nu-mi iau cuvântul înapoi. Dar îmi pare rău din tot sufletul. Dacă aș ști că pământul ăsta n'o să-ți acopere oasele, l-aș lua cu mine în groapă.

— Bun, bun, ne-am înțeles. N'o să-l vând, răspunse Iancolă îmbufnat.

— A! Mi-ai luat o piatră de pe inimă. „Acela care ia o femeie pentru bani, face copii ticăloși” spune Mișna.

Abătut, cu vocea scăzută, Iancolă întrebă:

— Și provincia ceea din Anglia?

Nu crezuse nici-o clipă în istoria asta, dar în marca lui dezamăgire, îi plăcea să-și păstreze o slabă nădejde. Cine știe! Ceva ar mai putea fi salvat, își zicea. Nenorocirea nu era dusă. poate, până la capăt!

— N'ai decât să ți-o alegi, răspunse Manase, gentil. Să luăm o hartă a Londrei și o să-ți însemn cu creionul părțile în care eu șnorăresc. În felul ăsta, ai putea atunci să-ți alegi cartierul care-ți place... să spunem două străzi lăturalnice. Ți-l împrejmuiești cu creionul albastru și mă oblig ca din ziua nunții să nu mai calc pe acolo. N'am nevoie să-ți mai spun câte parale face numai provincia asta. Dacă o să ai grijă de

ea, poți să sgoți de acolo, de două sau de trei ori cât
dă acum. Zece la sută din câștig, îmi ajunge.

Iancolă călca în neștire, cu capul huruind ca o vârtelniță.

— A! Iată-ne ajunși, strigă Manase oprindu-se deodată. Nu vrei să intri să-ți vezi mireasa?

O sclipire de bucurie coloră chipul tânărului mire, atât de melancolie până acum. La urma urmei, tot îi rămânca fermecătoarea fată a lui da Costa. Iancolă era fericit că Debora nu era trecută în minunatul inventar al zestreii.

Mireasa, fără să știe, deschise ușa.

— A! A! Iancolă, strigă Manase, înflăcărat ca un tată la vederea acestei frumuseți. Nu numai c'o să fii rege, dar o să fii și un rege bogat. Cum serie la carte: „Cine e bogat? Acel care are o nevastă frumoasă”

CAPITOLUL V

Manase da Costa, (un ordin solemn, îi tăiasse restul pronumelor lui de umplutură), fusese citat să se înfișeze înaintea Mahamadului pentru că apropiata căsătorie a fetei lui cu un evreu polonez, îngrozise și mâniase pe bătrânii sinagogii. Auzi! Să-și dea fata după un evreu care nici măcar ebraica n'o pronunță ca ei.

Mahamadul era un sfat de Cinci, tot așa de temut ca și sfatul celor Zece. La fel cu tribunalul venețian care monopolizase atenția istoriei și care era ales în fiecare an de aristocrație, sfatul Bătrânilor era ales în fiecare an, de oamenii mai în vârstă ai Comunității. Acești „gentlemen of the Mahamad”, cum li se spunea, administrau afacerile portughezo-spaniole și oligarhia lor ar fi ajuns desigur de pomină pentru tot ce este arbitrar și inchizitorial, dacă n'ar fi căzut în halul ăsta de uitare. Mahamadul își închipuia că el e axa pământului. Odată se împotrivi chiar să recunoască înalta autoritate a primarului din Londra. Un sefard nu trăia, nu se mișca, nu există fără voia Mahamadului. Fără consimțământul acestuia, el nu-și putea avea locul sub soare. Fără „voia Mahamadului”, nu putea să se însoare; cu voia lui, putea foarte ușor

să se despartă de nevastă. E adevărat că putea să moară fără îngăduința Sfatului celor Cinci, dar de înmormântat tot nu putea fi înmormântat decât cu „voia Mahamadului”. Insuși Hahamul, Înțeleptul sau Marele Rabin al Comunității — nu putea să-și cunune oiteles „fără voia Mahamadului”.

Yahid — membru recunoscut al Comunității — nu puteai fi, până nu te supunea unui jug mult mai greu decât acela al Torii. Ca să nu mai vorbim de plata finteii sau a dijmei. Nenorocire aceluia care nu vroia să fie Warden of the Captives (cel care răscumpără pe ostatecii puși în fiare de corsarii mauri, sau pe prizonierii de război, închiși de turci) ori Președinte al comunității, ori Parnes al Țării sfinte, ori vreunul dintre numeroșii demnitari ai acestei întinse organizații. Amenzi grele și des repetate — toate în folosul săracilor — se abăteau asupra lui „cu voia Mahamadului”. Nenorocire aceluia care uita până într’atâta de datoria sa față de sinagogă, încât „jignea pe Președinte sau înjura mojicește pe oricare altă persoană” cum spunea regulamentul. Pedepse grozave curgeau cu nemiluata pe capul vinovatului. Pierdea dreptul la Mițva; era oprit să împodobească sulițele și să deschidă Tabernacolul; era alungat în chip rușinos de pe băncile dindărătul amvonului; îi se retrăgeau scutirile de taxe; câteva săptămâni la rând, n’avea dreptul să-și radă barba. Și dacă primind slujba de administrator, Yahidul nu-și îndeplinea în tocmai datoriile, punea acelaș lucru. O amendă de patruzeci de livre îl scoase din sărite pe Isaac Disraeli, colecționarul lui „Curiosities of Literature” și-l sili să iasă din sânul sinagogii, făcând astfel cu puțință această ciudățenie politică: cariera lui Lord Beaconsfield. Bătrânii sinagogii cari redactau Constituția

lor în castiliana cea mai curată, pe vremea în care Pepys vorbia despre lipsa de decoruri a micilor sinagogi din King Street, — urmăreau întărirea și nu ruinarea Comunității. Intr'un cuvânt, Mahamadul exercita o tiranie fără margini. Constituția lui, țepănă ca o bucată de fer, întocmită în timpurile fericite ale bunului Rege Carol, stăpâna colonia exilaților spaniolo-portughezi, care ca o tabără într'o țară vrășmașă, avea nevoie de un regim militar.

Creștinătatea dinprejur trăgea foloase de pe urma acestei netoleranțe; multe familii de seamă, ca să trăiască o viață mai liberă, fugiau din Ghetto.

Paginile lui Debrett scriu multe în privința asta. Athena este întotdeauna o dușmană neînduplecată a Spartei.

Dealtmintagea, însuși Mahamadul se mișca în limitele cele mai stricte ale poruncilor. Instinctul legislativ al evreilor făurise cel mai gigantic și mai migălos cod de bună purtare din lume. Continuând să influențeze asupra acestor evrei ai secolului XVIII-lea, el îi silise să adauge un cod de administrație locală de două sute de pagini, în limba portugheză. Era un întreg păienjeniș de reguli — ascamotul îi se spunea — care prevedea și cerceta tot ce ar putea atinge Sinagoga, dela certurile membrilor cu privire la scaunele cele mai bune, până la dimensiunile mormintelor lor din Careira, dela împărțirea Mișvei printre bogătași, până la cea a Mazzothului printre săraci. Dacă mașinăriile și scriptele vieții comunale nu erau puse în mișcare decât cu „voia Mahamadului”, Mahamadul nu se punea în mișcare fără „voia Ascamotului”.

Sfatul se întrunise în „Mahamad plenar”. Decanul bătrânilor în persoană era de față, în virtutea privi-

legiului său; el era al șaselea membru, în afară de Cancelar sau Secretar care, așezat la dreapta Președintelui, se agita, întorcând nervos filele registrului de procese verbale portugheze.

Era un om mic de stat, îngâmfat și pompos totodată; urme de tabac îi pătau buza de sus, încălecată de un nas muiat parcă în vin roșu. Avea simțământul propriei lui importanțe, desvoltat la culme, dar rădăcinile acestei deșertăciuni se hrăneau din seva umilinții, deoarece el nu se simțea mare decât fiindcă era servitorul Mahamadului. Ca funcționar, din punctul de vedere teoretic, nu făcea nici două parale... Dacă îl întrebai ceva, el deschidea palmele, ca și cum ar fi vrut să se apere și suspina: „Trebue să văd ce spune Mahamadul”. Această consultare era, însă, mai mult de formă. De fapt, secretarul era mai tare decât Marele Rabin care n’avea nici măcar dreptul să recomande pe un cerșetor, pentru ciudatul motiv că respectul ce i se purta ar putea să influențeze pe nedrept Sfatul, în favoarea protejatului său. Cum era cu neputință ca vreunul din gentlemanii Mahamadului să stăpânească așa cum se cuvine statutele în timpul cât își îndeplinea mandatul de un an (cei mai mulți dintre membrii nici nu pricepeau portugheza) toată lumea se adresa Secretarului care era veșnic plin de dictoane și precedente, așa că tâlmăcia legea întotdeauna strâmb, dar foarte nepărtinitor „cu voia Mahamadului”. În sinea lui el era sigur că soarele răsare și că ploaia cade „cu voia Mahamadului”.

Camera Sfatului era mare și împodobită cu nouri din cari țâșnea în caractere de aur, numele cuvioșilor donatori. În jurul mesii Sfatului se așezase odinioară floarea evreimii spaniole, mari seniori cari trăiseră

printre cei mai de seamă prinți ai timpului, enunându-și pintenii alături de ei. Ei păstrasera chiar curtenitoarea măreție castiliană cu tot ce avea ea mai pretențios și mai ceremonios. Oamenii adunați în după amiaza aceasta, păstrasera obiceiurile strămoșilor lor, a căror amintire se ștregea, totuși, pe măsură ce se pierdea și aurul inscripțiilor de pe panouri. Ei păstrasera mai cu seamă cu o grijă deosebită saluturile și temenelile ceremonioase și o demnitate țeapănă în desbateri. Ascamă îi definea ca pe niște „oameni vrednici, respectabili și cu frica în Dumnezeu”. Erau bogați cu toții: ceeace le dădea ținută și încredere în sine. Majestatea Sa Britanică nu ședea cu mai multă grație pe tronul său, de cum ședea în fotoliul său căptușit, Presidentul Mahamadului, în capul mesei lungi, cu Decanul Bătrânilor la stânga, cu Cancelarul la dreapta și cu sfetnicii de jur împrejur.

Penelul de aur al unei raze de soare ce apunea se strecura printre ferestrele normande ca și cum ar fi vrut să adauge în litere de foc, la inscripțiile de pe ziduri, numele celor de față... „cu voia Mahamadului”.

— Să intre da Costa! porunci Prezidentul.

Plin de importanță, cancelarul se agită iar, se mișcă încolo și încoace și făcu semn cu degetul în gol. Dar Manase, ia-l de unde nu-i. Dascălul intră gâfâind.

— Unde-i da Costa! întrebă Cancelarul. Chiamă-l pe da Costa.

— Da Costa! strigă dascălul ca un aprod de tribunal, de răsună coridorul.

Degeaba! Da Costa nu-i!

— Chiar acu a fost aici! făcu dascălul buimac. Străbătu coridorul. Ajuns în stradă, ce-i văzură

ochii? Regele şnorerilor vorbind liniştit şi demn, cu un om bine pus.

— Da Costa! strigă din nou dascălul cu glasul mai puţin poruncitor, dar ceva mai întăritat.

Cerşetorul nici nu întoarce capul.

— Domnule da Costa, făcu dascălul, prea aproape de străinul bine îmbrăcat ca să poată vorbi cu Manase obraznic.

De astădată, auzul cerşetorului parcă se mai drese puţin.

— Ce-i, băete! zise el, făcând câţiva paşi către dascăl. Nu pleca încă, Grobstock, adăogă el peste umăr.

— Nu m'ai auzit când te-am chemat? mormăi dascălul.

— Te-am auzit strigând da Costa şi bineînţeles că am crezut că-i vorba de unul din tovarăşii dumitale de crăsmă, răspunse Manase cu asprime.

— Mahamadul te aşteaptă.

— Anunţă pe gentlemanii Mahamadului, zise Manase îngâmfat şi muştrător, că o să am îndată plăcerea să fiu printre ei. Nu, te rog, dragul meu Grobstock, nu pleca...

Şi se apropie iar de financiar.

— Vrasăzică, nevasta dumitale a plecat la apele din Taubridge Wells? E un regim straşnic pentru stomac, pe legea mea. Eu am de gând să-mi trimit nevasta la Burton... unde îşi are locuinţa de vară directorul spitalului nostru.

— Văd că te chiamă, murmură Grobstock, care abia aştepta să scape.

El trecea pe acolo şi şnorerul, care se încălzea sub boltă, îl înhăţase din drum.

— O! Nu-i vorba decât de o şedinţă a Mahamadului de la care nu trebuie să lipsesc. Dacă ai şti cât mă plictiseşte treaba asta! Dar ce poţi să-i faci? Datoria, înainte de toate.

Obrazul lui Grobstock se schimbă într'un soare în care stăteau înfipti doi ochi holbaţi. El strigă:

— Credeam că Mahamadul e Sfatul vostru cel mai înalt.

— Da! Nu suntem decât cinci, lămuri Manase, cu multă răceală.

Grobstock, neîncrezător, rămase cu gura căscată. Dar Cancelarul care eşise singur să-l cheme, dădea din picior, palid şi spumegând de furie.

— Ii faci să aştepte... pe gentlemanii Mahamadului, strigă el poruncitor, cu glasul tăiat de enervare.

— Ai dreptate, Grobstock, răspunse Manase cu un suspin de resemnare. Ei nu pot să continue, fără mine. Mă erţi? Sunt fericit că te-am revăzut. O să mai flecărim într'una din serile astea, nu-i aşa? Ospitalitatea dumitale mi-a lăsat o foarte plăcută impresie.

— Nevastă-mea o să lipsească toată luna asta, răspunse Grobstock slab.

— Hahahaha! izbucni Manasee într'un râs ştrengăresc. Mulţumesc că mi-ai adus aminte. Sunt gata să-ţi vin în ajutor, ca să te foloseşti de lipsa asta... cât mai bine. Şi a mea o să fie desigur plecată la Burton. Doi burlaci! Hahaha!

Şi-i strânse graţios mâna lui Grobstock, în semn de rămas bun. Apoi încetişor, fără să se grăbească, o luă după Cancelar care tremura ca în friguri; bastonul lui Manase bătea în lespezi, într'o cadenţă leneşă.

— Bună ziua, domnilor! făcu Manase binevoitor, intrând în odaia Sfatului.

— Ai lăsat să fii așteptat, răspunse Presidentul, tăios.

Dulceața lui regală, dispăruse. Era un ins buhăit, oacheș și foarte fercheș îmbrăcat. Sprijinit pe tronul de catifea, el bătea în masă cu degetele încărcate de pietre scumpe.

— Nu atâta cât m'ați făcut dumniavoastră pe mine să aștept, răspunse Manase liniștit, dar cu o nuanță de reproș. Dacă știam că o să mă lăsați să-mi răcesc tălpile în sală, nici n'ași fi venit. Și dacă nu se nimerea să-l prind pe prietenul meu Grobstock, episcopul Sinagogii Mari, tocmai la vreme, să-mi ție de urât, n'aș mai fi stat o minută.

— Ești un obraznic, domnule, mormăi Presidentul.

— Eu cred, domnule, că dumneata ești dator să-mi ceri mie ertare, făcu neînduplecat Manase. Și pentrucă cunosc prea bine politeța care a distins întotdeauna familia dumitale nu pot să înțeleg felul în care te porți acuma, decât doar fiindcă nu cunoști ce necazuri mi-a adus treaba asta. Nici nu mai încape vorba că Secretarul dumniavoastră m'a chemat prea devreme.

Presidentul, potolit de aerul demn al cerșetorului, aruncă o privire întrebătoare cancelarului, care buimăcit și roșu, din pricina batjocurii, tremura de mânie.

— Este un obicei să... să... să se cheme lumea, înainte de în-în-în-în-cepe Sfatul, bâlbâi el aprins. Noi nu putem ști cât o să dureze fiecare afacere.

— Dacă-i așa, zise Manase, atunci aș cere respectuos domnului decan al bătrânilor să aibă bunătatea să supună la cea mai apropiată adunare a înaltului său Sfat, o hotărâre prin care să se arate ca cei chemați să apară înaintea Mahamadului, să fie ascultați cei dintâi.

Decanul Bătrânilor, zăpăcit, privi drept în ochi pe President, care nu era mai puțin aiurit.

— Cu toate astea, continuă Manase, n'o să vă cer lucrul ăsta numaidecât acum. Nici n'o să atarg atenția comitetului asupra felului neîngrijit în care a fost scrisă hârtia care mă privește. Dacă aș 'fi vrut să vă fac șicane, puteam prea bine să nu răspund la numele de Manase da Costa.

— Dar, sări Cancelarul, așa, doar, te chiamă.

— Dacă ai vrea să arunci o ochire asupra listei săracilor, răspunse Manase semeț, ai vedea că numele meu este Manase Bueno Barzilai Azevedo da Costa. Dar văd că-i faci pe gentlemanii Mahamadului să aștepte prea mult.

Și cu un gest mărinimos, prin care dădea a înțelege că dă cu buretele peste trecut, el se așeză pe cel dintâiu scaun liber, la capătul din fund al mesei și cu coatele pe masă, cu capul între mâini, se uită drept la President care se găsea tocmai în fața lui, de partea cealaltă. Consilierii erau așa de uluiți, încât această nouă îndrăzneală fu abia băgată în seamă. Dar Cancelarul, jignit în sentimentele lui cele mai intime, strigă furios:

— Scoală-te, domnule! Scaunele astea sunt pentru gentlemanii Mahamadului.

— Tocmai fiindcă sunt gentlemani, complectă Manase plin de dispreț, cred că nu le place să lase pe un om bătrân să stea în picioare.

— Dacă ai fi un gentleman, răspunse Cancelarul, ți-ai scoate pălăria din cap.

— Dacă n'ai fi un Epicurian, ai înțelege că dacă rămân cu pălăria în cap, asta nu înseamnă că o fac din lipsă de respect pentru Mahamad, ci dimpotrivă

din respect pentru lege, care este mai presus de Mahamad. Boguțașul poate să-și îngăduie să-și bată joc de Sfânta noastră religie; dar săracul n'are decât Legea: asta-i singurul lui lux.

Glasul lui Manase tremură așa de patetic, încât sfetnicii fură aproape mișcați și rămaseră oarecum turburați. Președintele simțea că dojana solemnă ce i-o aplicase lui Manase își perduse din asprime și o clipă se gândi că din toată afacerea asta păgubașul va fi el. Îndârjit, se întoarse către Cancelar și-l pofti să tacă din gură.

— Lasă-l! se amestecă Manase îngăduitor. Nu și-a dat seama ce spune. Nu poți să ceri dela el să aibă purtările delicate ale gentlemanilor Mahamadului.

Și închee:

— Mă rog! Nu s'ar putea să fii atât de bun și să cercezezi afacerea pentru care am fost chemat? Am mai multe întâlniri astăzi cu mușteriii mei.

Degetele președintelui începură să joace iar, iute-iute; el tuna și fulgera în sinea lui, furios că nu poate să tune și să fulgere și fățiș.

— E adevărat, domnule, întrebă el însfârșit, cu un glas pe care se silea să-l facă teribil, că dumniata ai de gând să-ți dai fata după un evreu polonez?

— Nu! răspunse Manase scurt.

— Nu? îngăimă Președintele.

Murmure de mirare. Toată afacerea se prăbușia.

— Cum! Fata dumitale a spus lucrul ăsta nevestimii, făcu sfetnicul care se afla la dreapta cerșetorului.

Manase se întoarse spre el, cu arătătorul întins, cu trupul și scaunul înclinate către acela care îi vorbia:

— Fata mea se mărită cu un evreu polonez. Eu n'am de gând s'o dau...

- O! Atunci înseamnă că nu-ți dai consimțământul, răspunse sfetnicul, care își trase scaunul înapoi ca să scape de apropierea copleșitoare a calicului.

— Ferească Dumnezeu! făcu Manase apropiindu-și scaunul și mai mult. Mi-am și dat consimțământul. Nici nu mi-a trecut prin minte dacă trebuie sau nu trebuie să-l dau! Asta ar însemna că nu știu să iau din capul locului o hotărîre.

— Destul, ticălosule, strigă prezidentul, al cărui obraz oacheș se împurpură. Nu mai trîncăni atîta! Nu înțelegi cât de înjositoare este cununia asta și pentru dumneata și pentru fata dumitale și pentru Comunitatea care te-a ajutat de atâtea ori? Auzi! O sefardă să ia pe un askenaz! Ce rușine! Ce rușine!

— Și credeți că eu nu-mi dau seama ca și dumniavoastră de lucrul acesta? Credeți că eu n'am suferit, eu, care am fost martor al patimei unui askenaz pentru fiica mea? Am venit aici, sigur de înțelegerea și prietenia dumniavoastră și când colo... vă apucați să-mi faceți muștrări! Crezi poate domnule, — și Manase se întoarce din nou către sfetnicul din dreapta sa, așa că nu-i dădea indexului argumentator al lui Manase decât spatele — crezi poate, domnule, că dacă mi-am dat consimțământul, eu nu-ți dau dumitale dreptate din tot sufletul? Crezi poate că mie nu-mi vine să deplîng odată cu dumniavoastră, pata asta de pe blazonul nostru comun? Poate crezi — și cu multă îndemănare el își suci scaunul în loc, așezându-l în poziție de luptă înaintea scaunului nefericitului sfetnic — ca dacă dumniavoastră n'aveți nici o simpatie pentru mine în nenorocirile mele, n'am nici eu pentru dumniavoastră? Mi-am dat consimțământul, pentru că era singura scăpare pentru fata mea. Dar

în fundul sufletului m'am lepădat de ea, așa că poate să fie socotită drept orfană și ca atare îndeplinește toate condițiunile cerute ca să-și poată lua partea ce-i se cuvine din dania Rodriguez Real, fie-i țărâna ușoară!

— Nu-i locul aici de glumă, tună Presidentul, pierzându-și toată demnitatea, fiindcă vroia să aibă prea multă.

— Nu, desigur, îi dădu dreptate, Manase, foarte binevoitor, învârtindu-se spre dreapta, așa ca să ajungă drept în fața prezidentului, care furtunos, continuă:

— Știi, domnule, ce pățești dacă nu renunți îndată la cununia asta?

— Nu pățesc nimic, răspunse cersetorul.

— A! Zău! Crezi prin urmare, că oricine poate să calce în picioare nepedepsit, bătrânul nostru Ascamot?

— Bătrânul nostru Ascamot? repetă Manase, uimit. Ce spun legile Ascamotului cu privire la căsătoria unei sefarde cu un askenaz?

Indrăzneala acestei întrebări făcu pe sfetnici să înlemnească. Manase trebui să-și răspundă singur:

— Legile astea nu spun nimic. Nici nu se pomeneste despre lucrul ăsta în Ascamot.

Urmă o clipă de zăpăceală. S'ar fi spus că Manase își bătuse joc de cele zece Porunci.

— Pui la îndoială legea noastră cea mai de seamă? întrebă, înfârșit președintele, sinistru, cu vocea scăzută și înăbușită. Negi că fata dumitale ne-a trădat? Oare...

— Întrebați pe secretarul dumneavoastră, întrerupse Manase foarte liniștit. E un epicurian, dar trebuie să cunoască statutele. El o să vă spună îndată că purtarea fetei mele, nu numai că nu este necinstită, dar mai

mult încă: nici nu se pomenește măcar undeva de vreo asemenea vină în Ascama.

— Liniște. domnule... Domnule Cancelar, citește-ne Ascama.

Cancelarul se suci în scaun, pălind și roșind, rând pe rând. Toți, grozav de îngrijorați, așteptau ca secretarul să deschidă gura. El se mișcă, tuși, trase o priză de tabac, își șterse nasul încetișor și însfârșit, băigui:

— Nu e-e-e-e-este o Ascamă anuine pentru asta. Manase, nemișcat, zâmbi cu modestie.

Sfetnicul, ajuns acuma vecinul lui din dreapta, rupse tăcerea aceasta apăsătoare și se amestecă pentru întâia oară în vorbă.

— Desigur că nu scrie nimic împotrivă, acolo. Cel care a făcut legile nu s'a mai apucat să treacă și asta în statut, fiindcă o crezut că este peste putință să se întâmple o nelegiuire ca asta în comunitatea noastră. Sunt lucruri cari se pricep de la sine. Am prevăzut noi vreodată cazul unei căsătorii cu un creștin?

Manase se întoarse alene descriind din nou o jumătate de grad și repezindu-și inevitabilul său arătător spre noul potrivnic:

— Firește că da! Secția XX Paragraful II.

Și într'o portugheză răsunătoare care se rostogolea în gura lui ca un rechizitoriu solemn, el recită Ascama pe care o cunoștea pe de rost. Și adăogă:

— Dacă legislatorii noștri ar fi avut de gând să opriască căsătoria între cele două comunități nu s'ar fi codit mult s'o facă.

— Alături de Logea scrisă, este Datina, sări Cancelarul care își revenise în fire. Așa este și cu Sfânta noastră religie, așa este și cu Constituția noastră.

— Da, întări presidentul. Desigur că s'au mai întâmplat lucruri de astea.

— Avem de pildă cazul unuia din gabaimii noștri din timpul lui George al II-lea, continuă Cancelarul, îmbobocind sub soarele plin de îndemn al presidentului.

Și numi pe strămoșul unei ducese la modă.

— El ținea să ia de nevastă o fată frumoasă, askenază.

— Și nu i s'a dat voce, adăogă presidentul.

— Hm! tuși Cancelarul. Și.. Și.. nu i s'a dat voce decât supunându-se unor condiții umilitoare. Bătrânii interziceau membrilor Camerei de judecată și Cantorilor să asiste la cununie. Nu îngăduiau să se officieze cununia în sinagogă. Nu îngăduiau să se facă rugăciuni pentru sănătatea mirelui. Nici ca mirele să fie poftit să citească Thora.

— Dar bătrânii n'o să pună asemenea condiții și ginerelei meu, zise Manase, făcând un ocol printre scaune, până isbuti să-și înfigă arătătorul în pieptul Decanului Bătrânilor, la care răzbătuse în toiul progresului lui argumentativ. În primul rând el nu e unul dintre ai noștri. Și dorința lui ca să vină printre nu poate decât să ne măgulească. Dacă cineva dintre noi a călcat datinele, atunci asta este fata mea. Dar ea nu e bărbat cum e gabaul Cancelarului. Ea n'a umblat după askenaz, ea nu s'a dus să-l caute. Dimpotrivă, ea a fost cea aleasă. Ceeace s'a întâmplat cu bărbații, n'o poate privi pe ea.

— Dar te poate privi pe dumniata, râse greoi casierul Sfatului, așezat între Manase și Cancelar.

— Vrei să vorbești de amenzi? întrebă Manase disprețuitor. Foarte bine. Amendați-mă... dacă vă dă mâna. Știți prea bine că eu sunt un om al cărții, un fiu al Legii, care n'are alte mijloace decât ceeace îi

dați dumneavoastră. Dacă vreți să plătiți dumniavoastră amenda asta, poftim! N'aveți decât. Asta o să le facă plăcere săracilor. Sunt foarte fericit ori de câte ori vine vorba de amenzi. Dar ar fi mai bine, dobnilor, s'o lăsați mai moale, fiindcă n'o să vă ajute la nimic toate vorbele astea. N'am făcut și eu acelaș lucru? Nu este nici o ascamă care ar putea să oprească pe ginerele meu să se bucure de toate drepturile obișnuite. De altfel, să vă spun drept, n'am venit aici decât să vă cer să dați ginerelui meu Mitzva de mire în Sâmbăta de dinaintea nunții. Paragraful I, Secția II, vă autoriză să primiți în Comunitate pe oricine este gata să ia în căsătorie pe fata unui Yahid.

Și sonora portugheză, răsună din nou în sală, făcând să tremure pe sfetnici, trâzniți de groază în fața acestei limbi pe care n'o înțelegeau. Abia peste un sfert de veac, Ascama fu tâlmăcită în engleză și din clipa aceia, toată puterea ei se prăbuși.

Cancelarul își reveni, cel dintâiu. Zilnic cu nasul în aceste arhaice texte sfinte, ele nu-l mai speriau atâta. Și apoi mânia neputincioasă a preșidentului îi dădea ghies. Spuse, deci, liniștit:

— Dar dumniata nu ești un Yahid. Paragraful V al același secțiuni, spune: Acela care este înscris pe lista săracilor, nu mai este un yahid.

— Strașnică lege, spuse Manase în bătaie de joc. Votul pentru toți... în afară de șnoreri.

Și fără să cunoască o buche din paragraful cancelarului el se adresă prietenește Decanului Bătrânilor, cu care stătea acum cot la cot:

— Este într'adevăr foarte ciudat cum nu vreți să țineți seama de noi, ăștia, cari primim pomană. Și doar noi suntem stâlpii sinagogii și nu alții. Cine păzește comunitatea de venetici? Amenzile. Cine asi-

gură respectul Constituției? Amenzile. Cine silește pe fiecare să-și facă datoria? Amenzile. Cine cârmuește chiar acest Mahamad? Amenzile. Și cine vă dă un mijloc de întrebuințare pentru toate amenzile astea? Săracii. Credeți oare că membrii dumniavoastră ar îngădui o singură clipă măcar pedepsele astea, dacă n'ar ști că banii sunt cheltuiți în milostenii? Milostenia este sarea bogatului, spune Talmudul și așa și este! Sarea asta apără Comunitatea dumniavoastră.

— Isprăvește, domnule, isprăvește, strigă presidentul uitând de toate regulile de bună cuviință obișnuită în vechea cameră a Sfatului, bună cuviință pe care Manase căuta s'o păstreze cum putea mai bine. Uți cu cine vorbești?

— Vorbesc cu decanul Bătrânilor, zise Manase pe un ton jignitor. Dar dacă doriți să vorbesc cu dumniavoastră...

Și făcând un ocol în jurul decanului, se infipse aproape de fotoliul prezidențial.

— Taci, nemernicule, tună Presidentul căutând să scape în spasmi, de o prea mare apropiere cu cerșetorul. N'ai cuvântul aici. Ți-a spus-o și Cancelarul. Nici nu ești măcar un Yahid.

— Atunci legile nu mă privesc pe mine! răspunse cerșetorul fără să se supere. Numai un Yahid are drepturi și datorii. Nici o Ascama nu vorbește de șnoreri și nici nu vă dă vreo putere asupra lor.

— Dimpotrivă, zise Cancelarul, văzând că presidentul iar o nimerise prost. Ei sunt datori să vină la rugăciunile din timpul săptămânii. Omul ăsta nu dă pe la sinagogă aproape niciodată.

— Aproape niciodată e prea puțin spus. Nu vin niciodată, îl îndreptă Manase cu un ton plângăreț.

Asta este unul din multele mele drepturi de care am fost silit să mă lipsesc totdeauna. Nu vreau să vin înaintea lui Dumnezeu în zdrențe.

— Și ce te împiedică să vii să-ți faci rândul de pază la cimitir? rânji Cancelarul.

Prezidentul se găsea acum prins între doi potrivnici cari se suciau în dreapta și în stânga, certându-se între ei. Obrazul lui se întunecă din ce în ce mai mult și degetele lui băteau tot mai furios.

— Ce mă împiedică? Vârsta. Ar fi mai mare păcatul să-mi pierd o noapte la cimitir. Dacă hoții de hoituri ar veni, ar avea norocul să dea peste un hoit neîngropat, în turnul de pază. Dar îmi fac datoria... și-mi plătesc un locțiitor.

— A! Da! făcu casierul. Imi aduc acum aminte, într'adevăr, că dumniata ai venit să-mi ceri parale ca să scapi pe un bătrân, de cimitir. Înțeleg acum.

— Da, începura alți doi, și eu...

— La ordine, domnilor, la ordine, întrerupse presidentul scos din fire.

Ziua era pe sfârșite, soarele apunea și amurgul împrăstia umbre clar obscure.

— Nu mai stați de vorbă cu onrul ăsta, continuă presidentul. Ascultă, noi nu vrem să îngăduim căsătoria asta. Cununia n'o să se facă cu cantorii noștri și nici nu ne trăznește prin minte să-l primim pe ginerile dumitale ca membru în Comunitate.

— Atunci primiți-l pe lista săracilor.

— Fii mulțumit că nu te ștergem pe dumniata. Și pe legea mea, strigă presidentul isbind cu pumnul în masă, dacă nu încetezi, te trimitem să urli aiurea.

— Mă speriați cu izgonirea? întrebă Manase ridicându-se, cu un ochiu amenințător.

— Trebuie pus capăt scandalului ăsta odată, repetă
prezidentul ridicându-se iute, maimuțărind fără să
vrea pe vrăjmașul lui.

— Oricare dintre membrii Mahamadului, ar putea
să-i pună capăt cât ai clipi din ochi... chiar dumniata
dacă ai vrea...

— Dacă aș vrea?

— Dacă ai vrea să-mi iei fata de nevastă. Nu ești
burlac? Eu sunt sigur că fata mea nu s'ar da înlături
dela nici unul dintre dumniavoastră... în afară de
Cancelar... Numai că nici unul dintre dumniavoastră
nu se gândește serios să scutească Comunitatea de
scandalul ăsta, așa că fata mea se mărită cum poate
mai bine... Cu toate astea, Debora mea e de o fru-
musețe care ar face cinste până și unei case din
Hackney.

Manase vorbea atât de grav încât Presidentul se
înfuriă și mai tare.

— N'are decât să se mărite cu polonezul cela,
tună el. De noi o să fii despărțit și'n viață, și'n
mormânt. Viu, o să te rogi dincolo de zidurile noastre.
Mort o să fii îngropat dincolo de zăplaz.

— Excomunicare pentru sărac. Dreptul ca să ia
în căsătorie pe askenaz, după cum i-o fi pofta, pentru
bogat.

— Eși, ticălosule. N'ai decât s'alegi. Ori, ori...

Dar Manase nu se dădu bătut și cu o liniște mai
impresionantă decât furia prezidențială, spuse:

— Trebuie să auziți și cuvântul meu. Nu uita, dom-
nule prezident, că dumniata și cu mine suntem cobo-
rătorii uneia și aceleași familii. Nu uita că puterea care
v'a făcut, poate să vă desfacă la viitoarele alegeri.
Nu uita că dacă nu sunt elector, am mare trecere

printre evrei. Nu-i un Yahid la care să nu mă duc în fiecare săptămână. Nu-i un șnorer care să nu mă urmeze în pribegia mea. Nu uitați că mai este și o altă comunitate — da... comunitatea ceea pe care dumniavoastră o disprețuiți... Am stat de vorbă cu casierul ei chiar acum... o comunitate care crește în fiecare zi în mărime și bogăție... în timp ce dumniavoastră leneviți aici...

Statura lui înaltă stăpânea sala, capul lui părea că atinge tavanul. Sfetnicii păreau orbiți de o ploaie de fulgere.

— Nelegiuitule! Nerușinatule! urlă prezidentul congestionat de mânie.

Și se aruncă asupra clopoțelului pe care-l scutură ca un sălbatec.

— N'o să ies din camera asta decât când o să-mi vină pofta.

Și Manase încrucișându-și brațele, se lăsă să cadă greoiu pe cel dintâiu jilț.

Un strigăt de groază umplu odaia. Fiecare, ca mișcat de un resort, sări în sus, amenințător. În scaunul prezidențial, Manase trona nepăsător, fără să se clintească din loc.

— Nu, domnilor, stați jos, făcu el simplu.

Prezidentul, auzind sgomotul, se întoarce și când îl văzu pe șnorer, se clătină, ținându-se de sobă. Sfetnicii erau ca hipnotizați și ochii cancelarului rătăceau înspăimântați pe ziduri ca și cum ar fi așteptat să vadă numerele aurite, eșind din panourile lor. Ingrozit de clinchetul acela puternic, dascălul intra repede, privi fără să vrea spre tron, așteptând ordinul, apoi se uită înlemnit la da Costa, în timp ce

prezidentul, răsuflând cu înecuri și deschizând gura ca un crap, încerca zadarnic să strige ca șnorerul să fie dat afară.

— Nu te mai uita așa ca un nătărău Gomez, strigă Manase, pe un ton poruncitor. Nu vezi că prezidentul vrea un pahar cu apă?

Dascălul aruncă o ochire spre prezident și văzându-l în halul în care se găsia, eși în toată graba după paharul de apă.

Asta le întrecea pe toate. Să-i încalce autoritatea, după ce i-a încălcat jilțul? Bietul prezident credea că-și iese din minți. Câteva clipe el încercă să arunce o injurătură care să atingă dintr'odată și pe sfetnicii lui păcătoși cari nici nu se mișcau, și pe cerșetor... dar nu-i scăpă din gură decât un strigăt ciudat și răgușit... și se prăbuși.

Manase se repezi și-l prinse în brațe, ținându-l o clipă strâns îmbrățișat. O liniște grozavă, întreruptă numai de un murmur nelămurit cobori în sală. Apoi, Manase strigă mânios:

— Haide, domnilor, mișcați-vă. Ce stați?... Nu vedeți că nu-i este bine președintelui?

Și ajutat de sfetnicii înspăimântați, el lări pe leșinat și-l întinse pe masă. Apoi, cu multă îndemânare, desfăcu cămașa încrețită a președintelui. Ca să-i facă loc, se vede, ori poate din răutate, aruncă la pământ condica de procese-verbale. Dascălul se întoarse cu paharul de apă pe care era cât pe aci să-l scape din mână.

— Dă fuga după doctor, porunci Manase și aruncând ca din nebăgare de seamă, apa în spre cancelar, întrebă dacă are cineva rachiu. Nu-i răspunse nimeni.

— Haide, haide, domnule cancelar, zise din nou Manase. Scoate-ți sticla.

Și funcționarul, încurcat și buimăcit, se supuse. Apoi, Manase se adresă Mahamadului:

— Are vreunul din dumniavoastră trăsură la poartă?

Nu, n'are nimeni, așa că Manase trimise pe Decanul bătrânilor să caute o litieră. Nu mai rămânea decât să aștepte pe doctor.

— Vedeți domnilor, cât de nestatornică este puterea pământescă, zise șnorerul, solemn, în timp ce prezidentul care habar n'avea de această mișcătoare lecție de morală, răsufla scurt și greoiu.

— Ea pierde cât ai clipi din ochi... cum a fost înghițită și Lisabona. Blestemați să fie aceia cari își bat joc de nevoiași. Cât de dreaptă este zicala înțelepților noștri: „Ușa care nu se deschide săracului, se deschide doctorului”.

În umbra nopții care se îngropa din ce în ce mai mult, ochii lui sclipeau într'o lumină neobișnuită. Subjugată, adunarea se încovoia sub cuvintele lui ca trestia sub bătaia vântului, sau ca un rege vinovat înaintea unui prooroc fără frică.

Doctorul spuse că prezidentul are un ușor atac de apoplexie, care aduce după dânsul o paralizie vremelnică a piciorului drept. Bolnavul, revenindu-și în fire, fu dus acasă și Mahamadul se împrăstie în mijlocul unei mari agitații. Manase părăsi cel din urmă Camera Sfatului. El închise ușa cu cheia, cu inima ușoară că i-a învățat minte pe sfetnici. Apoi, băgându-și mâna în buzunarul dela pantaloni, scoase o coroană pe care i-o întinse dascălului.

— Cred că trebuie să-ți primești bacșiul obișnuit. Nu?

Dascălul era adânc mișcat. Cîstit la culme, el nu se putu opri să murmure:

— Președintele nu-mi dă decât o jumătate de coroană.

— Da, dar se poate că n'o să-i fie chip președintelui să vină la viitoarea ședință și poate că nici eu n'o să viu.

CAPITOLUL VI

Mare mulțime la sinagoga Porților Cerului! Eno-
riași, orfani, șnoreri, toți se adunaseră să sărbă-
torească ziua de Sâmbătă. Numai prezidentul Ma-
hamadului lipsea. Încă nu scăpase cu totul de urmă-
rile apoplexiei și socotea că era mai bine să facă
rugăciunea acasă. De când Manase împrăștiase Maha-
madul, Sfatul celor cinci nu mai ținuse ședință, așa
că chestia căsătoriei domnișoarei da Costa rămăsese
nelămurită, lucru care, de altminterlea, se întâmpla
cam cu toate afacerile cari încăpeau pe mâna Sfa-
tului. În fața nepăsării autorităților, lui Manase nu-i
fu greu să-i înduplece pe administratorii mai mă-
runți, cari nu cunoșteau nici cât el precedentele con-
stituționale. Fiică-sa căpătă baldachinul sefardic și
mirele se bucură de tot ceremonialul, fără să lip-
sească o iotă măcar din toată pompa rituală. Era în
ziua de Sâmbătă, cea din urmă de dinaintea cunu-
niei lui Iancolă cu Debora. Iancolă trebuia să fie
chemat să citească Legea ca un portughez pur sânge.
El călca pentru întâia oară în sinagoga strămoșilor
miresii lui, adânc pătruns de măreția locului, de o
neobișnuită strălucire. Templul acesta îl impresiona
peste măsură. De aceea chiar, șnorerul askenaz se fe-

licită singur că s'a îmbrăcat cum a putut mai bine. Pălăria lui de castor, pantalonul lui verde și tunica lui cafenie se potriveau de minune cu stâlpii masivi, cu candelabrele sclipitoare, cu bolta impunătoare. Cât despre da Costa, nici gând n'avea să-și schimbe hainele. El continua să-și poarte cu mândrie sdrențele, cărora le împrumuta întreaga lui măreție și se înfășura în pelerina cea de culoarea tabacului, ca într'o mantie de purpură. Falnicile lui bulendre, aveau o înfățișare aproape oficială. În ochii credincioșilor, ele erau tot așa de impresionante, ca și halatul negru și pieptarul alb al hazănului. Părea foarte firesc ca el să fie cel dintâiu chemat să citească legea; unde mai pui că era cohen, din familia lui Aron, marele preot. Poate din pricina asta era el așa de ludul cu toată lumea...

Când cantorul intonă în gura mare:

— Omul de bine Manase, fiul lui Iuda preotul, citește Tora...

Toți ochii se întoarseră foarte curioși spre viitorul tata socru. Acesta se ridică încetitor, fără să se grăbească și săltându-și pe umărul stâng talotul, se îndreptă cu pași rari și mășurați spre altar. În fața sulurilor desfăcute el intonă cu glas puternic binecuvântările; apoi rămase la dreapta cantorului, în timpul cât acesta din urmă continuă cu cetirea pasagiului. Printre enoriași se afla un mare număr de oameni subțiri. Nici unul n'ar fi cinstit mai bine altarul. Era o adevărată desfătare să-l vezi pe Manase cum stă înaintea Sfintelor Suluri. Parcă ai fi asistat la întrevederea a doi suverani. Ceremonia atinse punctul culminant când cantorul, după ce termină cu cetirea, începu să vestească daniile lui Ma-

nase pentru sinagogă. Capitolul acesta bănesc din ritual era prezentat într'o lungă blagoslovire, ca o piesă înfășurată într'o bucată de hârtie. Clipa aceasta îți dădea, deobiceiu, bătăi de inimă, chiar dacă era vorba de inși de o importanță ceva mai redusă. Dărnicia fiecăruia devenea prilej de ghicitori înainte și de comentarii după. Toți credeau că Manase se va ridica la înălțimea împrejurărilor și va dona până la șapte șilingi și șase peni. Cei mai șireți spuneau că el o să împartă suma asta în două sau trei danii, ca să se pară că e peste măsură de larg.

Cantorul începui, după vechea formulă: „Acela care a binecuvântat pe părinții noștri... și făcu o pauză acolo unde evreul lasă un loc alb pentru suma ce vrea s'o doneze. El întinse pe „cine dă... lungind nota din urmă care vibră ca un diapazon. Fu o tăcere senzațională. Uitase el oare suma ce o dădea șnorerul sau vroia în ceasul al unsprezecelea, ca Manase să-i mai spună odată cât dă? Se întâmplă de multe ori, ca un zgârcit, cuprins de spuiună la gândul că peste o clipă toată lumea o să afle cât are de gând să dea — să urce suma, de rușine.

— Cine dă...

Adunarea toată își ținu răsuflul, cu ochii țintuiți la cantor. Acesta din urmă, întrebător, întinse urechea spre gura lui Manase, cu o mutră mai zăpăcită ca oricând. Enoriașii cei mai aproape de altar, putură să prindă o scurtă convorbire între șnorer și cantor, cel dintâi liniștit și măreț, cel de al doilea mirat și agitat. Apoi, cantorul făcu din nou:

— Cine dă... cinco livras...

Și-i dădu drumul fără să se oprească, repede-repede.

— Pentru pomeni, pentru viața lui Iancov ben Ițhoc ginerile lui... etc.

Dar foarte puțini dintre cei de față putură să audă altceva decât cinci livras... cinci livre sterline. Un fior străbătu mulțimea. Unii ciuliră urechile, neîncrezători, alții șoptiră între ei. Un Yahid, se ridică și se îndreptă spre tribuna Decanului Bătrânilor, care reprezenta pe prezidentul Mahamadului „împiedicat” să vină la sinagogă...

— N'am auzit! Cât a spus? întrebă el.

— Cinci livre, răspunse Decanul, scurt.

El vedea că cerșetorul își bate joc de lume. Dar... grozăvie! Abia termină blagoslovenia și cantorul începu iar ciudata formulă:

— Acel care a binecuvântat pe părinții noștri...

Valul de curiositate creștea și se urca, se urca mai sus ca oricând.

— Cine dă...

Valul se opri nemișcat, în aer.

— Cinci livras...

Valul se întinse și se sparse într'un murmur care nu era deloc sinagogal. Neclintit, cantorul continuă.

-- Pentru untdelemn... pentru viața fetei mele Debora...

Când isprăvi, o liniște apăsătoare se așternu în sinagogă. S'o ia oare cantorul de la capăt?

— Acela care a binecuvântat pe părinții noștri...

Valul de curiositate se umflă din nou, urcând și scoborând după fluxul și refluxul blagoslovirilor financiare.

— Cine dă... cinci livras... pentru lumânări,,

De astădată, tresăritul, șoptitul, emoția, se schimbaseră într'un bâzâit puternic. Toate privirile erau

îndreptate înspre cerșetor, care în picioare, scliepa falnic. Orfanii, îngrămădiți în banca lor, o clipă cu ochii aiurea, își lungiră gâtul lor mititel spre altar. Nici cei mai mari bogătași nu se jucau de-a pomana cu câte cinci livre. În galeria de sus, la femei, agitația era neobișnuită: cucoanele priveau cu lăcomie prin grilaj. O femeie, o matroană de vre-o patruzeci de veri, bine îmbrăcată și împodobită cu pietre scumpe, se ridicase și încerca din răspuțeri să se înalțe în vârful picioarelor ca să poată atinge parmaclăcul. Pana de la pălărie se clătina ca un semnal de alarmă. Era nevasta lui Manase. Risipa asta de parale o înebunia, fiecare danie se infiea în inima ei ca o sугeată înveninată. Ea încercă, dar fără nici un folos, să atragă atenția bărbatului. Aerul părea îngroșat de rochii, de pălării, de malacoave care-i treceau pe la nas, fără ca dânsa să poată face cea mai slabă mișcare ca să scape dela o pieire sigură, ceva din toate astea. Garderoabe întregi dispăreau sub fiecare blagoslovire. Deabia se ținea să nu zbiere la bărbatu-său. Lângu dânsa, stătea fiică-sa care îi șoptea că Manase nici gând n'avea să plătească.

— Cine dă...

Pentru a patra oară începea blagoslovirea.

— Cinco livras... pentru Țara Sfântă.

Și emoția creștea.

— Și pentru viața acestei adunări.

Glasul cantorului continua să sbârâie, monotonă și nesfârșită.

A patra blagoslovire se termină, tocmai când lumea văzu pe dascăl urcându-se spre altar și vorbind în șoaptă cu cantorul.

— Decanul spune că trebuie să isprăvești odată cu

asta... E o curată comedie. Omul ăsta este un şnorcer, un cerşetor neruşinat.

Ceauşul cobori scările. După o scurtă discuţie în şoapte cu da Costa, lectorul ridică din nou glasul. Decanul încrunţă din sprâncene şi de mânie, îşi simulse-
talesul de pe gât. Era a cincea binecuvântare. Decanul
era departe, aproape erau Manase şi voinţa sa de
fer. Trebuia să aleagă. Glasul monoton al lectorului
continuă:

— Cine dă... cinco livras pentru viaţa robilor şi
pentru viaţa Decanului.

Acesta din urmă îşi muşcă, furios, buzele; lovitura
era directă şi revanşa foarte gingaşă. Coreligionarii
săi o să-şi închipuie că el a trimis pe ceauş ca să
solicite această binecuvântare. Bogaţii aveau într'a-
devăr, obiceiul — ca o mică amabilitate de Templu —
să-şi ofere unul altuia asemenea binecuvântări.

Şi valul contribuţiilor caritabile urca mereu. Aţâţarea
ajunsese la culme. Inşişi copiii din cor uitau că le
ghiorăie maţele de foame. Fiecare demnitar, adminis-
trator, gardian, de la preşedintele Mahamadului până
la ultimul paznic al băilor, fu cinstit cu o blagoslovenie
specială. Cei mai de seamă muşterii săptămânali ai
lui Manase, fură aproape achitaţi în natură, prin a-
ceastă unică solemnitate. Cea mai mare parte dintre
credincioşi aduna — şi suma creştea, creştea.

Deodată, strigăte şi vâlmăşeală teribilă, în galeria
femeilor. Ceauşul urcă repede ca să facă linişte.
Doamna da Costa leşinase şi fusese scoasă deacolo.
Zarva ajunsese la urechea lui Manasee; dar el nici nu se
clinti din loc. În picioare, nemişcat la postul său, el
distribuia benedictiuni şi danii.

— Cine dă... cinco livras... pentru viața femeii sale Sara!

Și un surâs fin și sardonice străbătu chipul cerșetorului.

Cei mai vechi enoriași se întrebau dacă recordul a fost întrecut. Binefacerile lui Manase se îngrămădeau și totalul lor se apropia, în mijlocul unei excitații crescânde, de suma cea mai ridicată ce a fost vreodată aunsă de un singur om și dintr'o singură dată. Neputincios, tremurând de neîncet, Decanul era convins că la mijloc nu-i decât o păcăleală nerușinată. Dar massa își închipuia că șnorerul căpătase vreo moștenire. Unii pretindeau că el a avut întotdeauna parale și că se folosea de prilej, ca să înapoeze sinagogii. banii luați. Și fântâna carităților curgea într'una.

Cifra maximă fusese atinsă și întrecută. Bietul Maistru-Lector era obosit și vlăguit de repetiția neîncetată a formulei. Manase ar fi putut să bage toate contribuțiile. odată pentru totdeauna. într'o singură binecuvântare. Dar el nici nu se gândea s'o facă: dimpotrivă, de fiecă dată, părea că-și amintește de câte ceva. Când Levitul care trebuia să urmeze șnorerului, fu chemat să citească Tora. sinagoga era mai bogată cu o sută de lire sterline. Manase încoronase ceremonia acestei cununii regești. oferind ultima binecuvântare celui mai sărac dintre șnorerii de față. ca o gloriificare supremă a breslei sale. Fu. ce-i drept. de o mărinimie împărătească, de o grație suverană. Mai mult încă: înainte ca serviciul să se fi terminat, Manase rugă pe Decan să încuviințeze o „rogațiune” specială, pentru un bolnav. Fericit la culme că se poate răzbuina, onorabilul demnitar refuză net: când auzi. însă. că Manase vrea să cheme binecuvântarea cerului asupra

președintelui Mahamadului, el se prăbuși în chip rușinos.

Dar adevăratul erou al zilei fu Iancolă. El strălucea într'o lumină împrumutată, mai orbitoare chiar decât aceea a spaniolului! Nu avea el dubla atracție a străinului? Nu era el ținta tuturor privirilor? Și ochii săi clipeau, clipeau...

În ziua următoare, Manase porni să-și adune cele o sută de livre.

Era într'o zi de Duminică; el socotea să găscască acasă pe mai toți mușterii săi. Grobstock, ca fiind cel mai apropiat de locuința sa, avu și cel dintâiu norocul să primească vizita șnorerului. Întâmplarea făcea că onorabilul financiar, director al companiei Indiilor Orientale, să se găsească îndărătul uneia din ferestrele de sus ale vilei. Cum îl zări pe neostenitul său amic apropiindu-se, o tuli pe scara de serviciu; lucru foarte înțelept, de altfel, fiindcă, neîncrezător, Manase răsturnă casa cu dosul în sus și scotoci prin toate ungherele. Șnorerul avea apucături politiste.

Regele se mângâie, prezentându-se unui personaj care nu putea s'o șteargă așa de repede. Președintele Mahamadului. Acesta trăia într'o splendidă singurătate, în Devonshire Square. Când Manase intră în bibliotecă, convalescentul își orânduia colecțiile de gravuri. Manase da Costa se anunțase drept „un domn care se ocupă de sinagogă” și președintele, plin de devotament pentru această instituție publică, nu mai stătu pe gânduri și dădu ordin să fie lăsat să intre. Când îl văzu pe șnorer, obrazul lui buhăit se schimonosi. Respiră cu greutate și-și duse mâna la inimă:

— Dumneata?

— Incetișor, scumpul meu domn, încetișor! zise Manase, grijuliu, luând un scaun. Mai ești încă slab. Și acu să venim la chestie... fiindcă nu vreau să răpesc timpul unui om de care nu se poate lipsi Comunitatea și asupra căruia a și căzut pumnul A-tot-Puternicului pentru felul cum înțelege să se poarte cu săracii...

Șnorerul văzu că vorbele își atinseră ținta, fiindcă odată la ananghie, acești bogați epitropi ai Sinagogii devin foarte superstițioși. El continuă mai cu blândețe:

— Am venit, așa dar, la dumneata, fiindcă de datoria mea este să te informez (întrucât sunt singurul om în măsură s'o știu) că în lipsa dumatăle, Sinagoga a făcut un împrumut nenorocit.

— Un împrumut nenorocit? strigă președintele în ochii căruia luci răutatea.

Un vechiu obicei îngăduia sinagogii să împrumute pe enoriași din banii ei; dar prezidentul fusese întotdeauna împotrivă. El gemu:

— Asta nu s'ar fi întâmplat, dacă aș fi fost eu acolo.

— Desigur că nu, îi dădu dreptate Manase. Dumneata ai fi oprit cheltuelile de la început. Decanul a încercat el, destul, ce-i dreptul, dar nu prea i-a mers.

— Dobitocul! N'are un pic de energie! Și despre ce sumă-i vorba?

— O sută de livre.

— O sută de livre? Ce bucluc pentru administrație! Dar cine-i datornicul?

— Eu!

— Dumneata! Dumneata ai împrumutat o sută de livre sterline? Dumneata, calic păcătos ce ești!

— Te rog, domnule! Până aici! Cum îndrăznești? Ți-aș părăsi casa îndată dacă aș putea s'o fac, fără

să-mi ceri iertare pentru vorbele astea. De când sunt, n'am împrumutat o sută de lire sterline și nici măcar o para. Eu nu am obiceiul să mă împrumut. Dacă ai fi un gentleman, m'ai ruga să te iert.

— Imi pare rău că te-am înțeles greșit, murmură prezidentul. Dar, atunci, cum ești dator banii ăștia?

— Cum? repetă Manase. Nu înțelegi că i-am dăruit sinagogi?

Prezidentul îl privi cu gura căscată.

Fiindcă-mi mărit fata, am făcut mai multe danii.

Prezidentul scoase un suspin de ușurare și înmărmurirea lui făcu loc unei veselii fără margini.

— O! Asta-i tot? Și aici se cunoaște cât ești de nerușinat. Insfârșit, paguba nu prea e mare... Sinagoga nu pierde nimic.

— Ce spui? făcu Manase cu asprime. Să nu plătesc ceea ce sunt dator?

— Cum o să poți plăti?

— Cum o să pot? Cerându-ți dumitale și altora ca dumneata să plătești pentru mine.

— Haide, haide, lasă prostiile. Noi nici n'o să-ți ținem în seamă datoria.

— Auzi cum vorbește prezidentul Mahamadului, șeful venerabilului și cuviosului nostru Sfat! Cum, domnule? Cuvinte rostite în sinagogă să nu fie ținute în seamă? Să nu mă țin de un angajament sfânt? Vrei, prin urmare, ca instituțiile noastre să se prăbușească sub disprețul obștesc? Vrei oare, să se abată încă odată asupra dumitale pedeapsa lui Dumnezeu?

Prezidentul păli. Capul îi huruia. Regele continuă, neîndurător:

— Nu, domnule, cere-i îndurare și răscumpără datoria mea în semn că te mustră cugetul. Cum scrie în

Talmud: „Și căința și rugăciunea și mila vor îndepărta porunca de moarte”

— Nici o para! strigă presidentul.

Și furios, adunându-și tot ce i-a mai rămas încă limpede în cap și putere în oase, el se îndreptă cu pași mari spre cordonul soneriei... dar se opri scurt aducându-și aminte de scena la fel, petrecută în Camera Sfatului.

— O! Nu-i nevoie să suni ca să chemi... o sincopă. Vrasăzică sinagoga va fi pângărită. Vrasăzică chiar binecuvântarea pe care din tot sufletul am chemat-o asupra prezidentului Mahamadului, pentru ca Cel de sus, lăudat fie-i numele, să-i redea sănătatea, nu va face nici două parale!

Prezidentul, căzu în jilt.

— Cât ai dat pentru sănătatea mea?

— Cinci livre.

Prezidentul scoase aiurit un portofel, trase afară un bilet al Băncii Angliei și stors de puteri isbuti să spună:

— Dă asta Cancelarului.

— Sunt pedepsit. făcu Manase cu jale, punându-și biletul, în buzunarul dela piept. Aș fi trebuit să dau zece livre pentru sănătatea dumitale.

Și eși, făcând o adâncă plecăciune.

El încasă în felul ăsta mai multe danii, pe la sefardimii de seamă. Acuma, odată ce au primit în sânul lor pe un evreu străin, e vorba să arate că știu să so poarte cumsecade. Ce urât ar fi, ca Iancolă askenazul să vadă că un sefard nu-i în stare să achite o danie. Și impresia dintâiu e totul; sefardimii trebuie să-și scoată bine ochii, să nu facă cumva vreo prostie. Se-fardimii nu trebuie să îngăduie să circule printre po-

lonezi svomuri care ar putea să facă de răs pe spanioli. Celor cari îi reproșau nebunia, Da Costa le răspundea că la urma urmei, n'avea de cât o fată. Și apoi — să se țină în seamă înrâurirea ce a avut-o mărinimia sa, asupra încasărilor de Sâmbătă. Nici unul dintre enoriașii chemați după el la Tora, n'a îndrăznit să ofere o jumătate de coroană. El îi sili pe coreligionarii săi, cel puțin pentru ziua aceea, să adopte etalonul-aur. Și cine știe la ce ar putea folosi pe viitor — acest sfânt îndemn.

Fiecare client ce se lăsa înduplecat, întărea poziția lui Manase, care flutura pe la nasul refractarilor lista de donatori. Nu toți erau slabi de ingeri și nu toți îi făceau cheful. Un anume Rodrigues, care locuia în Finsbury Circus, fu chiar deadreptul grosolan.

— Dacă trăsura mea ar aștepta la scară, desigur că ai fi scos repede biletul de zece lire pentru Sinagogă. rânji Manase scos din sărite.

— Firește, recunosc Rodrigues, râzând.

Și Manase, plin de dispreț, trânti ușa în urma lui.

De aceeaș primire neomenoasă șnorcerul avu parte și în casa încă a câtorva fruntași ai comunității, ceea cam făcu pantahuza să sufere. El nu inhăță decât treizeci de lire, inclusiv câteva obligații depreciate de rentă portugeză pe care numai fiindcă nu știa să refuze, le acceptă al pari.

Desgustat de zgârcenia acestor oameni, geniul lui Da Costa scorni măsuri mai radicale. După ce-și încuiă cu grijă, în ladă, rezultatul colectei sale duminicale și aproape toți banii săi de buzunar (își impusese principiul ca să nu ducă cu el niciodată bani, în afară, bineînțeles, de aceea pe cari îi aduna în drum) Manase se îndreptă spre Bishopsgate Within, ca să ia diligența

pentru Clapton. Era o zi frumoasă, plină de soare. Regele mergea la pas, fără grabă, sprijinindu-se în baston și îngânând o arie religioasă, cât se poate de veselă. Trotuarul îngust era negru de cetățeni în caschete și încadrat, de o parte de căruțe cu zarzavat și de cealaltă de case strâmbe, sub streșina cărora atârnavau firme caraghioase.

Când ajunse în fața hanului, diligența tocmai plecase. Prea puțin necăjit, da Costa comandă cu un ton arogant un poșalion, găsi zeci de cusururi cailor și peste puțin, dispăru în galopul a doi armăsari cari vărsau flăcări pe nări — în sunetul de sanfară al cornului.

Puțin câte puțin, casele se răriră, șirul de trăsuri și litiere deveni mai puțin des și în cele din urmă, începu să se ivească verdeața proaspătă de primăvară. Echipagiul se opri în fața lui „The Red Cottage”, o vilă drăguță a cărei fațadă era ascunsă de cascade de plante cățărătoare. Gustul care prezidase la aranjarea grădinei, grotelor și statuilor de marmură în care puteai regăsi cel mai pur stil italian, îl uimiră peste măsură pe Manase. Stăpânul casei, auzind sunetul cornului, crezu că primește vizita vreunui personaj de marcă; el trimise vorbă prin servitor că se află în mâinile bărbierului, dar că în cel mult o jumătate de oră, va cobori. Această informație confirmă ceea ce auzise Manase despre gazdă: un oarecare Belasco, ciocoiaș amator de veste de satin și de pantofi cu panglici de nău. Se spunea chiar că se servește de lorgnetă atunci când își face apariția în Vauxhall. Manase nu-l văzuse niciodată. La ce bun să se depărteze atâta de Londra? Dar vestibulul, dependințele și scara, îl impresionară în chip favorabil. Camerele îi plăcură

și mai mult. Erau pline cu obiecte de artă și luxoase și costisitoare. Pereții salonului erau acoperiți cu fresce și o bogată lustră cu șapte brațe scobora din tavan.

După ce se sătură plimbându-și ochii pe mobilă, Manase își pierdu răbdarea și fără să se ascundă, pătrunse într-o cameră de culcare a lui Belasco.

— Scuză-mă, domnule Belasco, spuse el prin ușa întredeschisă, dar am venit pentru o afacere foarte grabnică.

Tânărul dandy, care era așezat în fața oglinzii, răspunse fără să ridice ochii:

— Ia scama, domnule, că bărbierul o să mai greșească.

— Departe de mine gândul să turbur un artist, răspunse sec Manase. Îmi permit să sper că întreruperea mea n'o să strice nici cu un fir de păr eleganța coafurii dumitale. Dar fiul lui Benjamin Belasco n'o să nege că chestiunea despre care vreau să-i vorbesc e mai urgentă de cât chiar propria dumisale toaletă.

— Nu, nu, domnule! Ce poate fi mai important?

— Sinagoga.

— Ei așa! Ce tot vorbești acolo, domnule?

Și, pentru întâia oară, el ridică ochii, cu multă băgare de seamă asupra șnorerului.

— Ce-mi bați capul cu Sinagoga dumitale? Știu că-mi plătesc finta și toate clițanțele ce mi le trimiți pușlamalele astea. Și, slava Domnului, sunt destul de piperate.

— Dar nu te duci niciodată acolo!

— Nu, într'adevăr. Un om de lume ca mine, nu poate fi peste tot.

— Ce păcat, făcu Manase gânditor și ironic. Ne lip-

sești. Îți dai seama în ce hal e mulțimea asta lăsată de capul ei. Nimeni care să-i dea bună creștere.

Ochii albaștri ai palidului Belasco se ridicară cu o lăcră plină de interes.

— Ah, mojiicii! răspunse el. Dar chiar dumneata, cu îmbrăcămintea dumitale, se pare că faci parte din școala excentricilor. Eu mă mai țin de vechea tradiție a eleganței.

— Ai face mai bine dacă te-ai ține de vechea tradiție a pietății. Tatăl dumitale era un sfânt întru Israel. Dumneata ești un păcătos întru Israel. întoarce-te în sânul Sinagogii. Proclamă reîntoarcerea dând o sumă de bani pentru întreținerea Templului. Administrația a făcut o afacere proastă și eu strâng parale ca să-i scoată paguba.

Tânărul neîncrezător, căscă.

— Nici nu știu cine ești dumneata. Desigur că nu unul dintre ai noștri. Intrucât privește Sinagoga, să mă spânzuri dacă-i mai dau un șiling mai mult. N'are decât să vă plătească mojiicii și negustorii... Mie nu-mi dă mâna...

— Nu-ți dă mâna?

— Nu! Vezi! Am niște gusturi așa de ciudate.

— Dar eu îți dau un loc de scurgere pentru toate ciudățeniile dumitale. Se poate un lux mai mare decât să faci binele?

— Ei, drace! Ce ar fi să pleci. Nu vezi că-l încurci pe frizerul meu?

— Nu mai rămân o clipă sub acoperișul ăsta artistic dar nelegiuit, răspunse Manase, îndreptându-se spre ușă. Vreau numai să-ți fac o rugămintă: în numele răposatului dumitale tată, pentru odihna sufletului lui, lasă-te de viața asta păcătoasă.

— Du-te de te spânzură! răspunse tânărul. Eu îmi dau paralele pe oamenii de geniu și de gust. N'o să-i risipesc pentru toți prăvăliașii mitocani.

Snorerul își îndreptă spina cu mândrie. Ochii lui svârleau fulgere.

— Dacă-i așa, atunci adio!

Și cu un glas grozav, el șueră printre dinți.

— O să fii al treilea la rugăciune!

Și dădu să iasă. Filfisonul, uitând până și de peruca lui, sări sub biciul îngrozitoarei și tainicei amenințări.

— Ce vrei să spui cu asta?

— Vrei să știi ce? răspunse da Costa. De la facerea lumii numai doi oameni au dus cu dâșii pe lumea cealaltă hainele ce le purtau. Unul, Korat, fu înghițit, celălalt Elijah, dispăru în văzduh. Nu mai e nevoie să spun încotro o s'o apuce cel de-al treilea.

Superstiția nu era decât adormită în sufletul junelui Belasco. Manase știu să facă cu multă îndemânare, să-i shârnăe coarda.

— Bucură-te, tinere, de puterea ta, continuă cerșetorul. O să vie o bună zi în care numai cioclii o să-ți facă toaleta. O să fii îmbrăcat în alb și dracu n'o să vrea să știe de ciocoiășul care ai fost vreodată.

— Dar cine ești dumneata? De ce ți-aș da dumitale banii sinagogii? întrebă frumosul Belasco, îmbufnat. Ai hârtii?

— M'ai chemat ca să mă injuri? Am eu mutra unui servitor? Nu! Bagă-ți, te rog, punga în buzunar. Nu vreau să-ți primesc aurul dumitale păcătos. Lasă-mă să plec.

În sfârșit, Manase se lăsă înduplecat și primi zece suverani.

— Pentru tatăl dumitale îi primesc, făcu el bă-

gându-i în buzunar. Singurul lucru ce l-aş primi dela dumneata ar fi cheltuiala drumului. Am trebuit să vin aici în poştalion şi sinagoga nu are de unde să piardă.

Frumosul Belasco adăogă cu bucurie şi banii ăştia şi se întoarce spre oglindă cu cugetul împăcat, gâdilă de cele mai plăcute senzaţii. Manase însă nu se mişcă din loc. Scuzându-se pe jumătate, Belasco, îi spuse:

— Vedeţi, nu se poate face orice. Ca să fii prinţ al eleganţei, ai nevoie de tot timpul.

Şi într-o mişcare largă şi rotundă, el arată peretii odăii, peste tot căptuşiţi cu garderobe.

— Pantalonii ăştia i-am încercat de nouă ori până mi-au plăcut. Ai văzut ce bine îmi vin?

— Abia se apropie de faima dumitale, răspunse Manase.

Obrazul lui Belasco n'ar fi îngălbenit mai rău dacă ar fi fost vorba de vreun cutrenur de pământ sau de draci.

— Imi sunt așa de strânși... că aproape să crape, nu altceva.

— Da, dar parcă sunt la modă? Și pantalonii aceia de nankin pe cari îi văd acolo? Imi aduc aminte, dacă nu mă înșel, că am văzut o pereche la fel anul trecut.

— Croitorul m'a asigurat că numai eu am din ăştia. E un model pe care îl scot la lumină pentru întâia oară. Bufanți, ca să se potrivească cu cămeșile.

Manase tot nu vroia să creadă. Înțepat, Belasco îi rugă să cerceteze toate dulapurile și să pună deoparte tot ce i se părea ășit din modă sau lipsit de noutate. După multe codiri, Manase se lăsă înfărșit înduplecat și alese câteva crăvăți, cămăși, peruci, din colecția aceea măreață.

— A! Asta-i tot ce poți găsi? întrebă Belasco vesel.

— Da, e tot, răspunse Manase trist. E tot ce îndreptăţeşte renumele dumitale: lucrurile astea arată cât geniu iscoditor are proprietarul lor. Tot restul, nu sunt decât zorzoane. Toată lumea poate să le poarte.

— Toată lumea? repetă Belasco înlemnit.

— Da! Chiar eu.

— Mulţumesc! mulţumesc! Eşti un om cumsecade. Îmi place orice judecată nepărtinitoare. Sunt încântat că te cunosc. Cârpele astea le dau servitorului meu.

— Nu! De ce să le dai unui păgân? sări Manase ca izbit de odată de un gând. Lasă-mă pe mine să fac eu ce cred de cuviinţă în folosul sinagogii.

— Dacă nu te superi...

— Pentru dragostea de Dumnezeu este oare vreun lucru pe lumea asta pe care l'a putea oculi?

Şi deschise scurt uşa care dădea în odaia de alături. Valetul stătea în genunchi, încruntat şi asculta. Manase îi spus liniştit:

--- Dă jos toate astea.

Foarte mulţumit că a scăpat numai cu atât, cu braţele încărcate de haine, servitorul coborî repede.

Manase adună ce a mai rămas şi clătină din cap cu un aer disperat:

— Mi-e peste putinţă să bag toate astea în poştalion. O să trebuiască să-mi împrumuţi trăsură dumitale.

— N'ai putea să mai vii odată să le iei? întrebă Belasco sfios.

— Pentru ce aş risipi gologanii sinagogii cu cheltueli de trăsură! Nu, dacă ai vrea să fii atât de bun şi să-mi împrumuţi pe lacheul dumitale, el mi-ar ajuta să despachetez şi trăsură dumitale va fi îndărăt până într'un ceas sau cel mult două.

Trăsura cu doi cai, vizitin, lacheu, trecură în slujba

lui Manase. Când cea mai mare parte din garderoba frumosului Belasco fu așezată în cele două trăsuri, Manase coborî. Apoi vizitiul și scriitorul lacheu cu peruca pudrată se urcară pe capră și procesiunea porni în sunetele coraului. Manase se înclină foarte grațios în fața stăpânului lui „Red House” pe care îl văzu mișcând printr-o fereastră ascunsă în frunziș, mână eșită dintr-o mânecă de dantelă. După una din cele mai plăcute plimbări câte le-a făcut vreodată, da Costa opri trăsurile înaintea leilor de piatră cari apărau intrarea casei lui Nathaniel Furtado. Bogatul telal dădu bucuros cincisprezece livre pentru ștofa și dantelele tânărului fraer, fără să păgubească dând o guinee și pentru proasta afacere a sinagogii. După care Manase dădu drumul, cu un bacșiș gras pe deasupra, poștalionului și spuse vizitiului lui Belasco să-l ducă în trăsura acuma ușurată, până la casa lui Rodriguez. Finsbury Circus.

— Am venit să-mi iau cele zece livre, îi vesti Manase aducându-i aminte de făgăduială.

Rodriguez râse, injură, râse din nou și se jură că trăsura este închiriată și că o să fie plătită din cele zece livre.

— Închiriată? repetă Manase cu ciudă. Nu recunoști blazonul prietenului meu, frumosul Belasco?

Rodriguez nu mai avu încotro și trebui să scoată gologanii. Apoi, despărțindu-se de trăsură, regele se duse pe jos la Finchurch Street, la vărul său, Barzilai fostul plantator din Barbada, acum negustor în Antile.

Barzilai, temându-se să nu se facă de răs în fața funcționarilor, trăgea întotdeauna pe ruda sa, în

crâșma de alături, la Francois Head și îl cinstea cu lichioruri de prima calitate.

— Dar n'ai dreptul să dai bani cari nu-ș ai tăi. Asta-i necinstit, strigă Barzilai mânios.

— Ei așa! zise Manase izbind paharul cu atâta putere, încât piciorul sbârâni. Dar dumneata? N'ai fost chemat să citești Thora după mine? N'ai spus și dumneata că dai bani ca și mine?

— Desigur! Dar eu aveam banii ăștia.

— Cum? La dumneata?

Nu, firește că nu. Eu nu duc bani cu mine în ziua de Sâmbătă.

— Tocmai. Nici eu nu duc.

— Dar banii se găseau la bancherii mei.

— Și ai mei, tot așa. Dumneavoastră sunteți bancherii mei, dumneata și alții ca dumneata. Dumneavoastră trageți asupra bancherilor dumneavoastră, cu trag asupra bancherilor mei.

După această argumentare, lui Manase nu-i mai fu greu să scoată două livre și jumătate dela văru-său.

— Și acuma, adăogă el, ai trebui să faci într'adevăr ceva pentru datoria sinagogii.

— Cum? Dar ți-am dat!

— Să mă ierți! De dat i-ai dat vărului, ca să-l ușurezi să se poată ține de cuvânt. Asta mă privea deadreptul pe mine. Acuma stărui pentru sinagogă. Dumneata ești văru-meu, dar în acelaș timp ești sefardi de douăzeci de ori trebuie să-ți arăt care-i deosebirea! Dumneata îmi datorezi pomana întâi ca văr și apoi ca șnorer.

Și isbutind să stoarcă dela negustorul care se în-tunecă la față, încă o guinee, Manase se duse întins la biroul lui Grobstock, ca să-l aranjeze și pe ăsta.

Dar, financiarul, șmecher, înștiințat de vizita lui nu se arată și abia după masă putu să-l prindă Manase la Sampson's House, în Exchange Alley. Acolo se adunau samsarii. Ucenicii și studenții veneau și ei pe acolo, cheltuindu-și toată verva lor pe spinarea miniștrilor. Tot soiul de oameni se învârtteau pe la Sampson's House umblând după lovituri de bursă, ca să se îmbogățescă repede.

Manase dădu peste pradă în sala cea mare. Grobstock stătea cu capul băgat într'un jurnal.

— De ce nu mă mai slăbești puțin? murmură negustorul antilez scos din sărite.

— Aud! făcu Manase care nu vroia să-și creadă urechilor. Ți-o cer ertare.

— Dacă chiar comunitatea duminicăle nu poate să-ți vină în ajutor, continuă Grobstock, ridicând glasul cu îndrăzneala unui animal hărțuit, de ce nu te duci la Abraham Goldsmith, ori la frate-său Ben, ori la Van Oven, ori la Oppenheim! Nu sunt toți ăștia mai bogați ca mine?

— Domnule, făcu da Costa. Duminicăle ești un financiar priceput... de ți s'a dus vestea în lume. Nici unul nu știe mai bine ca duminicăle când trebuie să cumperi sau să vinzi, când să urci și când să scazi acțiunile. Când guvernul face vreun împrumut, mii de speculatori sunt fericiți să se lase conduși de duminicăle. Ce ai spune dacă m'aș amesteca în afacerile duminicăle? Dacă ți-aș spune de pildă: fă cutare opțiune, las-o pe cealaltă? Mi-ai răspunde să-mi vând de treaba mea și ai avea toată dreptatea. Și tocmai șnoreritul este treaba mea. Hai, dă-mi dreptul să cred că știu la ce uși trebuie să bat. Fiecare cu meseria lui: duminicăle rămâi cu hârtiile de valoare și nu te îngriji de

departamentul meu. Dumneata ești Regele Finanței, eu sunt Regele Șnorerilor.

Necazul lui Grobstock mai scăzu puțin în urma complimentelor cari atingeau priceperea lui financiară. Să fie pus în acelaș rând cu cerșetorul, era într'adevăr o cinste neașteptată.

— Iei o cafea? întrebă Grobstock pe da Costa.

— De drept n'aș trebui să iau... după felul în care m'ai primit... Dacăș fi venit să șnorăresc pentru mine, înțeleg... Dar vroiam numai să-ți dau prilejul să contribuie la finanțele Templului nostru.

— Auzi, auzi! Tocmai Comunitatea dumneavoastră, atât de lăudată, să fie atât de strâmtorată?

— Doamnă, noi suntem cea mai bogată comunitate din lume. Noi nu vrem nimic dela nimeni, se înfură Manase luând fără s'o bage prea mult în seamă, ceașca cu cafea cerută de Grobstock. Toată încurcătura este că eu am dăruit o sută de livre sinagogii, în cinstea fetei mele, care se mărită. Încă n'am isbutit să strâng toată suma asta, măcar că mi-am dat o zi și jumătate din timpul meu prețios.

— Dar de ce ai venit la mine?

— Cum? Iar mi întrebi?

— Vreau... vreau să spun pentru ce aș da eu parale pentru sinagoga portugheză.

Atâta prostie poate să te scoată din fire. Manase își arată desgustul clătinând din cap cu ochii la cer, ca și cum ar fi vrut să-l ia pe Dumnezeu de martor. Grobstock era, ce-i dreptul, bătut cu leuca.

— Ba tocmai dumneata ai trebui să dai mai mult ca oricare portughez.

— Ce face?

Și Grobstock se întrebă dacă e treaz.

— Da, dumneata. Banii nu sunt cheltuiți în cinstea
anui ovrei askenaz? Cu asta, comunitatea dumneavoastră
se răsbună cum nici nu se poate mai bine.

— Ei asta-i prea mult!

— Mult? Ca să sărbătorești primirea printre noi a
celui dintâiu din secta dumneavoastră? Imi pare rău,
foarte rău. Credeam că o să mă feliciți pentru mări-
nimia mea.

— Imi pasă prea puțin de ceea ce crezi dumneata.

Grobstock era întăritat deabinelea, dar în același
timp foarte încântat de sine: nu făcea el față șnore-
rului asta viclean? Dacă ar putea încaltea să se ție
bine până la capăt, ar scuipa poate pentru totdeauna
de el. Da! Va fi surd la tot ce spune Manase și șno-
rerul n'o să mai îndrăznească să vină mereu să-l ciu-
pească. Și mugî:

— Nu-ți dau un sfant!

— Dacă îmi faci scene de astea, plec. Toată lumea
se uită la dumneata. Dacă te-ar auzi cineva... ar crede
că eu sunt un creditor și dumneata un falit.

— Să se ducă toți la dracu cu dumneata împreună.

— Nelegiuirile! Să mă sfătuești să mă duc la dracu
să-i cer parale pentru sinagogă? Eu n'am de gând
să--mi pierd vremea cu dumneata. Vrasăzică nu vrei
să dai nimic!

— Nu!

— Nici chiar ceele cinci livre pe cari le-am dat în
onoarea lui Iancolă, unul dintre ai dumneavoastră?

— Ce? Să plătesc eu pentru Iancolă, un șnorer pă-
cătos?

— Așa vorbești dumneata de oaspeții dumitale?
Uiți că Iancolă a împărțit pâinea cu dumneata? Se
vede că și de mine tot așa vorbești, când nu sunt de

față. În seama! Amintește-ți de cuvântul înțelepților noștri: „A-tot-Puternicul n'a spus el trufașului: Tu și cu mine nu puteam să trăim în aceeași lume?” Așa dar, lasă fleacurile! Nu vrei să-mi dai nenorocitele astea de cinci livre?

— Nici în ruptul capului.

— Foarte bine.

Manase chemă pe chelner.

— Ce vrei să faci? întrebă Grobstock, îngrijorat.

— O să vezi!

Chelnerul se înfățișă. Manase îi puse în mână costul cafelii. Grobstock umilit, se făcu roșu ca locul. Manase se ridică. Dar bietul financiar era prea slab de înger. În ceasul al unsprezecelea, el avu muștrări de cuget.

— Ți dai singur seama de ciudățenia...

— Nu mai încerca să te scuzi. Am isprăvit cu dumneata, filantropule. Poți să-ți umpli de noroi tunicile sau să ți le murdărești cu tabac, mie mi-e tot una. Ca financiar, mă închin înaintea dumitale. Se poate să vin chiar să-ți cer sfatul. Ca filantrop, niciodată.

— Dacă aș putea să fac ceva pentru dumneata..

— Să vedem, zise Manase gândindu-se. A! Da! O idee! Am strâns șasezeci de livre! Dacă ai vrea să faci ceva cu ei pentru mine?

— Cum nu, cum nu! se grăbi Grobstock, împăciuitor.

— Bun! Cu priceperea dumitale fără pereche, ai putea ușor, într'o zi sau două, să împlinești sutarul. Poate ai de dat vreo lovitură... ceva.

Grobstock, clătină din cap. Toată afacerea asta nu-i prea plăcea. El nu era samsar de bursă.

-- Dar dacă pierd?

-- Nu se poate. Uiți că e vorba de banii sinagogii?

Crezi că A-tot-Puternicul ar răbda ca banii lui să fie pierduți?

— Dacă-i așa, de ce nu joci chiar dumneata singur cu ei?

— De ce? Pentru că onoarea A-tot-Puternicului trebuie să fie păzită. Cum? Dumnezeu o să fie adică mai prost slujit de un suveran pământesc? Crezi că eu nu-ți cunosc legăturile cu Curtea? Dumnezeu are dreptul să-și pună nădejdea în oamenii cei mai aleși... Eu am fost sortit să strâng parale... dumneata să le plasezi. Măine îți aduc banii.

— Nu! Nu te obosi, răspunse Grobstock, slab. N'ам nevoce de bani ca să lucrez.

— Îți mulțumesc pentru încrederea ce mi-o arăți. Iată-te din nou, iar dumneata, acelaș care ai fost întotdeauna. Am să continui să frecventez în dumneata pe filantrop tot atât cât și pe financiar. Imi pare rău că mi-am plătit cafeaua.

Glasul lui tremura. Grobstock fu adânc mișcat. El scoase șase penci și despăgubi pe oaspete ca dobândă. Manase băgă banii în buzunar, îi spuse iar ceva și plecă.

În timpul cât stătu acolo, Grobstock se hotărî să-l zăpăcească pe șnorer. De fapt, el era pe cale să dea o lovitură măreață.

Cele șase zeci de livre ale lui Manase ajunseră șase sute.

Câteva zile după curunia regală, a cărei măreție rămase de pomină printre șnorerii decăzuți ai zilelor noastre, Manase îl făcu pe Cancelar să amuțescă aducându-i un sac cu o sută de suverani. Mai mult încă. Socotind, pe drept cuvânt, că banii câștigați de pe urma loviturii lui Grobstock, trebuiau să se în-

toarcă la sinagogă ai cărei bani îi pusese în joc, el îi varsă până la un ban, ca un adevărat Don Quichotte și cele cinci sute de livre, Mahamadului. Dar nu puse derât o singură condiție. Banii să fie întrebuințați la cumpărarea unei rente viagere (numită *fondația da Costa*) destinată membrilor săraci și merituoși ai Comunității. Ca fondator, votul lui în alegere trebuie să cântărească mai greu ca toate celelalte.

Sfatul primii condițiunile acestea cu grabă. O adunare specială fu convocată pentru alegerea fericitului beneficiar. Și votul donatorului căzu pe *Manase Bueno Barzilai Azevedo da Costa*, de atunci recunoscut și cîns de toată lumea ca Rege al Șnorerilor.